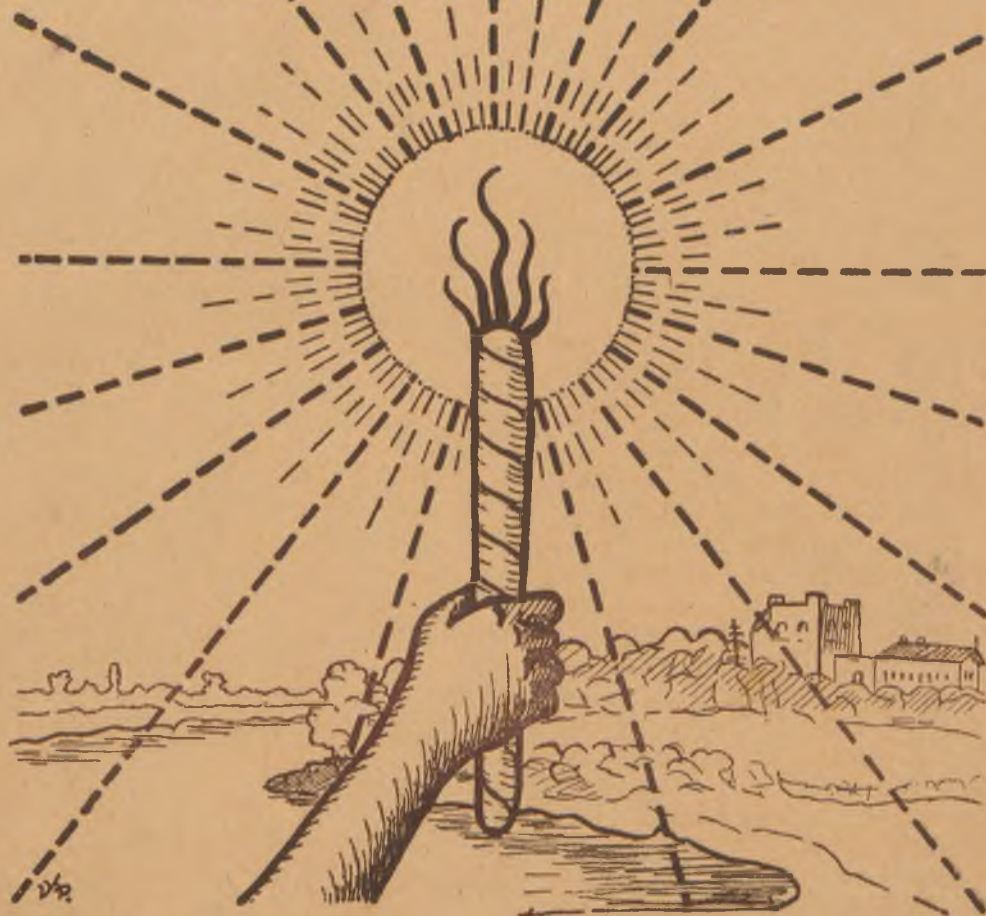

SÁROSPATAKI SIFÜSÁGI KÖZLÖNY

50. TAVASZA

1885.

JUBILEUMI SZÁM

1935.

E SZÁM ÁRA: 1 PENGŐ

T A R T A L O M:

	Oldal
<i>Farkas István</i> : A pataki diáklélek	89
A legöregebb és a legfiatalabb pataki diák.	
<i>S. Szabó Ambrus</i> : Emlékezés	90
<i>Ablonczy Zoltán</i> : Üdvözlő sorok	91
<i>Szabó Zoltán dr.</i> : Tükör előtt. „Szenteljétek meg az ötvenedik esztendő ...“	91
<i>Marton János dr.</i> : Néhány vonás az Ifjúsági Közlöny szellem-történeti képéhez	93
<i>Palumby Gyula</i> : Nyomolvasás	95
<i>Tóth Gusztáv</i> : Eladó lelkek (karcok)	97
<i>S. Szabó József</i> : Ötven évvel ezelőtt	103
<i>Konecz Sándor</i> : A jövő (meditáció)	104
<i>Kazinczy Gábor</i> : Öreg pataki diák üzenete a két jubileumra	107
<i>Szabó Ernő</i> : Szonáta. Hegedű-zongorára	108
<i>Novotny Gyula</i> : Riport az ötven éves Közlönyből	112
<i>† Deák Geyza</i> : A háború poézise a fronton. És prózája itthon. (Rajzok)	117
<i>Pongó István</i> : Felsőbbrendű világok	120
<i>Komáromi János</i> : Öreg diák hátra néz	124
<i>Gulyás József dr.</i> : Egy pataki tanár-dinasztia a XVIII. században	126
<i>Mészöly Dezső</i> : A Karikatúra	129
<i>Oravecz Lajos</i> : Öregek	131
Ahogy minket látnak:	
<i>Novák Sándor</i> : Az örök diák	133
<i>Kovács Dezső</i> : A pataki tanítónövendék	134
<i>Mátyás Ernő dr.</i> : A mai pataki teológus diák arca	136
<i>Vatai László</i> : Az ironia Kierkegaardnál	138
<i>Tóth László</i> : A pataki diákok születési helyeinek megoszlása az „Ifjúsági Közlöny“ jubiláris, 50-ik évében. (Rajz)	141
Világok látása az irodalomban.	
<i>Mészöly Gedeon</i> : Horatius és a politika	142
<i>Szikszai István</i> : A gép forog	144
<i>Bürger Ferenc</i> : Axel Munthe	146
<i>Ablonczy Dániel</i> : Adj' Istenre fogadj' Isten	148
<i>Fürjész István</i> : Mi vár reánk?	152
<i>Vágó István</i> : Faluszeminárium. Egy bodrogközi falu életéből	154
<i>Széll Imre</i> : Rákóczi elfogatása	159
<i>Kovács István</i> : Kedves Olvasóink: Szellem és anyag harca.	160
Állomáson. Pataki diákköltők antológiája	165
Könyvismertetés	173
Hireink	178
Szerkesztői üzenetek	183

A címlapot vitéz Kiss Pál művész, volt pataki diák készítette.

A PATAKI DIÁKLELEK...

Farkas István püspök

A tiszta magyar fajta ősi szépségeit... a pataki diáklelek őrzi — négyszázestendő óta — leghívebben!... Acélos buzát termő; — pacsirta nóta, kapa s kasza csengéssel áldott; verítékkal, piros magyar vérrel öntözött mezőkről — hívogatta s hajlja őket ma is — valami csodálatos szent tűz — az Alma Mater kebelére...

... Fehérre meszelt kálvinista templomok tövében meghúzódó szegényes paróchiák; nemesi kuriák; nádfedeles gazda és zsellér házak — csendes zugolyából, búbos kemencék mellől — mámoros örvendezéssel vágyódnak a szent falak közé...

Hazulról való elinduláskor — legtöbbjüket papnak szánták, vagy törvénytudónak — útravalójuk, összes vagyonkájuk az édesanyjuk sütötte pogácsájuk... De Isten a tudója, hogy szent örökség hordozója majd-

nem mindenik azzal, hogy a szívük mélyén, mint soha el nem feledhető hazai harangszó: zsong, zúg, imádkozik a már otthon megtanult zsolnárok, imádság, bibliaismeret, jóság, emberszeretet, testvéri hiúság, kötelességtudás, tekintélytisztelet, Isten szemébe is belenéző bátorság, becsület szentségének tudása, jellemzilárdság, egyenesség, — az Isten szerinti élet s a hazai föld, a független és szabad hazát sóvárgó szív mélyén élő — eszmények szerelme...

Szabadsághősökről: Bocskay hajdui — Rákóczy kurucainak hősi küzdelmeiről írott vitézi énekek; Istenért s Hazáért — mártíromságot vállaló elődök szívet fájdtató jajjai: — a magyar néplelektől idegen, ránk erőszakolt vezetők sokszori sanyargatásai miatt — mindig búsuló magyar fajta szebb holnapjának várásából született reménykedései jöttek s jönnek velük — az ősi szent falak közé!...

S ha ezek a szent tüzek beleszórnak az Alma Mater szívéből feltörő örök lángokba, rabságba kerül a lélek s ez édes rabságból nincs

többé szabadulás!... Varázsló módjára formál az Alma Mater lelke minden pataki diáklelket... örök értéké...

Im itt a titka annak: hogy megszépül az élet ott, ahol a pataki diák vigyáz őrtálló helyén!... Ha ír, ha dalol, ha véső-, vagy ecsettel önt lelket az anyagba, ha igét hirdet — ítéletet hirdet — fiakat nevel; ha földjét szántja, vagy hivatalában — vagy gépek mellett hullatja verítékét — mindenütt az Istenre talált, alázatos és engedelmes — a felekezeti elfogultságon felülemelkedő — testvér — igaz magyar... belső emberéből — az Isten lelkét a világba besugárzó élet — a pataki diák élete!...

Fiúk! — vigyázatok és imádkozatok!... Az Isten lelkének rátok leszállását holtig hirdessétek és át is éljétek!... Jubileumi ajándékunk: a régi lobogó!... Tartsátok — erős kézzel — magasra kitartva!... Felírását olvassák minden igazán magyarok:

Egyedül Istené a dicsőség! — s

A Hazá minden előtt!...

Nemzet, melynek fiaiban ilyen lélek munkál... nem halhat meg soha!...

A legöregebb és a legfiatalabb pataki diák.

S. Habi Ábrahám

ny. ref. tanító (Aba)

Készséggel teszek eleget a pataki diákok kérésének, mert mindig életem legboldogabb emlékei ébrednek szívemben, mikor Sárospatakra emlékezem. Előbb azonban ki igazítom a levélapot: „102-ik születés napomat értem el, arra virradtam 1935 február 19-én.“

Istenemé legyen a dicsőség!, aki megtartotta lelkem frissességét, lelkem vidámságát, lelkem emlékező képességét, hogy még most is — e jelen percekben — tisztán tudok emlékezni sárospataki diákkoromra, életemnek egyik legboldogabb korára. Professzoraim közül még emlékszem: Zsarnay, Csengeri és Bakó professzor urakra; emlékszem arra az érdekes, most bizonyára feltűnő, órabeosztásra: reggel 7 órakor mentünk iskolába és 8 órakor hazamentünk reggelizni, 9 órakor ismét kezdetét vette a tanítás. Mindig úgy élt lelkemben ez a Főiskola, mint második édes otthonom. Mindig hálával és meleg szeretettel gondolok e jeles embereket nevelő tudományok csarnokára. Tartsa, fejlessze, tekintélyét emelje, tanárait bölcsességgel, szeretettel áldja, tanulóinak egészséges testet, vidám

és érzékeny lelket adjon a „Legfőbb bölcsesség!“

Szeretettel küldöm a mult nyáron, tehát 101 éves koromban készült kis fényképemet.

Nekem is van egy kérésem az én ifjú barátaimhoz, a sárospataki diákokhoz : mikor nagyon meleg szívvel imádkoznak a könyörgést meghallgató Istenhez, engem is foglaljanak imáikba, hogy megérjem az én édes hazám régi nagyságát.

Meleg szeretettel üdvözlöm a pataki diákságot apraja és nagyjaival együtt. Isten áldását kérem reájuk!

Gyermeki szívem forró melegével köszöntöm a Főiskolának — számunkra mindig nagyon kedves — „Ifjúsági Közlönyét“ fennállásának 50 éves évfordulója alkalmából. Midőn, mint az öreg iskola legfiatalabb diákja, hűségem koszorúját leteszem a Közlöny lábaihoz, az örök Isten gazdag áldását kérem a mi újságunk további éveire s igérem, hogy nagy elődeinkhez méltóan az Ifjúsági Közlönyhöz s rajta keresztül az Alma Materhez mindenkor hűek leszünk mi is, a Főiskola ifjú diákjai.

Ablonczy Zoltán I. gimnazista.

T Ü K Ö R E L Ő T T .

„Szenteljétek meg az ötvenedik esztendőt...”

— Meditáció. —

„Szenteljétek meg az ötvenedik esztendőt és hirdesetek szabadságot a földön, annak minden lakójának ; kürtölésnek esztendeje legyen ez néktek és kapja vissza ki-ki az ő birtokát és térjen vissza ki-ki az ő nemzetiségéhez.“ 3. Mózes 25 : 10.

A „Közlöny“ félszázéves életéről szóló mondánivalók között ennek az öt percnyi olvasnivalónak az ad jelentőséget, hogy az örökkévaló Igéhez akar kapcsolódni és kapcsolni. Itt méretik és láttatik meg igazán a lap és olvasó értéke: az Ige mérlegén, az Ige tükrében.

Egy ifjúsági lap ötven évét mérni azon a mérlegen, melynek legkisebb egysége az az ezer esztendő, mely Isten előtt annyi, „mint a tegnapi ő elmulása?“ Mégis az Igéből tudjuk, hogy az idő alkalom. Van-

nak órák, sőt percek, amelyek világ- és világegyetemtörténelmi fontosságúak lettek: a Születés, a Kereszthalál, a Feltámadás percei. Ezek szerint igazodik mindannyiunk életének és örökéletének „órája“.

Kürtölésnek, jubileumi örömnak az éve volt az ötvenedik a választott nép életében Isten emberének törvényadása szerint.

Nagy *államférfi* volt, aki nemcsak éves és öt éves, hanem ötven éves tervekkel és időegységekkel számolt. Annak látköre az örökkévalóságba nézéssel nőtt végtelen sugarúvá.

Nagy próféta volt, aki fajtája hitközösségének életébe beiktatott egy ötvenévenként megújuló *reformációt*. A lélek szentségében és az élet gyakorlatában — a legősibb ősiségi és a legrégebb telepítési törvény által — megvalósuló visszafordulást, amelyik mégis újjáalakulás: *reformáció*.

A lélektani érzékkel bíró kereskedelem az árjelzésnél lecsonkítja a kerek számokat, hogy kisebbnek tűnjék fel az ár. A 49'50 P több, mint 50 fillérrel tűnik fel kevesebbnek a kerek 50 P-nél.

Míg az Ige gondolatait kapcsolgatjuk a jubiláló „Közlönyre“ irányuló gondolatainkhoz, úgy érezzük, hogy a „Közlöny“ ötven esztendejét felfelé kell kikerekíteni, hogy igazibb értéke nyilvánvalóbb legyen. Élete egynolcad része az Alma Mater négyszázados életének, egyhuszad része a magyar nemzet ezer évének. Elenyészően kicsi része, de *mégis része* az Isten örökkévalóságának.

Bármily korlátozott volt a szolgálata, mégis *szolgálat* volt! És e szolgálat által része van mindháromban: az iskola, az ország és az Ország életében!

Egy lélekbuvár egy-egy foglalkozási ág legkiütközőbb vonásait a következő módon állapította meg: Azonos hivatásúakról arcélben felvett fényképek lemezeit egyszerre, egy átvilágítással kopirozta egyetlen képpé. Az így nyert kép nem hasonlított ugyan egyetlen személyre sem, de mégis visszatükröződtek belőle a szakmabelieknek legjellegzetesebb, közös, a hivatás „bélyegét“ jelentő vonásai.

Az ötven éves „Közlöny“ ötven lemezéből kopirozott közös kép: az örök pataki diák. Tipikusan pataki, tehát tipikusan magyar. Vidám, derűs, egyeneséget tükröző arc, az ősök szellemének, lélekkincsének birtoklását sugárzó tekintet. Erős, sőt újra és egyre erősödő vonás rajta a hit vonása is.

Az „ember“ igazi képét (mégha diák is az ember) adja, amelyikre a Krisztus-kép is rá van kopirozva. Az így nyert kép mindenkinek azt mondja, — a Közlönynek is, olvasóinak is, — hogy mindig erősödni kell rajtunk az Isten képnek, mindig erősíteni kell a *szentség* vonását.

Hadd szolgálhassa a jubileumi év is ennek a vonásnak még erősebb kirajzolódását. Lehessen ez a *revízió* esztendeje. Bensőséges belső revízióé, mely még jobban hozzáfóraszt a „nemzetséghez“, mely közelebb segít a „régibirtokot“ visszaadó revízióhoz is.

Nagy jubileumok alkalmával amnesztiát is szokás hirdetni. Bár a kis lap kis jubileuma is hirdethetné a nagy közkegyelmet, a nagy szabadulást: „ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság.“ (II. Kor. 3: 17.)

A „kürtölés éve“ után is legyen a pataki diákujtság vidám, játékos szájharmonika, nemzetségünket ébresztgető tárogató és az Isten dicsőségére zengő orgona tiszta hangot adó sipja!

Dr. Szabó Zoltán.
teol. tandr.

Néhány vonás az Ifjúsági Közlöny

szellemtörténeti képéhez.

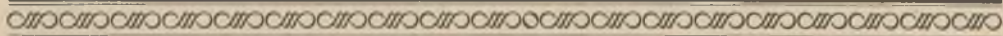

Dr. Marton János teol. tanár

annyira öreg legények, érettek és készek, hogy meglepően sokan az *Ifjúsági Közlöny* hasábjain aratott szerkesztőségi babéraik után szinte boszorkányos gyorsasággal professzorok, vagy tanárok lesznek, mint lett a lapalapító Rácz Lajos és hűséges szívű barátja S. Szabó József, majd Krausz (Zoványi) Jenő, Tüdős István, Csontos József, Rácz Kálmán, Finkey Ferenc, Zsindely István, Mitrovics Gyula, Rohoska József, Nagy Béla, Harsányi István, majd Buza Lászlóék, Bódy Dénes, Szabó Zoltánék, Zsiros József és Újszászy Kálmán stb. Tudásban, ismeretben, lelki érettségben öregek voltak ezek a mi *Ifjúsági Közlönyünk* fiataljai, más hivatások területein kész jellemeként forgolódo, többi tollforgató társaikkal együtt, akiknek szintén egész sorát lehetne előszámlálni: pl. Bertók Béla püspök, Janka Károly főiskolai gondnok, Farkas István püspök, Pósa Péter esperes, Svingor Jenő egyházkerületi belmissziói előadó, Zsoldos Benő itélőtáblai bíró, dr. Binéth Menyhért ügyvéd, dr. Gesztelyi Nagy László mezőgazdasági kamarai elnök stb.

Nem úgy van-e, mintha az *Ifjúsági Közlöny* jól képesítene az életre és előnyt jelentene a későbbi értékes életfolytatásra?

És a tollforgatóikra is bámulatosan talál, hogy a gyermek a férfi atyja. Az első szárnypróbálgatásokban is gyakran csodálatosan előlegezve jelenik meg a későbbi írónak sok-sok jellegzetessége. Rácz Lajos egész széleskörű érdeklődése, modern nyelvtudása, írói kezdeményeztetése ott van az első évfolyamokban. Felvillan nyomban az S. Szabó József meleg hevülete, szinte készen áll a Krausz

(Zoványi) Jenő adatszeretete és éles harciassága (már le akarja vágni a vele ellentétbe került, érdemes kutató munkát végzett, de más lelkületű Rácz Károlyt s támadásával a keresztvizet szedegeti róla.) Tüdős István komolysága, Zsoldos Benő röpke szellemessége. Nagy Béla tüzes felvillanásai, a Harsányi István mélységes munkaszeretete — már ott vannak legelső megnyilatkozásaikban.

Nagyon bájos, hogy a csupaszív Juhász Lászlónak, a későbbi híres gömörtornai esperesnek, a felejtethetlen jóbarátnak alig diákkorában megjelent a verskötete „December“ címen. Tele volt fájdalommal. De nem hittek neki. Különösen a diákkritikusa, Demeter Bertalan úr vont a tragikus érzéseket kétségbe. Szellemes szeretetreméltósággal versben felel a félreértett poéta. Megjelenik az Ifj. Közölnyben az „Apologia“, Reflexió a „December“ kritikáira s írja:

„És ami legnagyobb hibája,
— Mondják szegény könyvem felett —
Hogy a fájdalmat affektálja,
S a kint, mit át nem érezett.
— Lemondó nemmel kell felelnem —
Minden szavam, betűm — igaz.“

S való igaz, hogy a múlt év szeptemberében az örök jókedvet sugárzó Juhász Lászlót két kis fia és ifjú felesége köréből a szíve vitte a putnoki temetőbe. Sírján októberben már virított az őszirózsa.

Sok írónk ígéretnek még több és kedvesebb, mint később lett az úgynevezett „szürke“ életben.

Szellemtörténetileg valamennyien a kulturprotestantizmus nagy áramlatához tartoznak. Ebben több a kultúra, mint a protestantizmus. Sokszor a kultúra a protestantizmus.

Innen a betű, a nyomtatott írás, ha még kezdetleges is az, az irodalmi megnyilatkozás, a haladás, a fejlődés kultusza. Teol. önképzőkör, sőt negyven évvel ezelőtt, 1895-ben teol. szemináriumi könyvtár sürgetése. Teológus bálók kerületszerte fényes sikere és magas nimbusza. Missziós mozgalmak (vasárnapi iskola, bibliakörök stb.) fölényes bírálata. Tiszta lelkesedés emléktáblák, szobrok felállítására (Kossuth emléktábla; Szobrot Tompa Mihálynak; Szobrot Erdélyi Jánosnak stb.) és dicséretes ragaszkodás az ifjusági lap fenntartásához. A későbbi orthodoxus, vagy legalább hangsúlyozottan konfesszionális irányú teol. tanár Tüdős István e lapban Schopenhauer műveiből gyűjt *Fénysugarakat*. Rácz Lajos megmondja, hogy meleg érdeklődéssel viseltetnek a főiskola kebelében levő *humanisztikus* egyletek iránt. Sokszor bevallják, hogy igazi lelkekkel ezekben az egyletekben élnek. Máshol kényszer a munka.

Hódolatuk tárgya aztán az Alma Mater. Bár ez nem pusztán a tudományos intézet, a nyelveknek comeniusi dologháza előttük. Az Alma Mater több nekik ismeretközlőnél. Ez felejtethetlen táplálójuk, édes otthonuk. Ifjuságuk. Igazi életük zengő tanyája. A később folyton visszasóvárgott, elveszett édenkert. Ennek ege fölött ragyog a legtisztábban a két állócsillag: Isten és Haza. Zsol-tárrok és halotti énekek csendülnek fel a mindig évszázados Főiskolai Kórus szereplésén. Kurucdalok szívós élete húzódik át a Rákócziak és a Kossuth Lajos iskoláján. Itt vallás a hazaszeretet. A nagy világégéskor ifjú életüket néma elszánással odaadják. Egy márványtáblára nem fér el a hősi halottak száma. A márványtáblát is a diákok lelkesedése állítja fel az oszlopos előcsarnokban.

És a halálos dermedtséget hozó Trianon után egyedül ők a frissek, a nem ütődöttek, élő reménységűek, minden jót befogadni készek. Cserkészek, levente-oktatók, faluszemináristák, missziótszomjazók a letiport földért, a testvértelen, árva, kifosztott magyarságért.

Az *Ifjúsági Közlöny* hasábjain a kulturánál már több van. A magyar élet, magyar megújulás, magyar megmaradás létparancsa hangzott fel: az *Ige*.

NYOMOLVASÁS.

Palumbo Gyula főszerkesztő

éző emberi szívek kérgébe belerajzoltak, a *jó út*-nak a jele. Azt jelenti, hogy *előre!* Nincs megállás még a mesterséges akadályok előtt sem. A meghátrálás a menetező pataki diák előtt ismeretlen fogalom. Ennek a tanulságát szűrték le azok a nagy vállalkozók, akik időnként új menetosztagokat állítottak be a megfáradt legénység pótlására és az akadályok lerombolására. Így lépett rá az Ifjúsági Közlöny is 50 évvel ezelőtt a pataki diákélet 8 tonnával bíró műújtjára. Ezen az úton már akkor sokféle osztagokat talált. A maga nemében erőt jelentett mindegyik, de nyers erőt, amelyet nagy hozzáértéssel nevelni, formálni kellett. A nyomolvasás közben még ott találjuk azoknak a harcoknak a csatateréit, ahol a fellépő, sokszor hivatlan vendég megvívta küzdelmét a pipafüistől megdohosodott ősi várak lakóival. Nem állítjuk azt, hogy a régi pataki diákélet a maga romantikájával, csiszlik-verekevéseivel és gyöngytyúk-mulatozásaival együtt nem volt szép és kedves (mert a nyomok ide is elvezetnek), csupán azt hangsúlyozzuk, hogy ezek között a kátyú felé kanyarodó nyomok között feltétlenül szükség volt arra a harci lépésre is, amelyik a szellem fegyverével akarta megvívni küzdelmét a minden

Minden mult arra való, hogy abból a haladó idő kalapácsütéseivel *jövendőt* formáljon ki a mindennapi élet szerencsekovácsa a maga számára. Az Ifjúsági Közlöny 50 éves multja olyan kovácsműhelye a pataki diákvilág szellemi életének, amelyikben immáron egy félszázad óta hol lassúbb, hol gyorsabb ütemben formálgatják, veretesre díszítgetik, tüzesítik, acélozzák, egy 400 esztendeje izzó kohóban a magyar talajból kibányászott irodalmi termékeket. Minden ilyen munkának *útja* van. Ezen az úton nagy titkokat eláruló nyomokra bukkanhatunk. A nyomokból olvasni, tanulni lehet. Ilyen nevezetes évfordulón egyenesen szükséges a nyomolvasás. Induljunk hát el, hogy az érthető és érthetetlen jelekből következtetve álmodjunk valamit a *jövendő* felől.

A legelső nyíl, amit a nagy alapítók az indulás pillanatában a történelmi föld és a rajta

idők szabadkőműveseivel és amelyik a vízszintesen előre, jó útát mutató nyilhoz odarajzolta a merőlegesen álló, Ég felé mutató, jobb útát jelző nyilat is. Azt is mondhatnánk, hogy amikor az Ifjúsági Közlöny megindult, annak alapítói, a hit és tudás fájával befűtötték a régi rendszernek. A régi élet hamu alatt rejtőző parazsa még fel-fellobban idők során a későbbi ujsághasábok fekete sorú füst-fellegei között. De már csak elvétve. Lassankint átfömálódik a pataki diáktípus. És ennek a nagy átfömálódásnak talán éppen mi, a pataki diákság ma élő nemzedéke kerültünk a legkellős középpontjába.

Hogy mennyire tudta az Ifjúsági Közlöny ezt az átalakulást egyenletessé tenni, azt éles szemmel könnyen áttekinthetjük a multat és jelent egybevető, most megjelenő többi cikkeink nyomán. Annyi bizonyos, hogy a nevelő arcot nagyon nehéz egyszerre a komolyság álorca nélküli vonásaival bevonni. Az ifjú élet kamaszkora is a legválságosabb pillanata a test és a lélek harmónikus fejlődésének. Nagy változások sohasem mennek végbe zökkenő nélkül. Nyomolvasásunk közben látjuk, hogy valahányszor megkopott a hitnek mellvasa és elhomályosult a tudás csillaga, ugyanannyiszor megfakultak a nyomok is, sőt sokszor nagyot is zökcentek, megállással fenyegetve az egész további haladást. A pataki diák-szellemnek azonban regeneráló ereje van. Mindenkor megtalálja a kellő útjelet a jó vízhez, amelyből merítve felüdül, mert hiszen az nem gyengébb, mint az életnek itala.

Ezzel a legfőbb megállapítással pedig el is jutottunk addig az utolsó nyomig, ahol a pataki diákság élete a *má*-ban véget ér. Ha eddig csak az ősök gőzhenger-szellemeinek a nyomán kényelmesen lépdeltünk, ezentúl önmagunk verejtékével kell új ösvényt írtanunk a pataki diák számára az előretörtető élet zürzavaros őserdőjében. A kemény munkában való megpihenés helye pedig nem lehet más, mint az Úr Istennek „jó vitéz“ védjeggyel ellátott evangéliumi forrása. *Ha* ezeken a cölöpökön építjük fel az idők tengerén képzeletünk alkotó munkájával a pataki diák jövendő városát, akkor újabb ötven esztendő után a következő láttelelet nyerhetjük.

1985-ben 100 esztendő jubileumát fogja ünnepelni a Közlöny. A mai szerkesztőségből, akik most életünknek legszebb korát éljük, alig lesz már akkor valaki, aki megírja (ha ugyan felkéri az akkori nemzedék) a mindenkor szokásos reflexiókat. Közülünk sokan elhamvadnak majd az eljövendő második nagy világ-égésben, amelyik igazságot teremt a nemzetek között. Mások porba hullanak a nehéz élet súlyai alatt. Hetven-hetvenöt esztendő már különös kegyelem lesz Istentől azok számára, akiknek a *most*-ja is ilyen sivár és a jövője még kétségbe-ejtőbb. 1985-ben azonban már a régi magyar határok között kézbesíti a posta a Közlöny számait. Legalább is ezt súgja az a reménység, amelyik az eljövendő evangéliumi életnek erős hitet támasztó pecsétje és záloga. A *most* megjelenő jubileumi számot bizonyára jó ideig nagy egyhangúság követi. Talán a megszűnés bánatfellege is ráborul a napsütéses égboltra. Eljön az idő, amikor támadnak álpróféták és megindul a föld. Lehet, hogy az iskola kapuja alatt újabb márványtáblák telnek meg a pataki diákhősök neveivel. Az Apokalipszis vörös, fekete és sárga lovasainak patái végigcsattognak újra a földön. De azután feltétlenül beáll a csend. Megjelenik a fehér lovas. Krisztus vonul végig és támaszt új életet a letarolt mezők felett. Egyszerre kisarjadnak a *Ma*, a *most* vetett evangéliumi életmagvak. A régi határokkal együtt az öreg Alma Mater is vissza-

nyeri szívéről letépett gyermekeit. Pénztárcája megdagad. Bőkezűen táplálja majd gyermekeit. Az Angol-internátus mellé másik kettő épül a szegényebbek számára. A magyar falvak tisztáninnenről és dunántúlról ontják a bányakincseket. És akkor nem lesz többé tandíjhátrálékos és a konviktusban csak ebédkosztos pataki diák . . .

Nem olyan könnyű dolog az Ifjúsági Közlöny tenyeréből megjövendőlni, vagy ötven éves útjának nyomaiból leolvasni, hogy 1985-ben milyen lesz az új pataki diák típusa. De egyet bizonyosan tudhatunk, hogy szép és egészséges lesz, ha új nyomokon, minden kanyargás nélkül, egyenesen indul a *Krisztus nyomdokain*. Azt a nagy folyamszabályozást, amelyik a ma diáksága körében szakadatlan erővel folyik, el kell a torkolatig juttatni. A pataki diákság életfolyamának a medrét erős kotró munkával ki kell mélyíteni. Hajózhatóvá kell tenni, amelyiken a hit mérőkészüléke méri az evangélium szédületes mélységét.

Ha a jövő álmodása a jelen lidércnyomása miatt sötét és kízó is, a valóságra ébredés, egy újabb jubileum hajnalán, még is csak szép és biztató lehet. Mert ha van hitünk, van reménységünk. Ez pedig nem szégyenít meg.

Úgy induljunk és járjunk, hogy 50 év múlva mi utánunk is nyomolvasást fognak rendezni !

ELADÓ LELKEK.

— KARCOK. —

Tóth Gusztáv II. é. hh.

Sionnak útai gyászolnak ; nincsen, aki ünnepnapra járjon ; kapuja mind elpusztult ; papjai sóhajtoznak ; szüzei nyögnek ; csak keserősége van néki.

. . . Bizony az Úr verte meg őt az ő sok bűne miatt. (Jer. sir.)

1.

Lelkem egy nagy hordó, telve a békesség borával. A vágyam egy nagy lopó. Mikor nagyon fáj a Ma, vágylopómmal szívni kezdem a békesség borát s kitöltöm azt a költészet betűpoharaiba.

Gyöngyöző, zavaros bor. Még fiatal. Most kezd forni. Néha megrészegítenek a gondolatok. Imamorzsolás. Éneklés. Rend. Cél. Más az Isten, mint aminek eddig hittem.

Temető. Fejfák. Tavaszodik. Keskeny utak a sírok között, ezek a pletykás természetű öreg asszonyok mesébe kezdenek. Kettőnknek van a földön legszomorúbb sorsunk : messi kis faluk

millió parasztjainak, meg nekünk szomorú holnapú, mostoha fiataloknak. Temető. Én is egyszer révbe futok. Tavaszodik. Sohse nekem jön, sohse értem jön a Március. Szép hosszú halállal ha majd meghalok, — mit fognak majd rólam prédikálni a papok ??!

2.

Fakó szürkesség az égen: fellegek. Február. Komisz a tél. Nagyon komisz. És én úgy szeretem nézni, mikor komiszkodik, kujonkodik a tél. A fiatalság harc volt mindig, birkózás és erőlködés. Zuzmarás az iskolakert ezer sovány, téli fája. Hideg van. Dühöng a tél. Acsarkodik. Énreám tán?

Keserű a sorsom.

Isten. Szegénység. Fájdalmak. Nő. Úgy remegnek, mint űzött ebek ezek a vén fogalmak bennem. Kipp. Kopp. Kopp. Rég eladta már az apám a nagyanyai jussot. A még megmaradt pár holdon is csüngnek, csimbelkőznek a Boldogság vérét szívó nyomorúságkukacok. Kipp. Kopp. Kidüllesztett lélekszemeimmel bámulok, bámulok. Ni! Az iskolakert züllött fehér útján egy görnyedt öreg ember jön felém. Deres a haja. Ráncos az arca. Csupafolt a gunyája. De a fején így is — koldusszegényen is, ni! — milyen méltóságos a kopott kalap. Mint egy korona.

Jön. Jön.

Az egész emberről sugárzik a sorsa: jó időket még sohasem élt. Jön. Jön. Az édesapám!

Szúr a nézése. Jaj, meghal, aki e szemsugár-nyilak elé kerül. Hééé! Bitang élet. Számadásra jön az apám. Elkeseredve mellé állok én is. Csatlakoznak hozzánk mások. Lassan gárdává nőnek a fekete lelkek. Szívemben lüktetnek csúf gondolatdobbanások a Jövendőről: holnap-szag, jajszag; még több nyomorúság.

Hull a hó.

Mint égből szálló kegyelem, szitálnak hideg, fehér pihék. Dühöng a tél. Nagy a fagy. Sok a bűn. Holnap-szag. Jajszag. Még több nyomorúság. Apám, mi lesz velünk?

Hiábavalóság ez az egész élet. Kővé meredve a szívemhez kapok. Még dobog. Még élek. Szenteltesék meg az Isten neve.

3.

Először — mások mondták, én hát miért ne hinném? — jó voltam, mint egy harapás kenyér. Nagyokat akartam. Szépeket akartam. Azután elhaltak belőlem a vágyak. Üres lett a szavam. Átkoztam a sorsot. Aztán a szívemet, e meleg húsdarabot odadobtam a bűnök mohó kutyáinak. Most panaszkodom. Zúgolodom. Fakó szemekkel — úsznak felettem fekete varjak: a tagadások, — nincsen-holnap felé nézek.

Hús esztendő. Lekoptak rólam a hitek, mint elkopik a cipő talpa. Elfakult rajtam az Isten, mint a régi festékszínek és lassan, mint este a fényt, elnyel belőlem minden szépet a hamari öregség.

4.

Egyszer — az Isten volt tudom — szívhajnalhasadáskor valaki lélekmarkomba nyomta a stafétabotot. Nosza! Szélesre ásott sok mély árkon, gondhepehupákon futottam keresztül: előre. Én. A lélekstaféta. És lestek a bölcsék. Mindenki lesett. Eszmelábaimban dagadtak az izmok: gondolatúton új rekordot futni.

Elég volt. Sok itt az éhség. Kevés a kenyér. Valami mély lustaság, erőtlenység ásít bennem: a kíváncsiság. Isten? Béke? Poezis? Holnap újra nap kel?

Holnap, még holnap is húsz esztendőös leszek? Minden nap én mindent más-
képen fogadok. Lassan nem lesz se erőm, se szímem, se álmom. Elfogyok a
nagy bizonytalanságban. Csak zavar van bennem. Csak kíváncsiság. Vágyak
riadója. Mi lesz a vég? A summa majd? Miért is élek? Ugyan? Ugyan? Ezt
se tudom. Csak zavar van. Csak nemtudommi. És nyugtalanság kezeimmel kap-
kodok, kapkodok, mint tűzes kamasz, pelyhes ágyban, ha először hál leánnyal.

5.

Suta falak.

Csillároknak átok a ragyogása. Jazzband. Hólepett környéken bolyong egy
régí kuplé. Énekelnek. Savó szemű jampec emberek, stréber külsejű magyarok
verődtek össze — undok mulatásra. Csillár és átok. Szájukon megy lefele a hús-
falat. Bor. Pezsgő. Pálinka. Drukk. Kártya. Pincérlány. A koldussoron meghalt
egy szegény magyar. Nem telik koporsóra. Deszkából szegelenek össze ferslőgot.
A halottnak már úgyis mindegy. Hát az élet ennyi csak?

Undok tivornyázók!

Egyik kiált: méltóságos az én apám! Másik ordít: Bolondság az élet! A
harmadik — sokan vannak; hány ezeren — dicsekedve meséli el, hogy mennyi
embert meglopott, becsapott.

Hívnak engem is. De nem megyek. Bárhogy hívnak. Nem megyek. Maradok.
Koldusnak. Szomorúnak. Eladom magam Istennek és a fajoninak.

Undok tivornyázók!

Néki van lelkük tivornyázni. Van lelkük bor és pezsgő felett, kártya
és nő mellett undok tivornyákon megtagadni az Istent. Nyöszörög, zümmög el-
hagyott városrészeken, falukon a koldusok hada. Leszek ennek a fekete fajtának
károgó fekete varjuja. Valaki lesz majd, aki a penészes házak szomorú magyar-
jaiból toboroz egy új márciusi sereget.

Undok tivornyázók! Úgy-e jó volna láb alól, ha eltehetnétek engem is??!

6.

Süldő kamasz voltam. Vágytam az első korcsmai pohár bor után. Mindent
meg kell próbálni. Mindent meg kell kóstolni. Ódon falusi kis korcsma. Nyár.
Por. Vasárnap. Az égen báránnyelők. Jobb időkben, régen sárgára pingáltatta
a zsidó a korcsma homlokfalát, amelyik az utcára néz. Ma pereg róla a festés,
a vakolat is. Öreg, falusi kis korcsma. Kamaszkor. Ügyetlenség. Izgatottság.
Micsoda gyermek voltam. Ártatlan. Kopogtam a korcsmaajtón. Bemereszkedtem.

Hosszú asztal körül lócák voltak. A lócákon keserűségükben mulató parasz-
tok ültek. Vegyesen suhancok, fiatal emberek, vének. Vasárnap volt. Ők hétköz-
nap ruhában gubbasztottak mindnyájan.

Sötétedett.

— Meghallgatták-e emberek az új tanítót? — kérdém, hogy szóljak valamit.

— Tanító. Templom. Nem parasztnak valók. Ecsém — dühöngött az egyik
öreg — nekünk csak kapa, kasza való. Meg káromkodás a senye Isten ellen, aki
elfeledkezett rólunk.

Pipapúst terjengett a korcsma négy fala között. Fojtogatott a szűz dohány-
szag. A parasztok iszogattak. Elernyedten diskuráltak, zümmögtek, mint a beteg
legyek. Ha szóltak valamit, csak aljasat szóltak. Szidták az urakat, meg az Istent.
Pipafüst. Csomó hétköznapi, rongyos paraszt. A falura nehezedett, ereszkedett,
mint valami oxidálódott ólomsúly, az alkonyat. A rémület. A legöregebb paraszt
— hosszú bajusza volt, az arca borotvátlan — ráütött az asztalra:

— Jó volna meghalni.

S engem, mint halálra szánt áldozati tulkot, szíven szúrt a parasztok mula-
tása. Reszketett a lélek bennem, mint fán az őszi levél. Így élnek ők. A parasz-
tok. A magyarok. Jaj! Menni vágytam. Kamasz fejfel nem mertem a Holnapra
gondolni. — Ők meg a parasztok, a magyarok ittak, ittak. Koccintgatásukkor
nagyokat, éleseket jajgattak a poharak. Mi lenne, ha egyszer piros sziveiket ver-
nék így össze a szegények??!

Pipafüst. Csomó furcsa érzés. Alkony. Indultam. Az ajtóban egy pöttömnyi
kis fiú félve köszöntött rám jöését:

— Nagyon be van-e rúgva édsapám? Tessék má neki... meg... mon-
dani... hogy... meghalt édsanyám.

A gyermek és én, az apró közeli házak, a poros, züllött utak egy szót
sójajtottunk bele az elsötétülő faluba. A szó meleg volt, mint a tűz. A szó szo-
morú estében virradat keltő volt:

Isten.

7.

Holdfény süt az útra. Apró házak, mint lesben álló katonák guggolnak a
homályban. Az egész falu alázattá sötétedett. Ősz. Himbálódzó hosszú árnyékok.
A parasztok nehéz álmat alusznak. Bánat. Éhség. Őszirozsa s krizantémvirágok
elszáradtak már a lányok kis kertjeiben. Az égi mezőn még így ősszel is szám-
láthatatlan sokaságú, ősztől nem hervadó virágok nyílnak: a csillagok.

— Éjfél. Éjfél. Tizenkettő

Dicsértessék a teremtő — énekli bele öreg hangján torkaszakadtából a
bakter az éji csendbe vészjelzőn a régi lármát.

Az egyik utcasarkon két parasztleány áll meg. Szétnéznek. Figyelnek.
Holdfény. Árnyékok. Alázat. Minden csendes. Minden szürke és homályos. Az
egész falu olyan szomorúan őszi.

Hopp!

Az egyik, tőlük tiz-tizenkét lépésre levő rozoga palánkon kiugrik, mint éji
kisértet valaki. Aztán mint zsvány rohanni kezd az úton végig a félnék valaki.
Nehogy meglássák. Hosszúnadrág van rajta. Cipője gyors kipp-koppokat ver a
kihalt őszi utcán végig. A sarkon ólálkodó két parasztleány szoborra meredve
egymáson felejtí makacs szemeit. Minden csendes. Minden szürke és homályos.
Holdfény. Alázat. Az egész falu olyan szomorúan őszi.

— Te — sugja az egyik legény — a jegyző fia megint Domokos Regi-
nánál volt.

— Ott az. Ott — gondolkozik el félhangosan a másik. — Hiába tiltja az apja. Csunya népek az urak.

— Bitangok ezek a hosszúnadrágosok — motyog az első legény.

— Pedig én valamikor Domokos Reginát magamnak szántam — sóhajt a másik.

Nagy volt az éjszaka a faluban. Elhalványulón, messze még mindig lármázott a féltő, menekülő kipp-kopp. Ugyan ugyan, urak-urak, nagy bűnökkel miért kell megzavarni ártatlan éjszakáit a Falunak??! Az őszi, zavaros éjszakai égről lehullt egy fényes csillag, mint egy fehér álom. A két parasztleány elmerengett a szent égi tüneménykomédián. Mintha még ilyet sohse láttak volna. Sohse láttak volna — csillaghullást.

8.

Néha, mint buvár, fiatal lelkem lemerül a jövődő kék titoktengerébe. Nagyon szeretek magamban egyedül tépelődni. Néha komisz vádakra kerül a sor: bűnös magamat leszidom a sárgaföldig. Ilyenkor — gonosz tétlen órák! — mint elvert kutya komisz ítélőlelkembe sompolyodik a multam, a sorsom. Én megszánom őket. Engedni kezdek nekik. Tán nem is én voltam rossz? Tán az élet? Tán az emberek? Talán? ... Ki tudja? ... Elnézem néha — Isten! — az égen uszó felhőket. Azok is Bánatból vannak.

Elhullt évek temetőjében eltemetve a büszkeségem. A hirnevem. A boldogságom. A vágyaim csak lőtt madarak. Nekünk fiataloknak nincsenek is épszárnyú vágyaink. Bűn. Nő. Megpróbáltatások. Szavak — nem hiszünk bennük. Magunkfeláldozása. Muszájhallgatás. Alkonyodik. Vannak, akik nem értik ezt a szót — alkonyodik. Néha ugyan virradni kezd a bánatunk reményre. De hiába hiszünk. Hiába kezd olyan gyakran Biblia felett virradni a sorsunk. A fiatalok ideje sohasem lesz világos.

Az élet nagyon sötét. Mi fiatalok nagyon bűnösök vagyunk. Jó volna már egyszer jónak lenni. Szent határozással mindent, a vétkeket megutálni. Jó volna jó lenni: Miatyánkot mondani. Mindegy! Ahogy élünk így is csak jó. Sokan kitagadtak. Sokan elátkoztak. Még egy darabig — fogdd meg pajtás a kezemet! — virrasztunk hitlámpásunkkal. Aztán. Aztán. Majd elfújja azt is a szél.

Elveszünk a sötétben.

De megmarad az Isten. Él tovább sok-sok eszme. Nőnek mindig új Gyermekek.

9.

Bor felett egyszer lázas fattyúkorban — ép sütitőt a hold — panaszkodni kezdtem a lányokról s multról: arról, hogy az Isten nem hallgat imádságot.

Bor felett rögtön alélt deres fejjel — ép sütitőt a hold — öreg apám dorgálva rám szépet mordult: az élet csak kocsizörgés, — halad és halkul.

Elnézem néha az élet útján rohanó paripákat, az esztendőket. Kócos, kopott lovak! Elfutnak. Elvesznek. Velük együtt elfutok, odaleszek én is. Ha még egyszer újra lehetne elindulni, mindent máskép kezdenék. Velem együtt minden fiatal mindent máskép kezdene.

Érettségi után voltunk.

Fészket rakott bennünk a hóbert. Tanárok, lányok : mindent el kellett akkor felejteni. Fájt bennünk minden porcikája a léleknek. Tizennyolc év. Mindennek fuccs, mint huszonegyezésben a huszonkettőnek. Pontot kéne az egész végére tenni, mint a mondat után. Nosza! Ha volt még, aki bort nem kóstolt, ha volt még bennünk egy kis ártatlanság, ha élt még bennünk egy icipicit az édesanyánk képe: mindent sárbatapostunk akkor. Éjh! Legyen egyszer nekünk fiataloknak is ünnepünk!

Június volt. Szép éjszakák tenyereltek akkor a kedves kis diákváros felett. Nyolc év. Cigánymuzsika az avasi jószagú borozókban. Gallyas Tóni a Zöldfában mindig azt húzta, hogy hazudik a muzsikaszó, bolondság az élet. No, ha bolondság: uszott bennünk, mint a víz hátán a tönk, a gondolat: csináljunk mi tizennyolc éves fejjel egyszer egy igazán szépet. Bor. Nő. Kártya. Káromkodás. Tagadás. Volt ott a vendéglőben akkor éjszaka minden. Kevésre emlékszem a sok mindenből. Csak mikor kiléptünk tántorgó lábakkal a züllött lebuajtón át a nyári, nyolc esztendőt rejtegető kis diákváros hajnalon túli utcájára, mondtam:

— Világosodik.

— Még messze van reggel — szólt az egyik cimbora bámulva az éjszakai lámpákat, meg a távoli fekete ég alját.

— Mégis világosodik — erősködtem.

— Mi világosodik?

— Az Isten.

Akkor éreztem először, hogy ez az élet csak lélekárulgatás. Árulgattam én is az én lelkemet. Kináltam mindenkinek és mindennek. Lányoknak. Boros estéknek is. Tagadásoknak. Hejehujának is. Bűnöknek. Vétkeknek is. Sehol sem volt nyugtom. Nem kellettem senkinek se, semminek se. Se lányoknak. Se boros estéknek. Se tagadásoknak. Se hejehujának. Se bűnöknek. Se vétkeknek. Nem kellettem. Eh! Akkor tizennyolc éves fejjel, mint szükkülő paraszt portékáját a zsidónak, felkináltam a lelkemet az Istennek.

Azóta az egész életem egy végtelen bűnhődés. Bizony nincs is ennél nagyobb bűnhődés: annak lenni rabjává, akivel addig semmit sem törődtem: az Istennek. Lassan lekopik majd rólam minden salak. Bűnhődés-órákon át nő az ember Isten rabjává. Aki én vagyok. Mert az vagyok. Az vagyok. Az vagyok.

ÖTVEN ÉVVEL EZELŐTT.

S. Szabó József
a Közlöny első szerkesztője

Virágillatos, szép tavaszon vidáman zengő madárdal csattan felhalkuló szívemben. Báránnyfelhős égen tündöklő nap ragyogja be homályosuló lelkemet. Az édes emlékezet varázsfénnyel vonja biborba azt a szép ifjúságot, amit öreg szemeim elől elföd a visszahozhatatlan időnek sűrű köde. „Azokkal időzöm, akik egyszer voltak, s mit az élet megvon, megadják a holtak.” (Arany.)

Ötven évvel ezelőtt négy lelkes pataki diák föltette magában, hogy ők, mint valami ifjú, hős Heraklesek, elhozzák a Hesperidák kertjének aranyalmáit. Az aranyalmákat a Példabeszédek könyvének ezüstitányérján. Ifjúsági lap alapítására vállalkoztak. Nagy dolog volt ez! Nemcsak azért, mert az anyagiakban szűkölködő, szegénydiákok egymagukban, minden külső segítség nélkül mertek a vállalatba belefogni, hanem azért is, mert még akkor hazánkban az ifjúsági lapok a jövőidők méhében szunnyadtak.

Az egy *Hittanszaki Közlöny* működött Debrecenben, de szűkkörben, a teológiára szorítkozva. A négy pataki teológus-diák másként határozott. Egy szép szeptemberi délután a régi kis kollégiumi kertnek északi falánál felnyúló jegenyefa alatt folyt köztük az eszmecsere és vitatkozás. Nem rideg kollégiumi coetusban, hanem a szárnyaló lelküket példázó, szabad természet ölen állapotok meg a lap címére, irányára, szellemére, szerkesztésére nézve. Lehető szabadság mindenfelé! „Nem kötjük magunkat — irták a programmban — az irodalomnak egyik vagy másik ágához, nem kötjük különösen a vallástudományokhoz; lapunk felőlel bármely irányú dolgot, s főként az ifjúság körében történő eseményekről ad hí tudósítást.” Ez lett és maradt a lap alapelve, útjelzője, célja az idő és a kor szellemében történt változtatásokkal és fejlődéssel ötven éven keresztül.

Az alapító-szerkesztők nagy becsvágygal és teljes erővel igyekeztek kitűzőtt feladataiknak megfelelni. Sarkaló buzdítást nyertek tanáraiktól, kik közül némelyek már közleményeikkel is támogatták őket s emelték a lap színvonalát. A két évvel előbb keletkezett *Sárospataki Lapok* melegen karolta fel a lapot és szinte propagandát csinált mellette, mint édesapa az ő kedves gyermekének. A közönség szeretettel és elismeréssel fogadta. Később a *Magyar Irodalmi Önképzőtársulat* vette védőszárnyai alá. De nem sok baja volt vele, fenntartotta önmagát.

Az alapítók két évig szerkesztették a Közlönyt fokozott ambícióval és tevékenységgel. Közülök egyik én voltam s ötven esztendő múltán már csak én vagyok itt e háborgó földi világban. Társaim elmentek az örökkévalóságba. Legelőbb ifjan az éleselméjű *Tóth Miklós*, azután a tüzes temperamentumú költő, *Szuhay Benedek*, végül nem régen mindnyájunk között a legkülönb, a felelős szerkesztő, az én lelkem fele, ötven éven át hűséges, meghitt, szeretett jó barát.

tom te, kit megsíratni eléggé nem tudok, *Rácz Lajos*. Én „mint aggmadár a költöző seregből, úgy elmaradtam Tőled s Tőleiek.“ (Lévay.) — De utánatok bánkódó lelkemet határtalan örömmel tölti el, hogy az újra, meg újra sarjadó pataki fiatalság a régi hévvel és lánggal, hittel, szellemmel és tudománnyal tartotta fenn Közlönyünket s hozza most is az aranyalmákat ezüsttányéron a kollégium dicsőségére. Ezzel a megifjító, boldogító örömmel üdvözlöm a jubiláló Közönyt s vetem reá áldáskivánással hunyó napomnak búcsúfényét.

A J Ö V Ő. (MEDITÁCIÓ)

Kocz Sándor felelős szerkesztő

Az óra életének addig van értelme, amíg az az idő beszédes okmánya. A világ valamennyi órája ezért egy örök szimbolizmus magyarázása. Magyarázása annak, hogy *az élet és az idő együttmozognak*. Az eltűnő percek a *mult* fekete kopjafái, rajtuk egyetlen aranyló szó: *volt*. A jelen másodperceiben királyi *völezény*-formában készül az élet a nászra, hogy elfogadja a *jövő* felékesített mennyasszonyát, akinek uszálya a *mult* barna selyméből szövődik, fátyolát pedig a jelen könnyei adják. *Mult*, *jelen* és *jövő* így nem az időnek, hanem az *életnek* kategóriái. A *multban* birtokoljuk a *hasznos* életet, amit mindig elvesztünk. A *jelenben* bennereng a *sötét*, *való* élet minden porcikája, amit elhagyni örök célunk. A *jövőben* előttünk áll a *szép*, amit keresnünk kell, hogy rátaláljunk önmagunkra. Ez utóbbi a legégeitőbb. Azt kérdezzük tehát: *hol él a jövő? A jövő él a multban és a jelenben.*

Másképpen *jövő* élete a *mult* és a *jelen*. *S hol él az élet? Az élet él a jövőben.* Más szóval: beszélhetünk *az élet jövőjéről*, de nem beszélhetünk a *jövő* ről, mint önálló tényezőről.

Ha a *jelenből* négyzetgyököt vonunk, sohasem kapjuk meg a *multat*. Éppen így, ha a *multat* négyzetre emeljük, nem kapjuk eredményül a *jövőt*. De a *jövő* mégis benne él a *multban*. Benne él akkor, amikor a *hasznost szépnek* tartjuk. A *jelen* adakozó keze egyet tud nyújtani: azt, ami éppen benne van az élet szükmarkában. A *jövő* oklevele pedig csak a *szép* tükörének szabadalmazására érvényes. De, hogy mi legyen az a *szép*, amelyik megnézi magát s amelyik *szépnek* is találja magát a *tükkörben*, vagy mi legyen az a *nemes*, amit igazán *szépnek* mutat a *tükkör*: ez lesz a *mult* gazdag ajándéka. Ha *festő* lennék, a *jövőt* úgy rajzolnám bele a *multba*, hogy *festenek* először egy olyan *tengert*, amelyiken éppen most ült el a *vihar*. A *nyugodt víztükkör* hátára rajzolnék egy *hajót*, amit igen lassan löknek a *meglustult hullámok* egy *kristályhegy* felé. A kris-

tályhegy már messziről tükrözné a napverte vizen a felé tartó hajót. A hajó a *történelem* lenne, amiről a viharőrület lemarta a szennyet, amiben a villámcsatogás elnémította a hangot, amiről a szél veszekedése letépte a mállott árbocokat. A hajó szívében azonban sok élő, de álmos értéket ringatna a lomha víztömeg egyhangu bölcsődala. Ezek a drágaságok mindmegannyi talizmánok, melyekből a lepréselt erő, a visszaszorított akarat, a leplezhetetlen hév kicsap, fehér izzásba hozza a hajó bordázatát; az egész úgy tűnnék fel, mintha megfagyott lángnyelvek sokasága gyönyörködne a kristályhegyről visszacsapódó tüzes sugárzásban.

A multnak ezt az exotikus, vad és mégis szelid sugárzását látni annyi, mint a jövőt szépnek látni. Vagy visszafelelkövetkeztetve az igazság így szól: sokszor pocsék és unalmas multunkat azért látjuk szépnek, mert csak a *hasznosban* látjuk. Még tovább menve: a hasznosnak egy olyan sugárzásában, amelynek fénykévéi és azoknak visszaverődése derűssé, tavaszivá teszi a jövő birodalmát. *A mult és jövő töretlen egysége ezért a hasznos szépségében tündöklék az élet számára.* A mult egy élettelen, tanulmányozásra való rovargyűjtemény mindaddig, míg a jövő könnyű lepkeszárnya a szépség balszájával életre nem riasztja a holt tetemeteket. Jól emlékezhetünk Honore de Balzac Rafaeljére, aki jövője keresésének lázában egy *antikvárium* poros számbőrében találta meg élete minden kívánságát. *A multba belemámorosodni egyenlő: a jövő szent részegévé magasztosolni.* Nem ezt bizonyítja-e az erős népek friss életének pitymal-lása? Mohón felinni a mult hasznának gyógyborát, nem jelent mást, mint egészséges nagyratágult lélekkel megostromolni a jövőt. A jövő prófétái látása pedig azonos a mult szomjas felszívásával. A mult így semmiesetre sem egy nagy leomlott havas, amelyen tegnapelőtt könnyű lett volna kigondolni azt, ami tegnap volt, hanem egy pompás óriás hóhegy, amelyre ha rásüt a jövő szép napja, gleccserpatakok indulnak el belőle, melyek vígan elhajtják a jelen életét megőrlő malomkerekeket.

Mindenkinek szöveget üthet a fejébe az, hogy miért a mult a hasznos és miért nem a jelen? Amikor ennek az igazsága kinyillik előttünk, látjuk meg azt, hogy a *jövő a jelenben is él.* A jelen azért nem hasznos, mert *nincs ideje* még arra sem, hogy konstatalja a maga hasznos voltát. A jelennek csak arra van ideje, hogy tudja a *maga létezését*, tudja azt, hogy *ő van s egyben meggyőződjék* arról is, hogy csak *ő, a jelen van igazán.* *Az élet valósága egyedül a pusztá jelen.* Amikor azonban tapasztaljuk azt, hogy csak jelen van, látnunk kell azt is, hogy ez a jelen mindig *haldoklik.* Életünk azért kínos, azért oly szomorú, mert mindenkor jelenünk maga a végnélküli haldoklás. Jól jellemzi ezt az állapotot Longfellow lépcsőházi órájának örökritmusu ketyegése:

„Az öröklét órája 'hol
Szüntelenül hirdetve szól:
Mindörökké—sohatöbbé!
Sohatöbbé—mindörökké!

Bizony a muló másodpercek pusztaságában saját ravatalunkra szaggatunk aszott, fekete virágokat. Önmagunk gyászmenetének tervezgetése földi életünk. Ha koporsót hallunk leszögezni, ha sirt látunk domborulni, boldogoknak kell lennünk, mert aki annak lakója, annak már nincs nehéz sorsa, mert nincs „jelene.“

Hogy a jelen haldoklik, ez azt is jelenti azonban, hogy a *jelen él.* Él a

maga haldoklásában, él abban, hogy folyton *pillanatfelvételezi* önmagát. A jelen tehát *pillanatfelvételekben birtokolja sajátmagát*. De mindig csak a negatív kép készülhet el, mert mikor a pozitívrá néznél, akkor azt már a mult halvány fátyola borítja; s mialatt mindez történik, a jelen már „jövővé” varázslódott. Ezeknek az alapján alakul ki előttünk a jelen tisztavirág életének *hivatása*: a jelen arra *való*, hogy a mult tapasztalataival szője át az életet és a jövő álmaival színesítse ezeket a tapasztalatokat. *A jelen ezért a jövő áradása a multba és a mult szűrődése a jövőbe*. Ez az áradás és ez a szűrődés egyenlő azzal a sugárással, amiben a mult és a jövő, mint boldog jegyese, rohannak az élet lakodalmára. Csak egy a bökkenő: ez a hatalmas áradatú sugárzás szépen szálló ezüst sirálysereggént magasan elhúzza a jelen sáros mezői felett. Nem is lenne nekünk semmi vigasztalásunk, ha a tervek és gondolatok felrepülő madarai nem csatlakoznának a széles ivben repülő sirályokhoz, hogy így meglássa *a jelen*, hogy *kénytelen a jövőben élni*.

Ezen a ponton éri el meditálásunk utolsó tételünket. A jövő élete a multban és a jelenben annyi finom szálat sodor össze, hogy ezzel teljesen készen van az anyag az élet nagy szövőgyárának üzembeállításához. A lomhán induló gépek vad ritmussal erősödnek fel lassan ropogó gyári kavardóssá. És ebben az ütemesen mozgó katlogásban rejlik az *élet jövője*. Ha a multat szabad egy komor, de tanulságos Dosztojevszkij regényhez hasonlítani, ha a jelent azonosíthatjuk a karikatura-művészettel, akkor az élet jövőjéről bátran állíthatjuk, hogy *hogy az olyan érdekesítő, mint Wells irodalmi eszhatológiája*. De nemcsak érdekesítő, hanem szép is. Az élet törvénykódexében az első cikk a jövő, az első paragrafus pedig a szép. Az igazi élet ezért mindig a dagályra emlékeztet, amelyik messze kicsapva a tenger fövenyére, szépre mossa azt. Az élettervek, gondok, a lélek felébredt szunnyadása, a szellem növő gyermekeinek hajnali nyújtózkodása, a fantázia jóleső, rövidreharapott ástításai valamennyien áttörnek a jelen gátjait és telehabozzák a jövő homokját. Így lesz mindig csak egyedül a jövő a szép. Szép azért, mert csak látjuk, de nem birtokoljuk. Ha valami a kezünk közé kerül, az már elveszti varázsát s mihamar az unalom kigyói sziszegik körül. Az élet unja a multat, a jelenbe pedig nincs ideje magát beleélni; a jövőt azonban, soha *nem unhatja*, és ezért tökéletesen *bele is éli magát*. Minden élet maradék nélkül belezúditja egész tartalmát saját jövője üres vedrébe. *Az élet jövője ezért az élet fokozatosan dagadó tartalmának projiciálása*. Projiciálása azoknak a gondolatoknak, melyeket a mult a jelen zuhanya alá dob. Előrevetése azoknak a terveknek, melyek a jövő szépségének kádjában fürdenek. A jelen élete így legmagasabbra akkor ér, ha a jövő szép asszonyát megállás nélkül csinósítja. Ha kell: a fantázia fésűjével felbodorozza öltözetét. S ha szükséges, a meggondolás nehéz vasával újra levasalja azt. Életünk legszebb ötvösmunkája, legnemesebb mivű verete: a jövő. Ösztönös mérnöki talentumunknak is az a pregnáns bizonyítéka, hogy mindig utat készítünk az élet jövőjéhez. Aki nem habzó, fehér lepelben látja élete közeledő titkát, aki nem a sugárzó megsejtések arany fényében él, az, ha még ember is, de már nem „optimista.” Az élet legtekélyesebb luxusa a szép jövő. Ezzel a jövővel találkozni: *az örökkévaló tartalmak élet*.

Jelenünk poros községházában multunk és jövőnk esküvőjén barátságos kalapemeléssel köszöntünk: te királyi vendég: élet!

ÖREG PATAKI DIÁK ÜZENETE A KÉT JUBILEUMRA.

A pataki kollégium és annak minden diákja a múltban és jelenben a Rákóczi névnek ki-mondhatatlan hálával tartozik.

Ez év április 8-án lesz a kétszáz éves év-fordulója Rákóczi Ferenc halálának. Mi, a kollé-gium és az Országos Pataki Diákszövetség ezt az évet a Rákóczi Ferenc emlékének óhajtjuk szentelni és megörökíteni emlékét egy szobor-ral, amely örökre hirdesse a mi hálánkat és a Rákóczi Ferenc dicsőségét.

A szobor élete nem ott kezdődik, mikor a művész az anyagot mintázní kezdi. A szobor már sokkal előbb él ezrek és ezrek lelkében. A legnagyobb alkotó művész, a nevelés for-málja és önti azt az érzések maradandó ércébe. Dalolnak róla a költők és a nemzet krónikásai, a történetírók feljegyzik dicsőségét az utókor számára.

Rákóczi Ferenc nagy alakját minden pataki diák századokon keresztül a legnemesebb, a leglelkesítőbb formában vitte és viszi magával a kollégiumból, meit megformálták azt szívében az Istentől meg áldott művészek, a kiváló tanárok, akikben Patak mindig olyan gazdag volt. Az Isten áldása legyen rajtuk és a kollégiumon. Az Isten áldása legyen az ifjú-ságon, hogy visszaszerezhessen minden darab földet, amely a Rákócziaké volt s visszaállíthassa az országnak régi határait ; és Isten áldása legyen mindazokon, akik a Rákóczi Ferenc szobrának fölállítására irányuló terveinket valóra válni segítik.

Kazinczy Gábor a PDOSz. elnöke

Szabó Ernő ének- és zene tanár

* * *

Szabó Ernő 1933 nyarán Erdélyben ké-szült hegedű és zongorára írott Szonátá-ja 3 tételből áll: Allegro, Andante cantabile és Allegro animato. Itt a II. tételt közöljük, mint az egész műből leginkább kiszakítható, magyar levegőjű részt.

(Felelős szerkesztő.)

* * *

SZONÁTA.

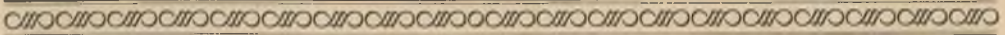
HEGEDŰ-ZONGORÁRA.

II. TÉTEL.

Andante cantabile.

SZABÓ ERNŐ.

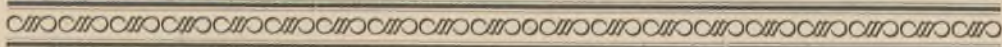
The image shows a handwritten musical score for a piano piece. It consists of four systems of music. Each system has a treble clef staff at the top and a grand staff (treble and bass clefs) below it. The music is written in 3/4 time. The notation includes various notes, rests, and dynamic markings such as 'f' and 'p'. There are also some handwritten annotations and corrections throughout the score.

Piu mosso

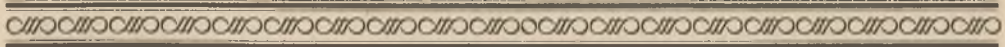
Allegro

p

The image shows a handwritten musical score for piano and voice, organized into five systems. Each system consists of a vocal line and two piano accompaniment staves (treble and bass clef). The notation is dense and includes various musical symbols such as notes, rests, dynamics, and articulation marks.

- System 1:** Features a vocal line with a melodic line and lyrics. The piano accompaniment includes a complex rhythmic pattern in the right hand and a more melodic line in the left hand. Dynamics include *mf* and *f*.
- System 2:** Continues the vocal and piano parts. The piano accompaniment features a prominent chordal texture in the right hand. Dynamics include *mf* and *p*.
- System 3:** Shows a change in the piano accompaniment with a more active right hand. Dynamics include *mf* and *f*.
- System 4:** The vocal line has a more melodic and expressive quality. Dynamics include *mf* and *f*.
- System 5:** The final system, featuring a vocal line with a long note and a piano accompaniment with a simple, rhythmic pattern. Dynamics include *mf* and *f*. The word *rit.* is written above the piano part.

Tempo I.

Riport az ötven éves Közlönyből.

Novotny Gyula szerkesztő

Rendszerint minden cikk első néhány sora bevezető szokott lenni. Ez alól szinte felmentve érzem magam, mert hiszen az elmúlt ötven esztendő újra bevezetni egyenlő a lehetetlennel. Az elkövetkező 50 esztendő bevezetőjét pedig elmondják mások. Most azért legyünk csenben, hadd meséljen az ötven éves mult:

„Nem feltünési viszketegség, nem nyereszkedési vágy ösztönzött bennünket lapunk megindítására, mert hiszen az amazzal járó könnyű dicsőség után nem óhajtozunk, ez utóbbira pedig helyzetünknel fogva, komolyan gondolni is alig lehet. Tettük ezt ama érdeklődésből, melylyel főiskolánk s az ennek kebelében lévő humanisztikus egyletek iránt viseltettünk; tettük, hogy az itt történő nevezetes mozzanatokról való időnkénti szerény tudósításunk által egyrészt az ifjúságunk kedves örömét, másrészt

azoknak, akik egykor az „Alma Mater“ gondjai alatt növekedtek, egy boldog visszaemlékezési órát szerezzünk . . .“ (1884 szeptember. Az első sorok.)

„Munkácsy Mihály, kinek „Krisztus a kálvárián“ c. festménye épen most képezi a főváros és a haza lelkesedésének méltó tárgyát, mint egy lángész legremekőbb alkotása, egész Európa figyelmét magára vonja, szombaton délután városunk határát érintve, utazott a felvidékre. A vasútnál a váratlanul érkezőt, a kisszámú ifjúság lelkes óvációban részesítette.“ (I. évf. 1. sz. 16. l.)

„A PESTI THEOLOGIAI IFJUSÁG egy felhívást küldött ifjúságunkhoz, jelezvén, hogy december 14-én a vasárnapi iskolás gyermekek számára ünnepélyt tart; képviselők küldésére hív fel minket, kikkel a vasárnapi iskolák ügyét, fontosságát s a bibliai szövetségbe való belépést beszélnék meg. Theol. ifjúságunk ezen mozgalom iránt nem nagy hajlandósággal viseltetvén, a felhívásnak eleget nem tehet.“ (1884. 4. 76.)

„A Prot. Egyh. és Iskolai Lap 4. számában Tiszt. Zvilus úr megtámadta lapunkat s a pataki ifjúságot. Elsőt azért, mert a pesti theologusok által kezdeményezett vasárnapi iskolák és bibliai szövetség ügyében ellenkezőleg (t. i. nem kedvezőleg) nyilatkozott, „... a theol. ifjúságot pedig azért, mert becsületbíróság, tornaegyenruha s theologus bál irányában mozgalmat indított . . .“ „Amint a Prot. Közlönyben olvastuk, a fentebbi kérdések felől enyedi kartársaink is a mienkhez hasonló szellemben nyilatkoznak“. (1885. 6. 108.)

„KISS BERTALAN UR (a Debreceni Prot. Lapban) nem tételezi fel rólunk — pataki theologusokról —, hogy krisztusi hitünk volna. Hát ha vajjon reversalist fogunk neki arról kiállítani, el fogja e hinni? És vajjon miért merült fel ez a kétely lelkében? Azért, mert bált bátorkodtunk rendezni és a vasárnapi iskola s bibliai szövetség iránt nem akarunk lelkesedni! Főbenjáró vétkek! Hanem ez csak látszólagos ok, kilátszik a lóláb a köpeny alól: az a főbaj, hogy mi modern theologiai tanárok tanítványai vagyunk.“ (1885. 7. 130.)

AZ IROD. ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT ZÁRÓÜLÉSÉN „... elnök úr felhívta a társulat figyelmét a II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazaszállítása iránt megindult országos mozgalomra, előadván, hogy a Rákóczi iskola ifjúsága nem maradhat közönyös a Rákóczi család egyik legdicsebb tagja iránt...“ (1885. 10. 178.)

„A SÁROSPATAKON TANULÓ GÖMÖRMEGYEI IFJAK egy kiválóan szép eszme megvalósításán fáradoznak. Pár évvel ezelőtt született meg lelkükben az eszme: szobrot emelni Tompa Mihálynak, koszorús költőnk ezen egyik kimagasló alakjának, Gömör megye székhelyén, a költő születéshelyén Rimaszombatban.“ (1887. 2. 36.)

„THEOLOGIAI SEGÉDTANÁRRÁ s főiskolai alkönyvtárnokká Csontos József végzett hittanhallgató választott“ (1888. 10. 185.)

„EGYRŐL MÁSRÓL. ... Hova tették a kucsmáitokat vitélő jogászok: talán éjjel viselitek mint az egyszeri cigány a kalapját? — kérdi egy jámbor theologus a vén jogásztól. Igazad van barátom, feleli az, csak hogy mi gyakorlatiasabb szempontból viseljük éjjel: felavattuk hálósapkának.“ (1889. 3. 59)

„EGY KIS MULASZTÁS. Az enyészet honában járkálunk pár nappal ezelőtt. A pataki sirkertben annyi jeles nyugossza végálmait. Felkerestük a hantokat, melyek alatt pihennek a nagy szellemek pormaradványai. S fájó érzés fogta el lelkünket. A hantok rendetlenül, az emlékek romlottak, ledől állapotban vannak. A göröngyök mintha szólanának: hozzatok rendbe bennünket, ültessetek virágot közénk, meglátjátok, e sirból az enyészet életet fog beszélni hozzátok...“ (1890. 9. 161.)

„PRÓBAELŐADÁSÁT tartotta meg április 30-án Zoványi Jenő kolozsvári segédlelkész, ki szóbeli docensi vizsgáját szeptemberben tette le főiskolánk vallástudományi tanári kara előtt... Adja Isten, hogy e szépreményű ifjú minél hamarabb érvényesítse tehetségét egy akadémiai kathedrán!“ (1890. 9. 180.)

„A TÁPINTÉZETBEN 214 ifjú étkezik, három csapatra beosztva.“ (1890. 1. 18.)

„IGAZ TÖRTÉNET. A CONVICTUSI SZOBÁBAN egy kis asztal mellett óriási szorongásban nyolc különböző rendű és rangú diák szívja magába a tudomány keserű gyökeréből az édes tejet. A nyolc között egy philosophus és egy göde — mindkettő roppant phlegmás fiatal férfiú — regényt olvasnak. (Ugy látszik nincs pénzük s így jobbat nem tehetés okáért cselekszik ezt) A philosophus rettentően — bocsánat — dörzsöli a lábát. Már 9 óra felé jár az idő, a mendur

gyerekek kihúzzák a kitolót, becsapják a duzzadó párnák — azaz hogy — párna közé borzas fejüket, nem gondolnak többé reggelig a rajzoló geometriával semmit. A regény érdekes, a csend nagy . . . már csak ketten vannak fenn . . . De im, mi zaj riaszt? A göde felkiált: Micsoda bolondot találsz még ki? Mit . . . ki . . .? — válaszol a philosophus a legmélyebb megbotránkozás hangján. — Egész este dörzsöld a lábamat . . . Mint a villám, ugrott fel erre az én philosophusom: Most már értem! — ordítá legteljesebb erejéből. Mi-i-it? — Kérdi göde barátja. Tudom már, tudom már. Hát azért viszketett annyira az én lábam, mert a tiédet v — Ilyen is csak a philosophustól telhetik ki — susogják a zajra felébredt mendurok . . .“ Dr. Diridongeaux. (1890. 1. 20.)

„ÖRÖMMEL KELL JELENTENÜNK, hogy ez évben a Tüzoltó Egylet is megalakult és pedig szépszámú tagokkal. Az Egylet elnökétül: dr. Kun Zoltán urat választották . . . Főparancsnok: Láczy Béla IV. é. hh. Szivattyúparancsnok: Inczedy Béla II. é. jh. stb.“ (1890. 3. 54.)

„A suplicatio elvileg — őszinte sajnálatunkra — meghalt ugyan nálunk is, de még szüreti vakációra ki lettek küldve theologusaink. 22 ifjú vállalkozott talán az utolsó ingyen világlátásra, mely után e szép regényes diákutazgatás a mult emlékei közé fog soroztatni.“ (1890. 3. 55.)

„AZ EGYHÁZBÁLRA, mely Meczner Béláné védnöksége alatt a megrongált templom helyreállításának költségeire lesz tartva folyó hó 14 én, nagyban folynak az előkészületek. A rendezőbizottság, melynek élén Bálint Dezső helybeli ref. lelkész úr áll, mindent megtesz a siker érdekében s előre látjuk, hogy úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben a farsang legsikerültebb mulatsága lesz . . .“ (1894. 4. 82.)

„SZABADSÁG SZERELEM cím alatt most hagyja el a sajtót Farkas Andornak, lapunk felelős szerkesztőjének újabb költemény kötete . . .“ (1900. 2. 25.)

„ . . . TUDATJUK olvasóinkkal, hogy lapunk megvált a Magyar Irod. Önképző Társulattól s az Ifjúsági Egylet kezébe ment át . . .“ (1900. 2. 28.)

„KICSAPOTT THEOLOGUSOK. A boldogtalan Szvatopluk csak nem tud megpihenni sirjában, szelleme folytonosan feljár kísérteni, őrülséggel határos ábrándokkal lelkesíteni a jámbor tót atyafiakat. Legközelebb az eperjesi kollégium falai között járt ez a kísértő szellem és ott csakugyan sikerült kísértetbe vinnie egy pár tót származású theologust. Wanitsek Emil IV., Skrovina Ottó III., Solcz Pál III., Bezek János II., Csorba Vladimír II., Jánoska György I. és Porubják János I. é. theologusok voltak azok a szerencsétlen rajongók, kiknek lelkét már oly korán megmetyelyezte a nemzetiségi agitátoroknak még az iskolák falai közé is elható bűnös manipulációja. Ezek a pánszlávok a többi magyar érzelmű hallgatók társaságától távol tartották magukat s titkos összezejöveleteken Tórország jövődöbéli felvirágzásáról álmodoztak . . . azonnal kidobattak a főiskola kebeléből, mihelyt romlott gondolkodás módjukat megismerte a kollégium igazgatótanácsa.“ (1901. 5. 79.)

„SÁROSPATAKI DIÁKALMANACH. Mi hiszünk a halottak feltámadásában. A sárospataki diákalmanach is élt évekkel ezelőtt és virágzott, de meghala. S ime most feltámad: Fel fog támadni, mert azt akarja több komoly törekvő pataki diák . . .” (1901. 2. 39.)

„FARKAS ISTVÁN a régi idők szelleméhez híven november 20-án tartotta meg chorus elnöki introitusát, amelyen jogászok és theologusok nagy számmal vettek részt. Az introitus igen szépen folyt le, lelkes dikciók, vig és bús magyar nóták nagy számmal hangzottak el. Az ifjúság ezen alkalommal fényesen bebizonyította, hogy a magyar diák tud ékesen és művelt emberhez illő módon is mulatni.” (1901. 3. 60.)

AZ IFJ. EGYLET FEBRUÁR 15-I ÜLÉSÉN. „ . . . Ezután Tóth Dezső szólalt fel olyan értelemben . . . hogy szavazzanak bizalmatlanságot az Ifj. Közlöny szerkesztőségének s e bizalmatlanságnak okául főleg a botrányos riportokat jelöli meg. Sutka István, majd a szerkesztőség nevében Binét Menyhért a merőben pártérdekeket szolgáló indítványt redukálván az egylet a bizalmatlansági indítványt 5 szavazat ellenében elveti . . .” (1904. 6. 69.)

„H. BATHÓ JÁNOS. A néhai Pásztor Sámuel helyét lesz hivatva betölteni az a férfiú, kinek nevét e cikkecske fölébe írtuk. Ügyszólván még nem is ismerjük és mégis már ezután az egyszeri megjelenés után is ítélve, egy kedves, művelt embert vélünk benne, aki az ő finom lelkületével és megjelenésével képes lesz tovább fejleszteni az ifjúság lelkében a zene, az ének iránti kedvet. E helyen is örömmel üdvözljük a tekintetes tanár urat s legyen még boldogabb élete itt, mint ott hazájában a szép székely földön.” (1904. 1. 11.)

„KORCSMAELLENES MOZGALOM. Az akad. hallgatók között erős mozgalom indult meg egy olyan egyesület alakítására, melynek tagjai arra köteleznék magukat, hogy a testet, lelket megölő korcsmai levegőtől, vendéglők látogatásától tartózkodnak s attól való tartózkodásra másokat is rábírní óhajtanak. Ez a határozottan egészséges gondolat, mint az a kibocsátott iv aláíróinak számából is látszik, iskolánk hallgatói között erős támogatásra talál. Véglegesen megalkuló gyűlésünk idejét eddig még nem tudhatni.” (1905. 2. 12.)

„RÁKÓCZI PATAKON. Október 28 . . . A nagy fejedelem vonatának felénk való közeledése okt. 28-át avatta általános ünneppé Patakon . . . A város minden egylete azon igyekezett, hogy e napot minél ünnepélyesebbé tegye . . . Éjfél után 1 óra 49 perckor robogott be a különvonat a lobogó fáklyákkal, dobogó szívvél két oldalt álló főiskolai ifjúság sorfala között az állomásra, ahol a főiskolai énekkar a himnusszal fogadta. Majd a város nevében Molnár János főbíró, a kollégium nevében Novák Lajos akad. és közigazgató üdvözölték a szent hamvakat és koszorúzták meg a koporsókat. Csak félóra mulva indulhatott tovább a vonat . . . A mi Kassára menő különvonatunk egy óra mulva sietett utána.” (1906. 2. 26.)

„ Ma nem azt kérdezzük, hogy jogos-e a háború, hanem azt, hogy szükséges-e, hogy lehetne-e a háború pusztításait valami módon örök időkre

lehetetlenné tenni? Hogy milyen feltételekkel lehetne az általános lefegyverzés és a világbéke magasztos ideáit megvalósítani?“ (1914 szeptember! 1. 2.)

„AZ ERDÉLYI JÁNOS szobrot október 20-án állították fel az iskolakertben. Minden ünnepélyesség mellőzésével történt az egész . . . A mai rendkívüli idők miatt a leleplezése csak a jövő évre várható.“ (1914. 2. 51.)

„A PATAKI THEOLOGUS IFJÚSÁG IS KÉSZÜLŐDIK A HAZA VÉDEL-MÉRE. Theologiai tanári karunk november 23-án összehívott bennünket, amikor Nt. Novák Lajos dékán úr az egész kar jelenlétében lelkes beszédet intézett hozzánk, felhíva, utasításokat adva a teendőkre. — A tanári kar ajánlata az volt, hogy bocsásson ki a theologus ifjúság két ívet s az egyikre a tényleges szolgálatra jelentkezők íratkozzanak, a másikra azok, akik betegápolók akarnak lenni a háború alatt. Kevéssel az elhangzott beszéd után a fekete táblán már láthatók is voltak az ívek s a jelentkezők névsora egyre szaporodott is mind a kettőn . . .“ (1914. november! 3. 78.)

„KOMÁROMI JÁNOST négy hónapos harctéri tartózkodása alatt tanusított vítétségéért az ezüst éremmel tüntették ki. Őszintén örülünk, hogy Isten kegyelméből való elismerést követelő talentuinához, a legigazabb emberség: a hősiesség ezüst érmét is megszerezte.“ (1915. 3. 75)

„MIÉRT KELL ÁTHELYEZNI A THEOLOGIÁT? . . . A Sárospataki Hittan-hallgatók Egylete a Theologia Akadémia áthelyezése mellett egyhangúlag állást foglal . . . , mert . . . 1. . . a tantermeken és előadási órákon kívül a haladó élet köréből ki vagyunk zárva; . . . 2. Amiatt az évtizedes közönyösség miatt, amelyet Sárospataknak az akadémiai hallgató érhetetlen okokból tapasztalni kénytelen a lakosság részéről . . . 3. . . a társadalmi műveltségre való nevelés hiánya és a pataki társadalomnak elzárkózottsága az akadémiai ifjúság elől. Az akadémiai ifjúságnak magára való utaltsága okozza azt, hogy külső nevelésünkben oly hiányok tapasztalhatók . . . Merjük remélni ezekután, hogy a Nt. Egyh. ker. Közgyűlés nem fogja indokolatlannak minősíteni állásfoglalásunkat. . . utat nyit . . . , hogy . . . a jövő kor kívánalmaihoz mérten . . . szolgálhassuk a háborúból hazatérő új Magyarországot . . . ügyét.“ (1916. 7. 155.)

„SZERKESZTŐSÉGÜNKET SZOMORÚ KÖTELESSÉGMULASZTÁS elé állította a hadas idők hánya-vetettsége. Theologus munkatársainkat szárnyra eresztette az Alma Mater, jogász dolgozó társaink, akikre a reménység szemével néztünk, hogy, ha mink elmegyünk, tovább folytatják a munkát — a honvéd szurronnyal vívják iskolánk, nemzetünk dicsőségét, úgy hogy jövő évi szerkesztőségünket nem tudtuk megalakítani . . . , ha ismét megjelenhet, fogadják szeretettel!“ (1917. 10. 193.)

„A FŐISKOLA IGAZGATÓSÁGA internátust rendezett be a theologusok részére, hol 12 ifjú nyer ingyen lakást. Az igazgató-tanács pedig . . . minden theologust felmentett a konviktusi díj fizetése kötelezettsége alól“ (1918. 3. 30.)

Deák Geyza (1871—1931) volt pataki tanár (1902—1930) rajzaí.

A háború poézise a fronton.

És prózája líthon.

A sárospataki főiskola aranykönyve.*

III., XI. A sárospataki főiskola hadbavonult jelenlegi és volt növendékei.

N É V	MINŐSÉG	MEGJEGYZÉSEK
Komáromi János volt gimn. tan., lapunknak több éven keresztül dolgozó társa	kadét aspirant	Az északi harc téren vívott ütközetek alatt megsebesült a két lábán és az egyik karján.
Ifj. Csajka Endre volt gimn. tanuló Sárospatak	H. közös tüzér e. hadnagy	Olasz és orosz harc tér. Kis ezüst érem. Dobhártya-repedést szenvedett.
Magyar Bertalan 1916. éretts. Nagydobrány	65. gy. e. önkt. tvi.	1916 júniusában Delejev-nál gránátlégnyomás.
Kántor József volt hittanhallgató Döghe	10. honv. gy. e. hadapród őrmester	Háború kezdetén a tarnasovi csata után eltűnt
Michel Jenő volt gimn. tan.	vadászhadnagy századparancsnok	Elesett a 8 napos lemergi csatában.

* Szemelvény.

„GRÓF TISZA ISTVÁN a dunántuliak világi főgondnokát „a régi Magyarország egyik legnagyobb kiválóságát ismeretlen katonák saját lakásán agyonlőtték . . .“ (1918. 3. 30.)

„A NEMZETI TANÁCS. A nagy idők ügyeinek intézője városunkban is megalakult. Elnök: dr. Kiss Sándor. Ifjúságunkat Kósa Szabó Pál. Illyés Bertalan, Máthé Zoltán és Zombori László képviselik . . .“ (1918. 3. 30.)

„ADY ENDRE a ma legnagyobb poétája, a jövő költője meghalt. Megvetett és kitagadott volt és a kikacagottak sorsát viselte . . . meg nem értett, de félreértett költő. Azok a kevesek, akik őt szerették, meg fogják őrizni emlékét addig, míg a jövő elismerése kalapot emel költészete előtt . . .“ (1919. 5. 60.)

„ALMA MATER FILIÁJA. A tavaszi idők beálltával a theologus ifjúság Marton János és Makkai Sándor theol. professzorok lelkes kezdeményezésére s buzgó irányításuk és közreműködésük mellett Végardon istentiszteletek tartását kezdte meg vasárnap délutánoként . . .“ (1919. 10. 101.)

„POLGÁRŐRSÉG ALAKULT VÁROSUNKBAN Szervezése körül nagy tevékenységet fejtett ki Novák Sándor főgimn. tanár, tart. honvéd százados, aki jelenleg is mint századparancsnok vesz részt a polgárőrség vezetésében“ (1920. 2. 15.)

„KÉT ÉLET. A diák és katona élet tanyája most a jó öreg Alma Mater. A játszó gyermekek nyüzsgő csoportjai között sastollas katonák járnak-kelnek fegyverrel vállukon. A gimnáziumi folyosó közepén torlaszt emeltek, mert itt laknak a hadfiak 4 tantermet rendezve be kaszárnynának“ (1920. 4. 66.)

„A HEGYALJAI ERŐ cserkészcsapata . . . vezetősége a következőképen alakult meg: vezetőtanárelnök: Benkő Béla gimn. tanár. Csapatfőtiszt: Vincze Károly IV. hh., segédőtiszt: Szabó Zoltán II. é. hh., sirály-őrs vezetője: Benke József IV. é. hh. . . . Sas-őrs vezető: Zsiros József II. é. hh. . . . Az összejövetelek bibliaolvasással és magyarázással vannak összekötve.“ (1920. 1. 27.)

„GONDNOK IKTATÁS. Nagy ünnepet ült november 1-én öreg iskolánk. Papi gondnokot avatott az iskola egyik naggyá nőtt tanítványa: Janka Károly nagycigándi lelkész személyében . . . tisztán láttuk, hogy az egyházkerület nekünk olyan gondnokot választott ki, ki az iskola ügyét . . . valóban a szíven fogja viselni . . . Minden eddig tett lépése garancia arra, hogy amit a nehéz helyzetbe jutott diákság érdekeinek előbbrevitelére nézve ígért, be is fogja váltani . . .“ (1920. 2. 45.)

„JOGAKADÉMIA. Mély fájdalommal jelentjük, hogy testvérünk: a jogakadémia kínos és hosszas szenvedés után jobblétre szenderült . . . 1923 lombhullató őszen elszáradt a négyszázados törzs egyik ága . . . De mi megmaradt gyermekei iskolaanyánknak megfogadjuk, hogy nem feledjük el soha testvérünket, mi komolyan vesszük és számon fogjuk kérni magunktól és mindenkitől, akinek köze van a pataki iskolához . . . hogy most a feltámadás reményével búcsúzhattunk . . .“ (1923. 1. 15.)

„FŐISKOLÁNK OKT. 9-ÉN ÖRÖMÜNNEPET ült, amikor Horthy Miklós őfőméltósága, csonka hazánk népszerű kormányzója . . . meglátogatta . . . Távozásakor az elesett hősök emléktáblájához lépett, ahol a vegyeskar Bathó János akad. ének- és zenetanár vezetése mellett, saját szerzésű darabját oly megragadóan adta elő, hogy a Kormányzó Ur figyelmét teljesen lebilincselte. Amikor a végső akkordok is elháltak, magához kérte büszkeségünket . . . s meleg kézszorítással köszönte meg neki, a dala által kedvessé tett perceket.“ (1923. 2. 34.)

„ÜGY HALLOTTUK, hogy a theol. kar határozata értelmében a mi theol. akadémiánkra is iratkozhatnak be nő hallgatók. Legalább a VI-os számú terem öreg padjain, melyekbe a nagy kalendárium minden lányneve be van vésvé, megjelennek majd a — fiú nevek is.“ (1923. 3. 55.)

„DR MÁTYÁS ERNŐ székelyföldvári lelkész, theol. magántanár, november 16-án meglátogatta főiskolánkat, mely alkalommal nagyszabású előadást tartott a theol. ifjúság előtt az erdélyi ref. egyházi és iskolai állapotokról Nagyhatású beszédét a theol. elnök köszönte meg az ifjúság ama reményének kifejezése mellett, hogy látja még viszont. Ugy legyen!“ (1924. 2. 43.)

„A PÜNKÖSDI LEGÁCIÓN az ünnepek sorrendje így alakult: Putnok, Szerencs, Szikszó és Hejőpapi.“ (1926. 10. 237.)

„UJ BIBLIAKÖREINKKEL hisszük, hogy döntő lépést tett a keskeny úton, a fejlődő pataki diáklélek. Minden szombat este felharsan a zsoltár a gárdákban és közös imádkozás után egy-egy theologus, vagy nyolcadikos vezetésével az Irás fölé hajolnak kereső lélekkel a pataki diák fejek . . .” (1928. 5. 104.)

„AZ ÉBREDÉS THELOGIÁJA. A theologiai kar az ifjúság nagy örömeire elhatározta, hogy ebben az évben reggel 7 órától kezdve is lesznek előadások.” (1932. 1. 17.)

„IMAKÖZÖSSÉG meleg őszinteségében keresi már 3. esztendeje 6 IV. é. theologus az Ige és imádság világánál az élet nagy feleleteit.” (1934 november 1 2. 42.)

FELSŐBBRENDŰ VILÁGOK.

Pongó István VIII. gimn.

Pár héttel ezelőtt több magyarországi hirlap is megemlékezett Einstein Albertnek, a relativitás elmélet világhírű megteremtőjének egyik felolvasásában tett kijelentéséről, amennyiben a világunk *határtalan, de nem végtelen* voltáról adott régebbi megállapítása — mivel utólag rájött, hogy a világtér görbületének pozitív, illetve negatív voltát megállapítani képtelen — nem állja meg helyét s ennek következtében annak visszavonására kényszerül.

A „művelt nagyközönség” elnevezés megköveteli tőlem a feltevést, hogy a nyilvánosságra hozatala óta eltelt két évtizednél hosszabb multtal rendelkező elmélet ismertetése ma már idejétmúlt s felesleges fáradság lenne az elméletet már bizonyára jól ismerő „művelt nagyközönség” számára, mindazonáltal a mindenség tana fent említett kérdésének megvilágítását és kibővítését az időszerűség indokolta teszi.

Hogy a megértés lehetőségéig eljussunk, mindenekelőtt szükségünk van arra, hogy megismerjük világunknak, létünk szinpadának felépítését.

Visszafelé indulok el akkor, midőn a térben felveszek egy *pontot*. A pontnak egy irányban sincs kiterjedése (nincs dimenziója). Ha végtelen sok pontot úgy rakunk egymás mellé, hogy egy pontról mindig lehet, de mindig csupán ugyanazon egy irányban lehet egy másik pontra átmennünk, akkor az így kapott szerkezeti elemről már mint egy irányban kiterjedő folytonosságról (egydimenziós kontinuumról) beszélhetünk. Elnevezésünk szerint ez a szerkezeti elem a *vonal*. Ha végtelen sok egymásnak megfelelő természetű vonalat (— tehát például spirált és kört, vagy kört és egyenest együtt nem használhatunk —) úgy helyezünk egymás mellé, hogy az egyik vonalról mindig lehet, de mindig csupán egy irány-

ban lehet átmenni egy másik vonalra, akkor vonalak egy irányban kiterjedő, azaz a vonal fentebbi értelmezése alapján pontok két irányban kiterjedő folytonosságáról beszélhetünk. Ha végtelen sok ilyen egymásnak megfelelő, két irányban kiterjedő folytonosságot — névszerint *felületet* — úgy helyezünk egymás mellé, hogy az egyik felületről mindig lehet, de mindig csupán egy irányban lehet átmenni a következő felületre, akkor ebben a szerkezeti elemben a felület egy irányban kiterjedő folytonosságát, illetve a pontnak három irányban kiterjedő folytonosságát, névszerint a *teret* kapjuk.

Az olvasó bizonyára várja, hogy rátérjek az einsteini „negyedik dimenzióra“. Ezt semmi esetre sem fogom megcsinálni. Miféle joggal rendelkezném arra, hogy három hasonló természetű fogalom mellé egyszerűen, mint negyediket odakapcsoljak egy egészen mástermészetű fogalmat? Vajjon nem éppen olyan önkényesség-e Einsteintől annak a negyedik dimenzióknak, amely valahogy egészen másképpen szerepel gondolatainkban, saját céljainak megfelelő meghatározása, mint amennyire szerinte önkényesség a régi időmeghatározás? Nem hallatszik-e fülünk számára természetellenesen, hogy „az idő a sebességünktől s a fénysebességtől függően megrövidülhet“ s így „ha sokat utazunk gyorsvonator, valamivel fiatalabbak leszünk.“? Nem hangzik érthetetlenül számunkra, ha *az időt minden egyéb tartalom nélkül csupán lehetőségnek tekintjük, amelynek a lét a kihasználódása*. Az a hosszú matematikai absztraháló folyamat, amely einsteini természetű fizikus gondolkodóknál, mint például De Sitternél végeredményül „az időnek hiperbolászerű görbülését“ is eredményezheti, nem ad-e alkalmat, a végeredményt az idő előbbi értelmezése mellé állítva, — mivel szerintük a matematikai következtetési láncolatban nincs hiba, — arra következtetnünk, hogy az alapokban nincs valami rendjén? Szabad-e egyáltalán a gondolatvilágunkban kikristályosodott fogalmakat, bizonyos célok érdekében, ilyen messzire távolodva újra meghatározni? Bár belátjuk, hogy Einstein onnan indul ki, hogy abszolút idő s abszolút tér *számunkra* nem léteznek, mert létezésük megállapítására tökéletlen felépítettségünk következtében képtelenek vagyunk, mégis például a relatív idő fogalma Einstein kezelésében annyira távol esik tőlünk, hogy megszokott fogalmaink közé beiktatni egyáltalán nem tudjuk.

Látjuk, hogy az alaptényezők vizsgálatánál is támadnak kételyeink néhány irányban, azonban ne törődjünk most azzal, hogy szerintünk hol szerepelhetne az idő a dimenziók sorában, illetőleg szerepelhet-e ott egyáltalán, hanem vegyük annak a negyedik dimenzióknak, amelynek Einstein veszi és haladjunk Einsteintel együtt tovább. Az általános relativitás elvében, amelyben megállapítja, hogy minden vonatkoztatási rendszerre érvényben levő világtörvény megállapítása szükséges, adja alapul Einstein *az egyenlő érvényűség* (aequivalentia) elvét.

Ugyanis *nem tudjuk eldönteni*, hogy rendszerünk gyorsuló mozgásban van-e, vagy pedig gravitációs mezők hatása alá kerülve nyugszik. Ezen az alapon következik be a nagy fordulat a modern fizikában, amennyiben többé nem mechanikai, hanem gravitációs képre akarunk minden jelenséget visszavezetni. Ilyen úton jut Einstein arra a pontra, hogy *világunk szerkezetét az anyag, illetve a gravitációs mezők eloszlása határozza meg*.

A további megfontolásokhoz néhány bevezető megállapítást kell tennünk. A vonalnak s a felületnek jellemző sajátága a matematikai formában meghatározható *görbület*. Az egyenesnek s a síknak görbülete nulla. Ha a síkon alko-

tunk geometriát, — két pont között legrövidebb távolság az egyenes, továbbá az egyenesen kívül fekvő ponton csupán egy az egyenessel párhuzamos egyenes húzható — alaptörvényekkel s ezt a geometriát a tér viszonyaira alkalmazzuk, úgy *a tér euklidesi szerkezetéről* beszélünk. Ha görbült felületen alkotunk geometriát, akkor két pont között a számunkra legrövidebb távolság a görbülettől függőleg különbözni fog az egyenestől s a kívül fekvő ponton keresztül párhuzamos húzásáról egyáltalán nem lehet szó. Ha ezt a geometriát visszük át a térre, akkor azt mondjuk, hogy *a térnek Riemann-féle szerkezete van*. Einstein bizonyos következtetési sorozatok végeredményeképpen rájött, hogy a térünkben levő gravitációs viszonyok szerint s következtében *kell, hogy térünknek Riemann féle szerkezete legyen*. Riemann, midőn görbe felületről a térbe vitte át geometriáját, magát a görbület fogalmát is átvitte és megjelölt egy matematikai kifejezést, amely jellemzi a *tér görbületét*. „Tér görbülete“; minden Einsteint magyarázó népszerűsítő munka külön hangsúlyozza, hogy nehogy valamiképpen megpróbáljuk ezt a bizonyos görbületet úgy értelmezni, mint a gömbfelületnél, vagy a körnél. Bármily erősen is próbáljuk ilyen alapon a fogalmat itt szemlélettel megtölteni, érezzük, hogy ez a bizonyos görbület, térről alkotva, eddigi képzeleteinktől rendkívül távol esik. Kíváncsiak vagyunk, hogy ezekután mégis hogy tudnánk értelmezni a tér görbületét.

Hogy tovább haladhassunk, még néhány gondolatot kell magunkévá tennünk.

Vegyünk egy olyan egy irányban kiterjedő folytonosságot, amelynek létrejöttéhez szükségünk van a második irányban való kiterjedésre is és mivel önmagába tér vissza, *mérhető*, tehát *véges, de nem határolt*.^{*} Ilyen folytonosság például a kör, vagy egy általánosabb, változó görbületű folytonosság, az ellipszis. Ha ebbe az egyirányban kiterjedő világba belehelyezünk egy egyirányban kiterjedő gondolkodó lényt, akkor annak sejtelme sem lesz második, illetve harmadik irányú kiterjedésről, (— az időről azonban igen, tehát ilyen alapon is megállapíthatjuk, hogy ha az időt a dimenziók közé számítjuk, úgy a ponttal össze-forrva csupán a nulladik irányú kiterjedési lehetőség, azaz a nulladik dimenzióként szerepelhet, —) s meggyőződik arról, hogy világa végtelen. Most vegyünk fel egy két irányban kiterjedő véges és határtalan világot, egy szintén gondolkodó két irányban kiterjedő lakóval. Ez a lény szintén végtelennek fogja gondolni véges, de határtalan világát mindaddig, míg fel nem merül gondolatvilágában a föntebbi egy irányban kiterjedő lény által lakott világ s miközben elgondolja, hogy mennyire téved az egy irányban kiterjedő lény, midőn világát végtelennek gondolja, mivel az görbülettsége miatt nem végtelen, csupán határolatlan, ugyanakkor már meg van a lehetősége, hogy eszébe jut következtetni arra, hogy hátha léteznek olyan számára *felsőbbrendű lények*, amelyek *eggyel több kiterjedésű világban* élve az ő végtelen világ elgondolását éppenolyan hibásnak látják,

* Határoltság tapasztalható egy folytonosságban akkor, ha az illető folytonosságot alkotó kevesebb irányban kiterjedő folytonosságok közül, az illető folytonosságok természetétől meghatározott számban olyanokat választhatunk ki, amelyek a többiek közül helyzetük illetve szerepük következtében számunkra kiválnak, továbbá a nulla irányban kiterjedő folytonosság kivételével, együttesen egy önmagába visszatérő folytonosságot is alkotnak. Végtelen folytonosságokban mérni csak úgy mérünk, ha bennük számunkra határoltság állapítható meg. Önmagukba visszatérő nem végtelen folytonosságokkal kapcsolatban mérést akkor is végezhetünk, ha bennük nincs számunkra határoltság. A határolatlanság s mérhetőség tehát nem egymást kizáró fogalmak.

mint ő az előtte levőjét. Ő meg tudja állapítani, hogy az alatta álló világ abban a dimenzióban görbül, amellyel neki több van, mint az előbbinek, de már az ő világának a görbülése, az olyan irányú kiterjedésben, amely neki nincs meg, semmiképen nem kaphat nála szemléleti alapot, mert az illető irányú kiterjedés tökéletesen hiányzik szemléletéből. Mi a három irányban kiterjedő lények megállapíthatjuk, hogy két irányban kiterjedő társunk nem tévedett, midőn feltételezett hasonló eset alapján egy három irányban kiterjedő *magasabbrendű világot*. Ő valóban nem tévedett. Ki adja meg a választ azonban arra a kérdésünkre, hogy milyen jogon vehetjük a szabadságot magunknak ahhoz, — bár már két hasonló eset alapján állunk, (ugyanis mindkét alacsonyabb rendű világ új irányú magasabbrendű kiterjedésben görbült,) — hogy mint harmadik esetet feltegyük, hogy *a mi három irányban kiterjedő világunk is bizonyára görbül egy negyedik irányban is kiterjedő magasabbrendű világban?* Mi magunk válaszolhatjuk rá nyugodtan, hogy semmiféle jogon sem. Mindazonáltal, ha fel is tesszük, hogy ez a görbület egyáltalán létezik, jelent-e ez valamit számunkra? Midőn még azt sem tudjuk megmondani, hogy milyen természetű kiterjedés az, melyben terünk görbül, (— valószínű, hogy az időt semmiképen nem vehetjük annak, —) mit értünk azzal, ha matematikai uton terünk számára egy sugarat határozhatunk meg? Vajjon kétdimenziós társunk, ha a görbület alapján a sugár hosszát ki is számította, milyen irányban tudná elhelyezni azt? Mi, *számára felsőbbrendű* három irányban kiterjedő világ szülöttei tudjuk, hogy a sugár a gömbfelület középpontja felé irányul, de honnan tudja ő, midőn az ez irányú kiterjedést nem is ismeri. Egy négy irányban kiterjedő *számunkra felsőbbrendű* világ lakója tudhatja, hogy a görbület alapján Einsteintől kiszámított sugár merre, milyen irányú kiterjedésben elhelyezve értendő, azonban vajjon mit kezdjünk vele mi, kik az ilyen irányú kiterjedést illetőleg szemléleti alappal nem rendelkezünk. Honnan tudjuk, hogy az ilyenirányú kiterjedésben szereplő határtalanság, nem jelenti-e számunkra egyszersmind a végtelenséget is? *Pozitív*, vagy *negatív* görbület. Az első felével már végeztünk; vajjon a második fele ad-e számunkra valamit? Ha mi, három irányban kiterjedő lények, a gömbfelület két irányban kiterjedő világát kivülről nézzük, mondjuk azt állítjuk, hogy a görbület számunkra negatív. Ha ugyanezt a világot a középpontból nézzük, a kép számunkra megváltozik. Mondjuk, így a görbület számunkra pozitív. Mit jelentene számunkra ezekután az, hogy kivülről nézzük a gömbfelületet és a görbület számunkra mégis pozitív, belülről nézve pedig negatív? Mindkét eset *szemléletünkbe egyáltalán be nem illeszthető* lehetetlen valami. A görbülettel együtt jogunk van átvinni a pozitív, illetve negatív görbület *vagyilagosságával járó lehetetlen* képet is három irányban kiterjedő világunkra. Mivel bizonyos, hogy az a *felsőbbrendű lény is vagy az egyik, vagy a másik nézőpontot* foglalja el, úgy a vagyilagosság valamelyik részének, a *mi esetünkben is világos, hogy lehetetlennek* kell lennie.

Bármilyen uton is próbáltunk eljutni magának a tér görbületének, továbbá a görbület negatív illetve, pozitív voltának értelmezéséhez. minden oldalon azt kell megállapítanunk, hogy ez a kevés hasonló esetből következtetett absztrakció, amely szinte koronát tesz Einstein nagy művére, *nagyon önkényes s nagyon bizonytalan*.

Matematikai eszközeinkkel tárgyalhatunk *bármely irányban kiterjedő felsőbbrendű világot*. A matematika a *felsőbbrendű világot* a legnagyobb köny-

nyedséggel viszi a tudós tolla elé, mégis a kérdésekre, hogy *vannak-e ilyen felsőbbrendű világok, továbbá hogyan értelmezhetjük világunk görbültségét, határtalan-e csupán vagy végtelen is, mit értsünk az einsteini 1000 trillio kilométeres világsugár alatt, vagy végül pozitív, illetve negatív-e a görbület vagy sem csupán Du Bois Reymond híres megállapításának felével válaszolhatunk:*

„Ignoramus . . .”

Tovább nem folytathatjuk. Hogy egy lángész építette gyönyörűséges templom tetejéről a változó idők szele lesodorta a csillagot s az összetört, az a jövőre nézve nem árul el semmit; talán lesz aki új fényes csillagot tesz a régi helyére s megmondja, hogy mindaz amivel a világnak ezt az oldalát meg akartuk hódítani, a valóságot adta e eredményül, vagy ez a munka sem volt talán más, mint az örök emberi játék, a gondolkodó emberi elme fenséges, számunkra *felsőbbrendű világokat* is rendszerbefoglalni tudó diadalával: *a mathezissel.*

ÖREG DIÁK HÁTRANÉZ...

Komáromi János író

Születése ötvenedik évfordulóját üli tehát az *Ifjusági Közlöny!*

Amikor huszonötödik esztendejét érte meg, magam nyolcadikos diák voltam, ifjusági elnöke az Erdélyi Önképzőkörnek és a Főgimnáziumi Gyorsirókörnek s az akkori jubileumi számban jelent meg egy versem . . . Három súlyos sajtóhibával!

Akkor volt a matézis és a fizika professzora Ellend József, akinek nevére vacogni kezdett valamennyi felsőgimnazista. Az *„Ifjusági Közlöny”* huszonöt éves jubileuma idejében lehetett, hogy a tanár ur elővett az osztály színe előtt:

— Mi lesz magából, barátom, ha leérett-ségizik?

— Jogász, — válaszoltam kissé foghegyről. — És pedig a pesti egyetemen!

Ellend tanár ur abban a pillanatban alig

birt magával:

— Hallgasson! Hallgasson! . . . Jogász Balogh Jenő és Finkey Ferenc! Magából joghallgató lehet csak, a legjobb esetet vévén alapul! Üljön le, az ördög hordaná el!

Ugyanakkor ugyanazt kérdezte Kiszely Pista osztálytársunktól is, aki reménytelen harcban állt a számtannal és fizikával:

— Hát maga minek készül, barátom?

Kiszely Pista pajtásunknak nem sok veszténivalója lehetett már, minélfogva így felelt:

— Matematika- és fizikatanár leszek...

Ellend Józsefet meglepte a szokatlan válasz. Felkapta a fejét:

— Ezt nem értem, barátom!

— Pedig nagyon egyszerű a dolog, tanár ur... Egy számtan- és fizika-professzor megállás nélkül ugyanazt a tananyagot adja elő harmincöt esztendőn át... Ezért hiszem, hogy kiváló tanár leszek...

S abbahagyta szerényen. Csak ekkor kapott fejhez a tanár ur. Felbőszült:

— Üljön le, az ördög hordaná el!

(Mert ez volt a szavajárása a tanár urnak.)

Hol van azóta a tanár ur és hol a többi professorok?! Kovácsy Sándor (becenevén: Pörci!) nyughatatlan lett, valahányszor Ady nevét hallotta. Ilyenkor felémnézett az órán:

— Mindig azon jajgat, te János, hogy meg fog halni... Pedig ez a sorsa mindnyájunknak! A mai költők különben is csizmadiák, kivéven Zempléni Árpádot!

Zempléni Árpád ugyanis pataki diák volt annakidején.

Én-Istenem, hová lettek az akkori professorok? Legtöbbször a pataki sirtombon fekszenek immár szeliden Elment Deák Geyza és Harsányi István bátyánk is és nincs már közöttünk Dobby Laci bátyánk sem. A régiak közül egyedül Szilágyi Benő oktat még a kollégiumban. Béni bátyámnak minden görögórán szokása volt szemeltartani a fikákat, hogy suttomban nem készülnek-é előre a következő órára? Póy Jóska pajtásunk rendes körülmények között kezét összefonva, mereven ült a padban, alattomban mindazáltal lefelé pislogott. Béni bátyánk minden öt percben figyelmeztette:

— Póy te, miért ülsz úgy, mint egy fakir?... Biflázol?

Jóska pajtás felpattant ilyenkor:

— Csak véletlenül néztem le, tanár ur kérem...

De öt perc múlva megint a pad alá pislogott.

Akkori oktatóink közül Szombathelyre került el Nagy Lajos tanár ur s csöndes nyugdíjban édegel Csontos Józsi bátyám és Kiss Elek bátyám. És megvan még természetesen Zemplén legfidélisebb embere, H. Bathó János volt főiskolai kórusdirigens, aki Gutmán urral állt szakadatlan hadilábon s ezt a nézetét, ha összebotlottak valahol, nem is rejtette véka alá.

Akkor szinesebb volt a diákélet, ma komolyabb. Sokkal komolyabb. De jól van ez így!

Idén kellene összejönnünk huszonötéves találkozóra... Teremtő Uram, hányan leszünk ott!... Ahogy szállnak-szállnak éveink, reájöviünk, hogy legjobb dolgunk az Alma Mater ölében volt, s mindtöbbször tekintünk hátrafelé... Mert édes-szülénk hozott a világra, de az Alma Mater nevelt föl...

Jómunkát, fiuk! Jómunkát minden teológusnak, trillának, prepának, lencsésnek, jómunkát az *Ifjusági Közlöny*-nek...

És minden ádáz mendurnak!

Egy pataki tanár-dinasztia a XVIII. században.

Dr. Gulyás József főkönyvtárnok

Valamikor (nem is olyan régen) egy valaki (nem is olyan kis ember) kimutatta, hogy a pataki (nem is olyan kis) iskolában csaknem minden tanár rokon. Azt hitte, hogy ezzel valami szörnyű dolgot fedez fel. Pedig a pataki scholában régebben is volt arra példa, hogy a tanárok közeli rokonságban voltak egymással. Pl. Czeglédi Ferenc veje volt az iskolaalapító Kopácsynak. Apák és fiak máskor is voltak, ha nem is egy időben, tanárok a pataki Alma Materben. Pl. Csécsiek, Mitrovicsok, Zsindelyek. Testvéri viszony sem volt ritka az ódon falak között sürgölődő munkások közt. (Pl. a két Szinyei, Finkeyek.) Most én is egy ilyen „nagy“ dologra hívom fel az olvasók figyelmét, de jó szándékkal. Rá akarok mutatni arra, hogy a XVIII. században is élt és működött itt egy hatalmas tanári dinasztia, amelynek tagjai a legszorosabb rokonságban voltak egymással és a főiskolára

sok dicsőséget hoztak: nagynevű tanárok, püspökök, papok kerültek ki közülük. És biztatom magam azzal is, hogy új adatot is hozok napfényre munkám közben.

A Szathmári Paksi-családról lesz szó e hasábokon, kiknek bonyolult rokonsági kapcsolatát az alábbi tábla fogja szemléltetni.¹

István (Békési Anna)

I. Mihály (Ember Judit) (1681—1744)

pataki tanár: 1734—44

II. Mihály (1715—78) pat. tanár 1742—72 (Gondán Borbála, II. Munkácsi Rozália)	István 1719—91 tiszántúli püspök	Zsuzsánna (Komáromi Györgyné)	Ábrahám 1725—99 tiszáninneni püspök	Pál 1730—66, pataki tanár 1759—66 (Hevesi Zsófia)	Dániel 1734—98 mezőcsáti pap
			József (1763-1818) tiszáninneni püspök	Pál	Dániel (1769-1818) pataki tanár 1810—18
			József (orvos)		

III. Mihály (1745—73) 1772—73 pataki tanár	Mária (Egressi Sámuelné)	Sámuel 1749—74 1771—73 publ. praec.	Zsuzsánna (Váradi Pálné)	Simon (†1796) orvos	Mózes (†1793)
--	-----------------------------	---	-----------------------------	------------------------	---------------

¹ Nagy Iván s Kempelen keveset mond róla. A Révai-lexicon 3 tagját említi, Zoványi Theol. ism. tára többet. Paksi (Cormeus) Mihály (1577) nem közülük való.

E nevezetes családból 5 tanára, két püspöke került ki a pataki Főiskolának, egy tagja pedig debreceni püspök lett. Hogy az irodalomban is jó nevet vívtak ki maguknak, arról Szinnyi „Magyar Irók” c. műve beszél. Adatait azonban meg lehet pótolni olyanokkal, amelyeket ő nem ismer. Pl. I. Mihálynak ilyen című munkája is volt: Urvacsorája felett meggyújtott szövétnek. Meditationes; Gyulai Ferencről, Gajdó Dánielről, Gyulai Katalinról halotti beszédek. Ő írta a Bányai István Gileádi balzsamom c. művének a végén lévő két imádságot is. II. Mihály művei közé kell iktatnunk a Bölcs madarászat c. beszédet. III. Mihályéi közé a Dissertatio antirussaviana című értekezést, ezt az első Rousseau ellen írt magyar munkát. Dánieltől nem említi Szinnyi a Programma de oraculis Esaiæ, Istvántól Carmina c. műveket. Józseftől pedig a következőket: Az apostoli szent buzgóságnak rajzolatja; beiktató beszéd; Vay József felett; Tomka György felett; Teleki József beiktatására; lelkészavató beszéd. Símontól, a Freimaurer-rendről. Ezeket az adatokat azonban a főiskolai kéziratár alapján még több munka jegyzékével tudjuk megpótolni. I. Mihály: 403 (694. l.). II. Mihály: 89, 639. 239:1, 605, 505, 38 (448, 431—7), 406:67, 455, 278—9, 201/2, 239/2, 411, 48/2a, 279, 678—9, 222—6, 48:2b, 281, 49:19, 280—1 számú kéziratok. III. Mihály: 551:29—30, István: 312, 139, 739, 864, 76. Sámuel: 854/177—8, 745, Pál: 48:3, 745, Mózes: 854:277, 1124:23—4, 744:4, 110. Ezek közül különösen fontos a 745 sz. kézirat (14/b, 119/b, 121, 122—6 lapokon a Pál, 119, 129, 130—1, 139, 141 l., a II. Mihály versei vannak, valószínűleg a 127, 134/b, 137/ab, 138 lapokon levők is az övéi. a többi a Sámuel verse, kinek ezeken kívül is vannak ismeretlen költeményei. Epith. Szirmaianum, Inaug. Cl. Őri F. Ficta superb. Sz. Péter síralma, in Burnarnum etc.)

Sámuel az irodalomtörténetben is szerepel: Phaedrának szomorú története; Pandorának historiája címmel iskolai vígjátékokat írt. (Kiadta Bernáth Lajos 1903.) Van egy latin nyelvű iskolai vígjátéka is Philomusus címmel. Ennek a Sámuelnek a neve Szinnyeinél egyáltalában nem szerepel. Érdemes tehát róla egy pár adatot feljegyezni. II. Mihály fia volt, 1749-ben született, 1764 március 20-án subscribált, 1771 júliusától 1773 júliusáig a poéták osztályának volt a köztanítója. Meghalt 25 éves korában 1774 február 17-én. Nagy kár, hogy ilyen fiatalon szállt sírba. Atyjának és bátyjának kézíratait a magáéval együtt összegyűjtötte; az enyészettől Kazinczy mentette meg ezeket. Latin versei között magyar versek is vannak: Vadászi László halálára; Hevesi Zsófia tiszteletére; Alázatos szívességet mutató együgyű versek; Köszöntő Fáy Kata nevére; Köszöntő Csuka Borbálára. A Vadásziról szólóban megemlékezik a pataki iskoláról is:

Itt megtelepedett Isten oskolája,
 Sok nemes elméknek anyja és dajkája;
 Forduljon tereád az Úrnak orcája,
 Legeljen békével itt a Jézus nyája.

Ez Úr veteményes kertjének plántái,
 E mennyei kertész apró s nagyobb fái:
 Ne ártsanak nektek a szelek lármái,
 Vagy ostromló dühödt ellenség csatái.

E tudomány fészket az Úr védelmezze,
 Hivesítő kívánt árnnyékkal fedezze,

Hogy a nyomorúság hevét ne érezze,
 Tornyait csendesség s öröm környékezze.
 Légyenek számosak kegyes pártfogói,
 Éljenek vigyázó szemes őrállói,
 Értetek sok időt tudós tanítói,
 Főbbrendű tanuló ifjak oktatói.
 Légyen fogatos untalan munkátok,
 Szálljon segedelem a mennyből reátok,
 Az előmenetelt, amint kívánjátok,
 Ó tiszta férfiak, úgy tapasztaljátok!

A tanári hivatalt viselő Szathmáriak közül I. Mihálynak 13, II. Mihálynak 1, III. Mihálynak 1, Pálnak 3, Dánielnek 3 művét említi Szinnyei.

Mint főiskolai egyéb hivatalt viselők a következők tüntek ki a családból: 1737: Mihály a poéták préceptora; 1749—50-ben Ábrahám ugyanez; Pál 1750—51-ben volt ez; Mihály 1754-ben a neutralisták kurátora; Dániel 1754—56-ig cantus praeses: 1771—73: Sámuel a poéták préceptora; 1785—86-ban Dániel a syntaxisták tanítója; 1786—87-ben József a logikusoké; 1778—80-ig Mózes előbb a poéták, majd a logika köztanítója. Mint könyvtárosok a következők szerepelnek a családból: 1749—50-ben Ábrahám; 1769-ben Sámuel segéd, 1774—78-ig: Mózes, mint segéd, 1781-ig mint rendes könyvtáros. A könyvtár képei között csak Pálnak a képe maradt fenn. Vörös doktori talárban ábrázolja őt a kép, a következő felirattal: Paulus Paxi Szathmári. Med. Doct. Philosoph. et Linguae Graecae in III. Coll. Ref. S. Patak septem annorum cursu Professor pietate eruditione clarissimus obiit pie 7 Augusti Ao MDCCLVII aetatis suae 36:

Nomine Paule brevis, magnus virtute fuisti et
 Mens magna in modico corpore, Paulus, erat.
 Hoc ergo in cineres, quod tam cito corpus abivit,
 Quod coeli immensas clauserat intus opes,
 Heu quantas lacrimas luctum quam extorsit acerbum
 Longa aetate brevis Paule colendus eris.

Fratri et collegae suavissimo posuit
 Michael Paxi Szathmari (II)
 Theolog. Professor.

(Ugyanőltöte van sírfelirata is.)

De nemcsak a pataki könyvtár, hanem mások is sok ereklyét birhatnak tőlük. Pl. Csikesz Sándor debreceni egyetemi tanár Istvánnak 3 studiumát bírja (Catal. bibl. theolog. 1772—4, Cura past (1774—5), Method. hom. (1775—6) a Keresztesi József lejegyzésében.

Tanári érdemeiket illetőleg felemlítem, hogy Pál kezdte először iskolánkban a görög régiségek tanítását; ugyanő az anatómiáét, növénytanét, algebráét is, amelyet III. Mihály folytatott.

A család természetesen sok más írónak adott feldolgozási tárgyat költői és prózai művekre. Kézirattárunkban pl. az 546/6a sz. kézirat, egy Dánielhez írott levél; Dániel halálára írt vers olvasható az 1124/162—5 sz., a György halálát²

² Talán a 28 évig Bodrogereszturon lelkészkedő Györgynek († 1749) a fia?

sírató versek az 1124/258, 260—3 sz. kéziratban. A 854/179, 276 sz. kéziratok I. és II. Mihályt, az 1124/1—17 sz. versek pedig Sámuelet síratják el. Tizenhét sírató vers! Mutatja, hogy milyen veszteségnek érezték halálát. Sz. P. Józsefnek 1838-ban félszázados jubileumát a pataki diákok versekkel ünnepelték. A 864/145 sz. kézirat István levele. A 44 s az 1334/37—8 sz. kéziratok a család más tagjaira is utalnak. Pl. 1787—8 ban volt Patakon egy Sz. P. Mihály nevű ifjú. Az említett Sz. P. Györgynek volt egy Erzsébet nevű leánya († 1803) s egy Mihály nevű fia, aki később parasznyi pap volt. Ennek a leányát Kisari Tóth János pataki tanár vette feleségül.⁸ Sz. P. Mózes naményi, ramocsaházi, bánfalvai pap volt. György nevű fia, mint pataki diák halt meg 1806 ban. Egy Sz. P. Pál nevű tagja a családnak vajdácskai pap volt. Ennek egy Pál s egy Abrahám nevű fia volt. (1816.) E családból származott Mihály, aki kurialis ügyvéd volt Pesten (1778—1823) s Károly, pécsi ügyvéd is. Abrahám püspöknek két lánya is volt.

Istvánt (a püspököt) verssel üdvözölték I. és II. Mihály. I. Mihály felett Bányai István beszélt. II. Mihály felett Csizi János pataki pap. III. Mihály sírjára a verset Spes patriae címmel valószínűleg II. Mihály írta.

Ifjabb Csécsi a Registrumában ezt mondja I. Mihályról: mercennarii et lupi instar scholae obrusus... pseudo-amicus... attulit et obrusit infelici collegio lupos malitiosos Mich. Szathmári et David Sárkány, qui usurpant et prostituunt miseram scholam... Mintha az elől említett családi táblázatot összeállító késői utód szavai csendülnének meg ifj. Csécsi szavaiban.

⁸ Érdekes volna összeállítani a tanárok feleségeinek a névsorát is.

A KARIKATÚRA.

Önkarikatura

Egy mesével fogom kezdeni. A mese-lámpás színes lángjával próbálok bevilágítani abba a sötét zűgbe, ahonnan a karikatúra *elindult*, hogy meghódítsa a világot.

Azt mondja a mese:

„Hol volt, hol nem volt egy szörnyen gazdag és hiú király. Történt egyszer, hogy a király hírnököket küldött szét egész birodalmában, hogy kihirdessék: a nagy király fele birodalmát odaadja annak, aki őt a legszebben lefesti. Tudta mindenki, hogy a hiú király nem ismeri a tréfát: nem csoda hát, hogy az egész országból csak két ember akadt, kia nehéz feladatra vállalkozott. Az egyik: gyönyörű aranyhajú ifjú, híres fiatal festő — a másik egy torzonborz szatir-arcú vén, akit senki sem ismert.

A király palotájába hívatta őket és a két művész egyszerre kezdett bele a munkába. Az ifjú felhordatta a világ legszebb színeit és festett arannyal, ezüsttel és bíborral és napról-napra szebb lett keze alatt a kép. Az öreg csak feketével festett, durva szőr-pamacsal és senkinek sem engedte meg, hogy a képre tekintsen, míg az egészen el nem készül. Három nap, három éjjel folyt már a munka és a palota előtt óriási sokasága gyűlt össze a kíváncsiskodóknak, hogy meglássák a király képét.

És mikor eljött a harmadik nap, elkészült mind a két kép és a két művész kiállt a palota erkélyére, hogy felmutassa azt a népnek. Mikor az ifjú felmutatta képét, a gyönyörűség moraja futott át a tömegben: a kép egyáltalán nem hasonlított ugyan a zömök, haragos tekintetű királyhoz, de gyönyörű volt, szebb, mint amit valaha is festettek a birodalomban. Mikor pedig az öregre került a sor, hogy felmutassa, amit festett, harsogó nevetésre fakadt a nép és megfélekedezve a nagy király haragjáról, órákig fetrengett kacagva a palota előtt, mert a kép egy szörnnyeteget ábrázolt, de a szörnnyeteg csodálatosan hasonlított a királyhoz...

És rettenetes haragra gerjedt a király, szolgálai korbáccsal kergették szét a népet, de a torzomborz szatir-arcú embert nem lehetett megtalálni: az akkorra már eltűnt a tömegben...

Akkor a király kiadta a parancsot, hogy pusztítsák el a képet, amit az öreg festett, de azt a tűz nem fogja, a vízben el nem ázott és mikor elásták, a király kutyái másnapra ismét előkaparták a föld alól a palota udvarán...

A képet nem lehetett *elpusztítani*, alkotója pedig örökre eltűnt a *tömegben*, hogy többé senki se lássa..."

— — —

Ez a kis mese foglalja talán legtömörebben össze a *karikatúra őstörténetét*. Hogy ki volt a műfaj megteremtője — nem tudjuk: *örökre eltűnt a tömegben...*, de művét elpusztítani nem lehet: „*tűz nem fogja, a vízben el nem ázik*“ — s ha úgy fordul: a föld alól is előkerül...

Nem is csoda. Az emberi lélek mindig szerette a *humort*, kereste a *komikumot*. A karikatúra talán az összes műfajok közül egyedül dicsekedhetik el azzal, hogy mindig divatos és sohasem elcsépejt. A karikatúra mindig tud *újat* adni. Ezt a tulajdonságát főleg annak köszönheti, hogy rajzolásának művészete minden egyes művelőjével tulajdonképpen *újra kezdődik*. Minden torzkép-rajzolóknak mást és mást kell ugyanabban a tárgyban meglátni és ábrázolni. A karikatúra az a műfaj, melyben a művész eredetiségét talán a legjobban kimutathatja. Két fontos *tulajdonsága* van a jó karikatúrának: a *jellegetesség* és a *torzság*. Nem is olyan régen a karikatúra lényegét még jóformán csak a jellegetesség alkotta. (Gondoljunk Jankó János fogalomra lett alakjaira.) Ma azonban már a mérleg másik serpenyőjében hasonló súlyú tényező gyanánt ott van a torzság.

Vegyük először az arckép karikatúrákat. Mikor a modern karikatúrista egy-egy jellegzetes arcot meglát, már annak nem is a szó szoros értelmében vett leábrázolását tűzi ki célul, hanem az *arcélnék*, az *arcvonásoknak*, a *tekintetnek lelkében keltett komikus benyomásait* igyekszik torz, minél egyszerűbb és ötlete-sebb vonásokkal érzékeltetni. Egy-egy arc torz vonalai leginkább az első találkozásnál tűnnek a rajzoló szemébe. Innen van, hogy a legtöbb jó karikatúra *első látásra* készül. Igaz, hogy sokszor a karikatúrista csak hosszabb ismeretség után

csinál torzképet valakiről, de tulajdonképpen ilyenkor is az első látásnál lelkében lerögződött *vonalat* veti papírra. Az ismeretség idejét csak arra használta fel, hogy az illető *belső* karakterének megismerésével az *első találkozás* friss benyomásait *kiegészítse*.

A torzkép-rajzolásnak azonban még talán az arckép-karikatúráknál is fontosabb tényező az *egész alakokat, csoportokat, jeleneteket* ábrázoló és torzító rajzok. Itt a művész már *mozgást* vihet az egész képbe. Ábrázolhatja egyes alakok jellegzetes mozdulatait, ami kitűnő alkalmat nyújt *típusok* alkotására.

A modern karikatúra fejlődésének előreláthatólag hatalmas *lendületet* fog adni a *trükkfilm-készítés*. Ma még nem is vesszük észre, milyen óriási jelentősége van annak, hogy ez úton a rajzoló már *folyamatosan* ábrázolhatja a mozgást, hiszen ismert alakok torzképei helyett egyelőre még — sajnos — Tinta Matyit és a Miki-egeret látjuk bukfencezni a vásznon. De már akadt egy próbálkozó — Walt Disney — aki egyik trükkfilm-sorozatában híresebb moziszínészek torzképeivel lépett a nyilvánosság elé. Reményünk tehát meg van rá, hogy rövidesen eljön az idő, mikor a társadalom ismert alakjainak torzképei nemcsak az újságok lapjain, de a mozivásznon is el fogják bírni a nyilvánosságot.

Ezzel azután a karikatúristák legszebb álma teljeseedik be . . . A karikatúra pedig bebizonyítja, hogy annyi évszázad leforgása után még mindig tud újat adni. Az idő hatalmas távlatából látni fogjuk, hogy az ismeretlen torzonborz arcú ember művéen nemcsak a tűz és a víz nem fogott, de az évek rozsdája sem tudta kikezdeni.

Mészöly Dezső VII. gimn.

ÖREGÉK.

Oravec Lajos V. é. tn.

Idős Varga Bálintra már igen ránehezedett zengő örömkben és fájdalmas bánatokban lemorzsolts hetven éve. Meg is hajolt a súlyuk alatt, mint az öreg házak fáradt mestergerendája. Kint ült a tanyaépület eresze alatt és sok tavaszt látott okos szemével simogatta a tájat. Az öreg nádasokat, a még megmaradt turjánokat és a kövérfüvű laposokat. De akarattal elnézett a távolban fehérülő uj útról, a lecsapoló kanálisok szabályos soráról, mint ahogyan elnéz az ember a tolakodó idegenek felett. Rágt a bánat . . . Fáradt lelkének minden erejével tiltakozott az ellen, hogy nemsokára eltűnik innen a régi világ és jön egy új, egy érthetetlen, egy hangosabb és el akarja zavarni innen még az Isten kedves teremtményeit: a madarakat is . . .

Élete rozszant emlékszerűjéről suttyó legénykora ugrott elébe. Elmult tavaszok . . . Mikor a káki virág először terítette ki sárga selymét a

loczogós rétre. Pénz volt az, csak le kellett tépni. Körülrakták nyilffível és vitték be a városba. A dunaparton a mosolygó emberek megötrültek neki, szétkapkodták és örömtől meleg hanggal mondogatták „Nézzétek gólyahir“, „Tavasz van megint“. A forró nyarak szorgalmas munkában ellobbanó napjai is igen szépek voltak. Akkor még vígan futkározott a vér a bőre alatt... Azután a tél... Szikrázó, szép fehérség. Befagyott a nádas, ott bujkált benne a róka, ha néha megriasztották a nádvágó emberek. Milyen messzire elcsatangoltak télidőn egy kis boróka fenyőért, hogy legyen a szent estén. De azután szép is volt a karácsonyeste... Más lett most minden. Valamelyik nap mondja a nagyobbik unokájának „Jani! Bevihetnél egy barka virágot, megveszik odabent az urak!“ A gyerek ránézett és mintha sajnálta volna az öregapját ekkora tudatlanságáért úgy mondta: „Hiába vinném Tyatya! Nem köll az már odabenn. Örülnek, hogy kenyerek van, meg aztán sietnek is“. Sietnek? „Azt“. Mondta a gyerek és otthagya.

Nagyon elkódorgott az öreg a gondolatok bús erdejében. Alig vette észre, hogy ráköszönte az „agyonistent“ a falubeli komája Bán András. Együtt voltak huszárok Klagenfurtban, együtt szabadultak és most együtt is halódnak, miután eltemették feleségeiket. „Mi jót hoztál Andris?“ Eszmélkedik az öreg Varga. „Jót? Azt semmit.“ Mi van a faluban? „Csönd van Bálint.“ Indult a szó az öregből. „Még a rektor iskolájában sem zúgnak úgy a gyerekek, mint a mi időnkben. Emlékszel Bálint, hogyan mondtuk?

„Foltos ruha sohse szégyen“

„Csak szennyes, rongyos ne légyen.“

Hallgattak... Látták a kis ablakú falusi iskolát, ahol ültek. Az egyik volt az első padban az első, a másik a második. Versengtek azért a két helyért, de őket nem lehetett onnan kitűrni. Látták az öreg rektort, amint hangosan tanultatta őket, hogy csak úgy rezgett az ablak... Tudtak is a vizsgán. „Hallottad már Bálint?“ „Mit?“ „A felső gazdák eladják a földjüket. Tyúkfarm lesz a helyén.“ Hadnagy Pali is eladja?“ „Az is.“ Bemegy dolgozni a városba. Őszvér lesz lassan a falunk Bálint. A legények, lányok levelik lassan a régi ruhát. Gyárba járnak már majd mind. Egymásután hagyják abba a földdel való bajlódást. A bulgárok meg megveszik és jó summákat árulnak ki a zöldségből. „Majd észhöz térnek András,“ próbálta vigasztalni komáját Varga Bálint. Pedig az ő lelkében még fájdalmasabb jajok égtek. Sajnálta a szép szűz mezőket, a régi nyugodt világot, amelybe most követelően beletört az idő és lassan kezdi átalakítani egész képét a tájnak. A némedi erdő felől, ahol az öreg turján nádasai húzódnak, valami hangot hozott feléjük a szél... „Hallgasd csak András,“ darvak... És a tiszta kékségen keresztül csakugyan hallatszott valami elnyújtott kurrogás... A két öreg valami áhítatos boldogságban figyelt a rég nem hallott kedves hangra és elmerült most e pillanatnyi öröm mélységébe nagy, homoly bánatuk.

Éktelen lárma zökkentette vissza őket az igazi világba. A tanyaépület tulsó sarkáról, az istálló felől jött a lárma. Az öreg Varga három unokája játszott. Fiatal, rózsás húsú kezeikben hatalmas napraforgó tányérokat szorongattak mind a hárman. Barnára sült kedves arcukon a való élet komolyságával ott brúgtak felfujt arccal mind a hárman mint a rohanásnak induló versenyautók. „Start“ — Indította el őket a starteri hivatásától kipirúlt arcú Acsai Ferkó, a szomszéd tanyás bicegő kisfia és tágranyított fényes szeméből vágyó rohanással suhant kedves, sóvárgó lelke a száguldó „autók“ után. Az új játéknak örvendező drága kis életek

pedig szaporán szedték rövid életükben még meg nem fáradt lábacskaikat és forgatták karjaikkal a hervadt napraforgó korongokat, mint egy valóságos autókormányt. A két öreg nézte ezt az előttük eddig ismeretlen játékot... Az ő métázó, pitypangfűző, fűzfasípcsináló gyermekkoruknak szívdobogtató ideje jutott eszükbe. Nem igen tudtak örülni ennek az új vidámságnak, ami előntötte az unokákat. Hiszen ezt a játékot már a város, az épülő új nagy út küldte előre a jövőbeni élet még most kicsiny embereinek, mintegy előkészítve őket ezzel egy új élet komoly munkájára. „Már a gyerekek sem úgy játszanak, mint ahogy mink játszottunk.“ Szakadt ki a szó az öreg Bán Andrásból.

Csendes búsulásban ültek egymás mellett a lócán. Nem igen szóltak egymáshoz. Magukban talán már meg is egyeztek, hogy melyik kíséri ki előbb a másikat a temetőkertbe. „Lassan elballagunk András.“ „Csak addig maradt volna meg minden, amíg mi itt vagyunk.“ „Nem nekünk való lesz ez az újarcú tájék.“ Mondta az öreg Varga. A dabari határfelé pillogtak... Ott tolakodott kevélyen előre a gyönyörű sima betonút, ami átfogja majd az egész Alföldet és végigfut az egész kontinensen. Hatalmas autók fognak itt rohanni és a vollánál sportruhás férfiak, ragyogó nők örülnek majd a diadalmas szép életnek és tart a rohanás tovább. Nem fogják még csak sejteni sem, hogy beljebb, az erdők mögött egy világot sirat most két öreg lélek és sírós szeretettel nézik a rőt zombékokat és a sáros mezőket.

AHOGY MINKET LÁTNAK.

I. Az örök diák.

Novák Sándor
gimn. és közigazgató

Szembe nézve a sárospataki gimnazista diák egészségtől színes és kedves arcával, úgy látom, hogy örök vonások ütköznek ki rajta, amelyek mindig ugyanazok voltak és ugyanazok lesznek a jövőben is. De így van ez jól. Vannak alaptulajdonságok, amelyek minden korban hozzátartoznak a diák lélek fogalmához, akár pataki, akár pesti az a diák. Az ifjuság maradjon meg ifjuságnak az ifjukor minden bájával és grimaszaival, erényeivel és hibáival. Így teljes, így lesz hű önmagához, s ahhoz a lélekformához, amelyet a Gondviselés jelölt ki számára. Természetes, hogy ezek a megállapítások mind a normális lelkű ifjakra és nem az abnormis kivételekre állanak, akik az ifjukor szépséges eszményeitől elfordulva erkölcsi fertőbe süllyednek. Mert ezek számára — éppen saját maguk érdekében — a nevelésnek vasvesszei is vannak. Az eszményekért lelkesedni nem tudó, cinikus ifju torz- és undorító látvány, —

egyetlen egy emberi közösségnek sincs belőle haszna, sőt önmagának is hullaterhét képezi. Nehogy azt gondolja az ifjuság, hogy az eszmények csak az ifjkor számára szükségesek. Hiszen akkor ezek az eszmények nem volnának egyebek, mint üres káprázatok, hiú álmok, amikből a kijózanodás idővel okvetlenül bekövetkezik. Az *eszmények* minden életkor számára kötelező erejű életparancsok, amiket büntetlenül nem lehet áthágni, kézzelfogható valóságok, a hit és életbölcesség közös messiási gyermekei.

Nem írom alá, amit a mai felnőttek közül sokan hisznek s amit az ifjuság egyrésze magáról nagy képpel negélyez, hogy a mai ifjuságból kihalt az eszmények kultusza. Hogy egyebet ne említsek, a most közkedvelt sportolás is magasabb cél: tehát ideál felé mutat, a testi egészség mellett kihangzik belőle a *lelki egészség* is. Országunk csonkasága miatt nem hiba, hogy a legénykedés sokféle fajtája a mai ifjuságnál kiment a divatból. A virtuskodás átváltozott tréninggé és rekorddá. Különben az ifjuság minden megmozdulása fölé elkedvetlenítő borulatot von a *bizonytalanság* érzete, az elhelyezkedés nehézségei. E közös nevezőtől eltekintve a mult mindenféle diák-typusa megvan most is. Sőt a mai gimn. ifjuság egy külön dicsérendő vonását aláhuzottan ki kell emelnem: egyre több bennük az *egyháziasság*, a hitélet iránti érzék, ami egy a jól értelmezett szociális munkával.

Az ifjuságot nem bírálni, hanem megérteni, azaz szeretni kell. A szeretet majd megadja a nevelés kellő szigoruságu eszközeit és módszerét is. A szigoru ifjkor a legjobb belépőjegy az életre. Emberi végzetünk a lehető legszebben teljesedik be a következő három követelménnyel: szigoru ifjkor, munkás férfikor és bölcs öregkor.

II. A pataki tanítónövendék.

Kovács Dezső
tan. képzőint. igazgató.

Harminc év óta figyelem. Alapjában mindig ugyanaz. Szerény, illedelmes és fegyelmezett. Ezt az utóbbi tulajdonságát az internátusi nevelésnek köszönheti.

Az internátus vezetője az igazgató. Közvetlen ellenőre a felügyelő tanár. A rend fenntartásában segítségére vannak a felsőbb osztályok legjobb növendékei közül kiválasztott felügyelők. Minden dolgozóra jut egy. Felügyeletről naplót vezet. Ebbe beírja a napi eseményeket. A szabályok ellen vétő növendéket is. A felügyelő tanár a vétkes növendéket először figyelmezteti. Ha ez nem használ, a vétséghez mérten egy vagy több napra megvonja tőle a napi kimenőjét. Ha ez sem használ, jön az igazgatói dorgálás és a magaviselet naplóba való beírás. Ezt a szégyent mindenki igyekszik elkerülni. Öröndetes, hogy amíg e napló régi lapjain számos bejegyzést olvashatunk, újabban száz növendék közül kilencvenötnek a lapja üres.

A növendékek előmeneteléről álljon itt a következő kimutatás :
1914-ben jeles volt a tanulók 7·3 százaléka, jó 29·3 százaléka, elégséges 49·5 százaléka, elégtelen 13·7 százaléka. — 1934-ben a jelesek száma 10 százaléknak, jó 54 százaléknak, elégséges 34·6 százaléknak, elégtelen 1·3 százaléknak. Mi ennek a feltűnő különbségnek az oka ?

A világháború sorsunkban határvonal. Mondjuk így : előtte volt a jó világ, utána jött a rossz világ. A jó világban nem okozott különösebb gondot a szülőknek gyermekük taníttatása és az ifjúnak a pályaválasztás. Akkor nem volt nehéz álláshoz jutni. Ebben az időben a tanítói pálya nem tartozott a legkívánatosabbak közé. Ezért ritkán jött a gimnáziumból egy-egy jó tanuló. Elégségesekből és bukott, de a javító vizsgán valahogy átvégződött középiskolásokból és polgári iskolai tanulókból tevődött össze a tanítóképző első osztálya. Hogy ezek közül a rostán sok kihullt, természetes, de hogy a megmaradottakból mégis derék és több esetben kiváló tanítók lettek, ez határozottan — Isten után — az intézet érdeme.

A háború és a kommunizmus után a népoktatás színvonala emelkedett s a tanítóképző az ötödik évfolyammal megbővült. A tanítói javadalom is emelkedett s így az erkölcsileg és anyagilag meggyarapodott tanítói pálya egyszerre sokak előtt kívánatos lett. Annál is inkább, mert ezen a pályán az újdonsült tanító azonnal elhelyezkedhetett. Az elhelyezkedés közeli lehetősége még akkor is megvolt, amikor más pályák már csak egy jelentéktelen hányadát tudták befogadni a diplomásoknak. Ha hozzá vesszük, hogy a tanítóképzők más iskolafajok mellett viszonylag olcsók, megértjük, miért hagyta ott a középiskolát anyai jeles és jó tanuló és igyekezett a tanítóképzőbe bejutni. Ez az igyekezet, bár némileg csökkent, de ma is megvan. — Ezekben a körülményekben keresendő elsősorban a jobb tanulmányi előmenetel oka.

Régen csak ezt a szót hallotta a tanítónövendék : „Tanulj!“ Ma nagy a buzgóság. Oly nagy egyik-másikban, hogy azt kell mondanunk : „Tedd le a könyvet! A testnek is tartozol valamivel, menj játszani!“ — De megértjük a nagyobb szorgalmat, mert a tanuló érzi a sokat emlegetett nehéz gazdasági helyzetet. Tudja, milyen nehéz szüleinek a taníttatásához szükséges pénzt előteremteni. És tudja, hogy csak jó előmenetelével nyerhet ösztöndíjat, amely nélkül talán nem is tanulhatna. És végtül tudja azt is, hogy nem elég csak valahogy végeznie, jó oklevélre lesz szüksége, hogy álláshoz jusson. A kenyérért való harc ma már nemcsak az életben, hanem az iskolában is folyik.

A sportszeretet világjelenség. A mi ifjaink is sportolnak. Gyakorolják az atletikát, futballoznak, tenniszeznek, tekéznak stb.

Az ifjúság öntevékenysége fokozódott. Ezzel együtt megszorodott az ifjúsági egyesületek száma. Az önképzőkörön, ének- és zenekaron kívül igen értékes munka folyik a cserkészcsapatban s a vallásos kérdésekkel foglalkozó bibliakörökben, SDG. kollégiumban.

Azzal kezdtem, hogy a pataki tanítónövendék alapján mindig a régi. Nincs változás a tekintetben sem, hogy szereti a szórakozást. A mozit, hangversenyt, műsoros estét és a táncot. Bármelyikre szívesen elmegy. Ha nincsen pénze, kölcsön kér, vagy „ünnep utáni fizetésre“ megy, de megy. És szereti a vakációt! Ebből sohasem kaphat eleget.

Mindent összevéve, a pataki tanítónövendék megállja a helyét az iskolában és bizonyos, hogy majdan az életben is.

III. A mai pataki teológus diák

arca.

Dr. Mátyás Ernő
teol. igazgató

A mai pataki teológus diáknak sok arca van. A legjellegzetesebb mégis *cserkészarculata*. Mintegy tiz esztendő óta a cserkészlet mindig több szint visz bele ifjuságunk életébe s egyre elhatározóbb befolyást gyakorol lelkületének a kialakítására. A cserkészlet, mint életstílus átszövi az ifjuság minden munkáját, mint rendszeres munka, meghatározza a külső életfolytatását is. E munkának legkiemelkedőbb mozzanatai a táborozások. A téli táborozás rendszerint csonka hazánk valamelyik természeti szépségeiben gazdag helyén történik. A múlt évben a Hegyközben, az idén a Bükkben táboroztak ifjaink. E táborozásokon a téli sportok gyakorlása közben is kibontakozik előttük magyar földünk szépsége s fellobog bennük annak szerelme. Az ilyen táborozások egyik fontos célja magyar népünk egyszerű fiaival való kapcsolat felvétele is. Mert ifjaink magyar életünk tiszta forrásait kutatják s a televény ősmagyar talajba akarják életgyökereiket

bebocsátani. Másoldalú lelki gyarapodást jelent ifjaink számára a nyári táborozás. Ezeket rendszerint külföldi országokban rendezik. Az elmúlt nyáron Erdély és Románia hegyeit és völgyeit, városait és falvait keresték fel ifjaink s résztvettek a romániai Nemzeti Nagytáborban. E táborozás igen jó alkalmul szolgált nekik arra, hogy szerelmesei legyenek az ősi erdélyi magyar föld szépségeinek, osztályosai erdélyi véreink szenvedéseinek és hősiességük küzdelmeinek. De alkalmuk nyílt arra is, hogy több nemzet fiaival kerüljenek lelki kapcsolatba. Micsoda világtávlatot nyit egy ilyen táborozás ifjaink számára. Mennyi értékkel gyarapítják meg magyar életünket a világ nemzetjeinek a fiaival való megismerkedése útján. A cserkészlet útján ifjaink magyar életünk mélységeiben és a világ életének szélességében növekednek s e növekedésüket motiválja az evangélium szelleme. Motiválja ifjainkat arra is, hogy majdan, mint lelkipásztorok is, mint hivatásos cserkészek és cserkészvezetők tovább hordozzák ezt a szellemet a növekvő magyar ifjuság közé.

A pataki teológus diák másik arculata a *faluszemináriumi munkásé*. A cserkészdreszt e munkában felváltja az egyszerű fekete ruha. Esztendőnként kétszer kettőnként, mint egykor az apostolok — a modern magyar élet apostolai ők is — járják be a Hegyköz és a Bodroghöz falvait és fogják bejárni egyházkerületünk távolabbi vidékeit s a még távolabbi magyar földet is. Alapos tudományos felkészültséggel, pontosan kidolgozott tervvel látnak hozzá munkájukhoz. Több évtizedre visszamenő pontos statisztikai adatok gyűjtése után igyekeznek megállapítani reformátusságunk életvonalának, magyarságunk életképességének

a mérlegét s keresik, kutatják magyarságunk faji strukturájának az útját. — Református magyar népünk s általában magyarságunk ilyen gyökereiben való megismerése útján igyekeznek meglátni és szolgálni a magyar jövődőt. Amiközben pedig ezt az izgalmasan érdekes kutató munkát végzik, egyuttal elviszik a magyar faluhoz az acélos református öntudatot, építik egyszerű népünkben a magyarságunk öntudatát s azt a bizonyosságot, hogy egyedül csak a magyar léleknek az evangélium szellemével való telítése hozhatja meg a jobb magyar jövődőt.

Az előbbihez hasonló arculat a *misszionárius diák arca*. Ifjaink egyike-másika előtt fel-feltünedezik a külmiszió távolabbi birodalma is. Ébrednek felelősségérzete a távoli világokban élő pogány népek iránt. Többike előtt azonban a közelebbi tanyák elesettsége a vonzó. Szent hevülettel elteltten hordják széjjel az ige világosságát a közeli tanyák és majorok népe közé s bizonyágtételük nyomán a szétszórtságban élő elhagyatott és szegény emberek lelkében megmegcsillan az élet szépsége. De a miszió tüze a közvetlen körben is meglátatja a feladatokat. Elviszi ifjainkat a kisgyermek közé, vasárnapi iskolai munka végzésére, vagy a felnőttek közé vallásos estélyek tartására, még közvetlenebb körben a Főiskola és a tanítóképzőintézet diákgárdáiba bibliakörök vezetésére. S ifjaink e munkája nyomán közelben és távolban mindig szélesebb és szélesebb rétegekben terjed az evangélium világossága.

Egészen új diákorca a *levente-teológusé*. Nemcsak Sárospatak városának lakossága figyel fel a szeptemberben a város utcáin fegyelmezett menetben menetelő „szent regimentre,“ de az ifjaink ajkáról elhangzó zengő magyar dalok tulhangznak a város határán is, kereszttűzúgnak a magyar glóbuson és hirdetik, hogy a katonás fegyelemre törekvő pataki teológus-diák a katonai szolgálat terén is vállalja a magyar nép fiaival a sorsközösséget, hogy egykor e téren is vezetője lehessen népének s ha hivná a haza parancsszava, a harcmezején is világojlon népe előtt példaadásával.

De a mai pataki diák ez új vonásai mögött hasonló erőteljességgel bontakozik ki egy régi arc is. Egy olyan arc, amelyik sohasem hiányozhatik a teológus ifjuságból, a tudós, vagy más szóval a *tanulmányozó teológus arca*. A pataki teológus diák legjava telve van tudományszomjival. S ha a pataki teológia nagy multjában mindig a korszellem legfrissebb gondolatának volt a hordozója, ma is ezeknek a zászlóvivője. S a pataki diák természetesen ifju lelkének egész odaadásával rezonál iskolájának e célkitűzéseire. De nemcsak tanul, de tanulmányoz is, mert nem csupán befogadja bizonyos ismereteknek, de öntudatos munkása is bizonyos tudományos feladatoknak. A teológia falain belül mindig nagyobb a tere az aktív szeminárium munkának.

Általában is figyelemreméltó, hogy a pataki teológus diák arca az *aktív diáké*. Mindenestől aktív a cserkészetben és a faluszemináriumi munkában. Aktív a misziói lelkülettel végzett szolgálatban és a levente gyakorlatokon. De minél több oldalú aktivitást fejt ki, annál teljesebben igyekszik passzív lenni az élő Isten előtti megállásban. Mert mégis csak az a legjellemzőbb a pataki diákra, hogy *bibliaköri és imaközösségben élő diák*. Ezekben a közösségekben nem a maga sokoldalú munkájával kérkedik, hanem a saját sok gyarlósága miatt alázatosan, töredelmesen és büneit siratva fordul a menny Királya felé, akitől száll

alá „minden jó adomány és tökéletes ajándék,“ ezeknek a mennyei ajándékoknak alázatos elfogadója és Isten Lelke által odaadó hordozója akar lenni a pataki diák. Sok arca van, de igazi orcája mégis csak egy van, az, amellyel Isten színe előtt áll meg. Ennek az arcnak sugarai sugárzanak át tulajdonképpen minden más munkáján.

A mai pataki diák arculatán sok minden hiányzik a régiből, sok beteg romantika málott le alakjáról, de azért nem lett szegényebb, üresebb, színtelenebb, ellenkezőleg ma erőtlő duzzadó igazán, ma színes élete valóban, mert a Jézus Krisztus dicsőséges alakjáról lehulló fényesség teszi alakját vonzóvá és tisztává.

Az irónia Kierkegaardnál.

Vatai László III. é. hh.

Kierkegaard teremtő zseni volt. Gondolatainak szinte végtelen áradatát önmagából termelte ki, így minden gondolata jellemző reá. Irónikus volt Kierkegaard? Életének egy szakaszában mindenesetre az. Ebben az időben fáradhatatlan volt Hegel idealista filozófiájának támadásában, amelyet világcsalásnak tartott. De befelé, önmagára nézve is irónikus volt. A nagy szellemek mind magukban hordozzák az irónia erjesztő csiráit. Az irónia így sok tekintetben az intelligencia fokmérője.

Az irónia lényege egy meglevő valóság tagadása az új, a jobb valóság érdekében. *Tagadás*, azaz *negativitás*. A tiszta negációnak azonban nincs érvényessége és csak akkor jogosult, ha pozitívumot rejt magában. Az irónia az emberben munkálkodik s mint ilyen, az En kifejlődését segíti elő. A személyiség kifejlődésének az útja az irónia, ezért pozitívumot is hord magá-

ban. Fejlődésképes emberi élet nem lehet meg irónia nélkül. Az emberi életnek a teljes kifejlődésig bármelyik stádiumban való megállása a személyiség halálát jelentené. Az irónia a személyiség fejlődésében végtelen lehetőséget nyit meg.

Ezzel megadtuk az irónia fogalmát, még akkor is, ha nem az egyes ember fejlődését célozza, hanem a történelemben a személyiséggé vált egyes harcát jelenti a tömeggel szemben, mert az eszköz akkor is a tagadás, a cél: a jobb valóság érdekében.

Az *irónia jelentkezési ideje* mindig a krízis állapota. Az irónia — az abszolút negáció, mégis, mint a jövő lehetségesítője, nagy pozitívum hordozója — az emberiség életében periódikusan, az egyén életében pedig csak egyszer jelentkezik. Az emberiség életében, tehát a történelemben mindannyiszor fellépett, valahányszor egy kultúra a túlérés jeleit mutatta. Amikor a kultúra a civilizáció lejtős síkjára csúszott át, akkor az irónia megkezdte erjesztő és romboló munkáját, hogy előkészítse vele az utat a jövő megépítésére. Az irónia az *egyén szubjektív sajátsága*, ezért a történelemben mindig az egyén harcát jelentette a belső érvényességét elvesztett igazságokat hangsúlyozó tömeggel szemben.

Másfelől, amikor az ember, az egzisztencia életstílusa, életiránya megváltozásához érkezik először, akkor át kell haladnia az irónia fázisán, hogy az egyik világból a másikba átléphessen.

Az irónia mindig két világ, két életfelfogás közé ékelődött be, de nem mint szétválasztó mélység, hanem mint összekötő híd, úgy azonban, hogy a régi világba való visszamenetelre felégeti a hidat, az új élet elérésére pedig egyenes utat készít.

Jelentkezési formája kettős. Jelenkezhetik a történelemben, mint *kollektív* irónia és jelentkezhetik az egzisztencia életében, mint *egyéni* irónia.

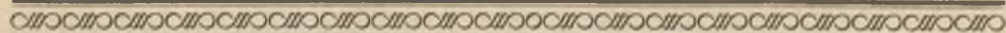
Kierkegaard az elsövel „Az irónia fogalma, állandó visszatekintéssel Sokratesre“ című disszertációjában foglalkozik. Sokrates álláspontját, mint iróniát fogja fel. Ezt az állítást Sokrates életével bizonyítja. Sokrates, mint önmagát megüresített irónikus szembekerült az állami közösség szellemével. De a szofisták dekadens tanait csakis metsző iróniával lehetett elhallgattatni és előkészíteni a talajt Plátón pozitív tanai számára. Ezzel megvontuk az irónia határát is. Sokrates iróniájával csak rombolt és előkészített, de az *új világot* csak a nem-irónikus Plátón teremtő zsenije nyitotta meg. A kollektív iróniának két fajtáját említi Kierkegaard: negatív és pozitív tendenciájú iróniát.

A *negatív* iróniának lényege a hallgatás. Az irónikus a hallgatás biztos várába húzódik vissza, melyet a tulajdonképeni megtámadott fél pozitív tanaival kénytelen ostromolni. Az így napvilágra csalt pozitív tények tarthatatlanságát azután az irónikus igyekszik kimutatni. A negatív tendenciájú iróniánál az irónia csak eszköz a cél elérésére.

A *pozitív iróniánál* pedig maga az irónia a cél, amelyre törekszünk. Legjobban jellemzi ezt a *szellemi nullpontra való leszállás*. Ez még önmagában tiszta negatívum. De a szellemi nullpontra való leszállás magával hozza a szellemi megüresedést is. Ez már pozitív eredmény, mert erről a mélypontról, ahol lehulltak rólunk régi életünk és igazságaink dekadenciába fult elemei, elindulhatunk új igazságok megélésére. Az irónia az egyént felszabadítja, megszabadítja régi életétől. Így az irónia pozitív tény, a már-nem világából kilépve, az egyént örökké mozgó talajon hozza nyugvó helyzetbe, felkelti benne a vágyat és el is indítja a még-nem világa felé, abszolút igazságok elérésére.

Másodszor jelentkezhetik az egyes ember életében, mint *egyéni irónia*. Itt a jelentkezése azonban csak egyszeri. Az esztétikai életstádiumból az etikai életstádiumba való átfordulásnál játszik döntő szerepet.

Itt röviden érintenünk kell Kierkegaardnak a *stádiumokról* szóló gondolatait. Kierkegaard szerint az egzisztenciának, míg teljes lényegét kifejtheti, azaz tökéle-

tes kibontakozásra jut, előbb végig kell mennie az összes életstádiumokon. Ezek a stádiumok egymáshoz viszonyítva és az egzisztenciára nézve fejlődést jelentenek. A legelső és így a legelső az *esztétikai stádium*. Ebben az ember, mint esztétikus egzisztencia él. A következő stádium az *etikai* és a végső kifejlést a *vallásos egzisztencia stádiuma* jelenti. Ezek a stádiumok egymást nem minden átmenet nélkül követik. Az esztétikaiból az etikaiba való áthajlás állapota az irónia. Ez nem önálló stádium, hanem csak *konfinium*, határvonal. Itt is, mint negáció jelentkezik, de mint lehetőség, mint az erkölcsi egzisztencia lehetősége végtelen pozitívumokat hordoz magában.

Az esztétikai stádium lényege a *pillanat kiélvezése* a gyönyörben. Az esztétikus csak élvezni akar, hogy mit, az nem fontos. Alsófokon végső célja a *nő*, de nem a nőért magáért, hanem az élvezetért. Kvalitatíve nem különbözik tőle a misztikusok élvezete sem: a *fruitio Dei*. Ez az életszemlélet azonban csődbe jut. A leány még nem istenített meg senkit. A nőnek ilyen beállítása és szemlélete dekadenciába vezet. De az esztétikusok szerint szép a dekadencia, csak egy szebb van nála, a nő, akiért érdemes dekadensnek lenni. Innen már csak egy lépés van a kétségbeeséshez. Mikor a *misztikus* észreveszi, hogy élvezetének tárgya az immanensé vált Isten nem is Isten tulajdonképpen, hanem csak önmagának istentített mása, akkor már *kétségbeesésbe* jutott. A kétségbeesés az esztétikai életstádium utolsó lehetősége, de olyan lehetőség, amiből előbbre kell jutnia. A kétségbeesés rokona kételynek, de egyetemesebb annál. A *kétely* csak a gondolatra vonatkozik, a kétségbeesés az egész emberre. „A kétely a gondolat kétségbeesése, a kétségbeesés a személyiség kételye.” A kétségbeesett ember észreveszi, hogy élete excentrikus élet, s mikor ezt észreveszi, önmaga felé fordul.

A kétségbe került ember már irónikus állapotban van. Esztétikai életstádiumban él még, de már látja az etikus életet. Majd az irónia megüresíti az embert, akkor már megszűnik az esztétikai életfelfogás, de még nem születik meg az etikai. Az önmaga felé fordult emberben az irónia feladata megtisztítani az embert. Nem az irónia visz el az etikus élethez, de rajta keresztül vezet az út. „Az irónia csak lehetősége az erkölcsi egzisztenciának.”

Az egyes ember személyisége fejlődésében az esztétikai életstádiumból, az az irónián keresztül az etikai stádiumba kerül. Az iróniának tehát nagy szerepe van a személyiség kifejlődésében, mert a személyiséget elrejtő és *feloldó* esztétikai stádiumból senki sem juthatna át irónia nélkül az etikai stádiumba, melyben az egzisztencia személyisége paradox vonások nélkül bár, de már kibontakozik. Amit az irónikus követel, azt az etikus realizálja.

Még egy ilyen konfinium van Kierkegaardnál, az erkölcsi és vallásos stádium közt: az *egzisztenciális humor*. Ez, mint szintén átmeneti állapot, rokon az iróniával, anélkül azonban, hogy annak belső tulajdonságait magán viselné.

Világok látása az irodalomban.

I. HORATIUS ÉS A POLITIKA.

Mészöly Gedeon szerkesztő

Mióta irodalmi kritika létezik, vitatkoznak a költő s a politika viszonyáról. Az egyik rész csak független költőkről és költészetéről akar tudni s öklét rázza minden szépirodalmi politizálás felé. Ezek szerint az „örökkévalóság színe előtt” nem állhatnak meg aktuális politikai vonatkozások s ilyenekben mindig a költészet lealacsonyodását hajlandók látni.

Azt hisszük, a poétáknak minden időben az volt az egyedüli és legszentebb kötelességük, hogy *szívük* szerint írjanak. Az érzelem világa pedig igen furcsán van berendezve: nemritkán kerülnek oda a legridegebben számító ész által termelt politikai célok és érvek. Ha egy költő szószólójává szegődik ilyen eszméknek, vagy legalább is azonos világnézetet vall: nagyot nyer vele a politika *irányítója*; könnyebb az embereket érzelmeiknél, mint értelmük útján megnyerni. Ha pedig a két eszközt okosan felhasználják,

megtették mindent az elérendő cél érdekében.

Nem tartjuk lehetetlennek, hogy egy költőszeni szívvel-lélekkel elkötelezze magát egy politikai irány mellett, bár éppen a költő-lángelmék nem igen szoktak a politikusok uszályhordozására vállalkozni. Igaz, hogy eszmei közösség még igen messze van holmi erkölcsi alárendeltségtől, bár több-kevesebb rosszindulattal a „függetlenek” meglehetősen önkényesen szabják meg a jellemző kritikus vonalat. Legtöbbször azonban rövidebb az eljárás módja: a hatalmasok politikai nézeteit valló költőt, — függetlenül attól, hogy azok bírnak e erkölcsi alappal, vagy sem — szívesen kiáltják ki kollégái egy egy irány szolgálalelkű hódolójának.

Úgy látszik, a sokat vitatott *Horatius kérdésben* is hasonló helyzettel állunk szemben. Igaz, hogy az események összeszövődése komplikálja a helyzetet, de végső eredményben igen egyszerű nézet-fejtlépcső-láncolatot fogunk kapni.

A tanulmányait folytató, csendes athéni egyetemi hallgató, Horatius akkor találkozott először a politikával, mikor az Itáliából menekülő Brutus és Cassius csapatokat kezdtek taborozni a triumviratus ellen. A magyar történelemben is ezerszám akadunk hasonló példákra: az ifjú diák a studiumai mellől siet hazája szabadságáért harcolni. Horatius is elment a köztársasági csapatokkal; minden politikai iskolázottság nélkül emelték a tribunusi méltóságra. Maga a költő emlegeti, hogy neki valaha engedelmeskedtek a légiók; nem csodálkozunk, ha Horatius seregei nem voltak jobbak, mint amilyen hadvezér lehetett ő s ha Philippinél elvesztették az ütközetet.

Rómába való visszatérte után érezhette a költő, hogy mit jelent, ha az ember könnyelműen elkötelezi magát egy politikai irány mellett. Földjét a triumviratus veteránjai között osztották szét, kis vagyona így kicsúszott a lába alól.

Sikerült elhelyezkednie, s alighanem megfogadta magában, hogy soha életében többet nem exponálja magát egyik politikai áramlat mellett sem. Akkori hangulatának megfelelően ellenséges szemmel nézte az egyeduralom első lépéseit, s *gúnyjának* költeményekben adott kifejezést. *Politikai vonatkozásokat óvakodik bolygatni*; tudja, hogy a társadalom romlottsága a legjellemzőbb a gyűlölt zsarnoki uralomra, elég, ha arról ír.

Természetes, hogy munkássága nyomán egymás után hallatszottak az elismerő helyeslés, de a neheztelés hangjai is. Ahhoz pedig, hogy valaki ismertté legyen, ez a két dolog szükséges is, elegendő is.

Akkoriban indult meg Rómában a társadalom újjászervezése Octavianus útmutatásai s akarata szerint. A reformok intézésében előkelő szerepet vitt Maecenas; az ő feladata, úgy látszik, többek közt a közvélemény irányítása volt. Amikor a fiatal questori írnok verseit megmutatták neki, éles szeme alighanem rögtön felismerte Horatiusban a jól felhasználható embert.

A nagyhatalmú államférfi magához hívatta a levitézlett, elkeseredett volt haditribunt, aki kis, független állásában is ragaszkodik eszményeihez.

Az első benyomás nem lehetett kedvezőtlen. Maecenással azonban nem lehetett olyan könnyen barátságot kötni; majdnem olyan nehéz lehetett ez, mint Horatiust rábírnai az első lépések megtételére. Nagy érdemük van ebben a költő barátjainak, Vergiliusnak és Variusnak.

Bizonyos, hogy Horatius *merev köztársasági* álláspontját kissé módosította írnokoskodása alatt. Okos ember, becsületes ember nem is tehet másként. „A férfiút, ki meggyőződéseit cseréli, méltán éri a következetlenség vádja — írja Szász Károly — de ha más táborban találjuk a férfit, mint amelyben a még meg nem szilárdult ifjú áll: van-e jogunk hasonló ítéletre?” A költő egész ifjúsága alatt a legkegyetlenebb polgárháborúk dühöngtek Itáliában. El kell ismernie, hogy Octavianus óta rend és nyugalom van. Elveit fenntartja, de azért elmegy újra Maecenáshoz, mikor az ismét magához szólítja.

A két nagytehetségű szellem őszintén megszerette egymást. A hajbókoló udvaroncoktól körülvelt államférfi érdeklődő barátsággal ismerkedett meg Horatiussal, viszont a költő sem tagadhatta meg elismerését a nagy műveltségű, finom lelkű Maecenástól.

A kölcsönös szimpátia nagy mértékben megkönnyítette Maecenasnak eredeti célja elérését: *Horatius költészetét Augustus elvei irányába állítani*. Bizonyos, hogy feladatát ritka tapintattal végezte. Megállapíthatjuk ezt egyrészt abból, hogy a költőt soha meg nem próbálta a császár személye dicséretére rávenni; másrészt, hogy írói értéke tudatában nem ellenezte, ha Horatius egészen könnyű, egyáltalán nem hazafias vagy vallásos eszmemenetű költeményeket is írt.

Akár a teljes meggyőződés, akár Maecenas enyhe nyomása vette rá a költőt Augustus céljai szolgálatára, bizonyos, hogy *soha nem szállt le az eszmei magaslatról, soha nem lett a császár szolgálékü dicsérője*. Ha ilyesmire akarták rávenni: szelid humorral, szerényen utasította vissza.

A római ódák s a Carmen saeculare a maguk egészében *hazafias és vallási* színezetűek, más költeményeiben is felbukkan itt-ott ez a színezet. Igazi eleme

azonban mégsem ez a hangnem volt; hogy a magyar irodalomra mégis a fenn említett római ódák tették a legnagyobb hatást, annak szintén politikai okai vannak.

Minden író a számára alkalmas irodalmi hatás előtt nyit utat; Berzsenyinek feddő és buzdító példákra volt szüksége. Az sem csodálni való, hogy a politikai elnyomatás idejében Gyulai Pál ki nem mondható keserúséget látott a horatiusi derűs, vidám ódák mögött meghuzódni.

Augustus császár elgondolásai megérdemelték, hogy *minden* római tisztelje és megvalósítsa azokat. Megérdemelték, hogy az emberiség egyik legnagyobb lírikusa, Horatius szálljon értük lantjával sikra. Amíg azonban a köztársasági érzelmű költő politikai meggyőződésével ezt össze tudta egyeztetni, hosszú volt az út. Hogy mégis sikerült azt megtennie, abban igen nagy szerepe van Maecenas bölcs tapintatának. A legnagyobb érdem mégis Horatiusé marad, akinek épen a *lelkiismeretességéből* következett, hogy nem indult *előítéletek* után, hogy idején tette magáévá a *jobbnak megismert* politikai felfogást.

II. A GÉP FOROG...

(MADÁCH ALAPJÁN.)

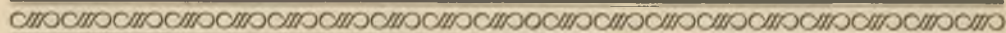
Szikszai István II. é. h. h.

„A gép forog.“ A káotikus erők munkába kényszerültek; vonzás, taszítás örök törvényén megállott a világ alapja. Az Úr lábai előtt dübörögve kelnek és forognak új világ-csodák. A világteremtés hatalmas ténye előtt alázasosan borultak le angyali karok, Istent magasztaló hála énekek harsantak fel az égi ajkakon. Az égiek élén pedig megszólalnak a főangyalok: Gábor, Mihály és Ráfael, imádják Istent. Hárman, Isten három tulajdonságát imádják.

„Hozsánna néked, Eszme!“ Az eszmét látja meg Gábor arkangyal az Urban, az eszmét, amely túl van meggondoláson, túl van emberi fontolgotáson. Ez az eszme nem emberi elme szülöttje, nem agyafurt spekuláció, múzeumi üvegszekrénybe való absztrakció, logisma, eszmei principium. Nem, ez az eszme, több ennél, *több és más*. Ez különbözteti meg az istenit az emberitől, hogy az mindig több és más. Több,

és pedig nem a többnek a *mennyiségi*, hanem *értékelméleti* értelmében. Több, tehát többet ér. Más, nem emberi, más kvalitás, más minőség. Az isteni Eszme emberi kategóriákban kifejezhetetlen, erről igazi fogalmunk nem lehet, mert túlesik a mi szféránkon, a mi életkörünkön Az isteni Eszme abszolút.

„Hozsánna néked, Erő!“ Az Ur egyik tulajdonsága az erő. Erő, amely nem fizikai fogalom, nem vitális principium, nem masszális megnyilatkozás, nem ez. Ez az erő állandó, szakadatlan aktivitásban, tevékenységben nyer kikristályosodást. Erő, amelynek nagysága előtt az Alkotó műhelyében, vagy konyhájában kontárkodó magahitt intellektus is porba hajtja fejét.

„Hozsánna néked, Jóság!” Isten harmadik tökéletessége, tulajdonsága a jóság. Az ő jósága nem jólfelfogott önérdék, egoista altruizmus, humanista világmegváltás, nyavalygás, egészségtelenségekbe hajló filantropizmus, féllábbal fari-reizmusban sántikáló pietista kegyesség. Nem ez. Jóság: az örök szeretet egyetlen forrása. Jóság: minden spontán, „öszönös szeretet” kutféje. A jóság, amely nem a „do, ut des” elvén áll, hanem pazar kézzel juttat mindenkinek.

Ez a trinitás, ez a hármasság, hármásrétegűség, az eszme, az erő és a jóság hármás gyűrűje megtalálható az egész Tragédiában, annak minden egyes színében. De ott már szétesnek azok a tulajdonságok, amelyek az első színben még az isteni személy tulajdonságai voltak, szétesnek három személy, a tragédia három szereplőjének egyetlen tulajdonságává, beállítottóságává. Az Isten és az ember között levő kvalitatív differencia, minőségi különbözőség prizmáján megtörnek az Isten tulajdonságai és azoknak *elemberiesített* formája jelenik meg az egyes személyekben. Isten három rétegű, három tulajdonság feszül meg Benne fenséges harmóniában. A személyek pedig egyrétegűek, egyoldalúak, mindegyik a szellemi élet más, más égtája felé betájolt.

Lucifer az isteni eszme hordozója: az *értelem*. Lucifer nem Sátán, de nem is Mefisztó. Nem Sátán: nem a bűn fedelme, minden gonosz táplálója, nem a Messiás ellensége, nem az a kigyó, amelynek feje megtöretik; de nem is Mefisztó, aki mókás, nagyon is emberi, sokszor koboldszerű, majd romantikus ködfoltokba, mágikus praktikákba burkolódzó boszorkánymester. Nem ez Lucifer, Lucifer csupán a fénytárasztó értelem, a tiszta ráció, pusztá, kétségbeejtő intellektus. Ezt a kétségbeejtő vonást megtartja az egész tragédián keresztül, nem csak, hogy érezni, akarni nem tud, hanem azt sem érti meg, hogy más érezni, akarni is képes. Az intellektus megy a maga logika szabta vágányain előre borzalmas következetességgel. Az emberi elmének ez a gravitáció szükségszerűségével ható tragikuma, a kénytelen-kelletlen haladás kényszerzubbonyának nyomai meglátszanak Luciferen. Ő az egyetlen tragikus személy s ha az Ember tragédiája valóban tragédia volna, úgy méltán nevezhetnők Ördög tragédiájának.

Ádám az isteni Erő hordozója: az *akarat*, Ádámnak egyetlen funkciója van: az akarat. Ádám akar valamit, ami több, mint amit gondol, amit sejt. Fellobogó törtétni akarás, nagyívelésű lendülés, amely ahogy felhorgad, úgy lekókad ismét és mintha nem is lett volna, hamvába hal. Nyugtalan, céltalan akarás, az akarás maximuma és apáthikus letargia sinusvonalát írja le Ádám küzdelme. Ádám a heróikus küzdő, aki még akkor is tud küzdeni valamilyen célért, mikor tudja, hogy úgy is elveszett. Ádám sok tekintetben nem több és nem más, mint pusztá motorikus mechanizmus, amely nem él, csak dolgozik.

Éva az isteni jóság hordozója: az *érzelem*. Éva az érzelem széles sokszínű skáláját használja. Érzelmeinek szimfóniájában megtalálhatjuk a rajongás, a szerelem, a szeretet, a szimpátia, az antipátia, a harag, a gyűlölet hangját. Éva érzelmekkel gondolkodik, intuíciók, érzelmi világba tartozó megsejtések uralkodnak szellemi életén. Éva az örök, a sejtelmesen asszonyi kifejezője, aki egyként tud Isaura és felgerjedt pórnö lenni, aki minden mellett megmarad annak, aki volt. Akarni is csak pillanatnyi impulzusokban akar, csak pillanatnyi impulzusai alatt felajzott érzelmének remegése az, amelyet esetleg akaratnak néznénk. Éva ledér és szent, önző és nagylelkű, hű és hűtlen. Talán éppen azért, hogy az

örök asszonyi kifejezője Éva, a legvalószínűbb, a legkevésbé papiralak, Éva nem filozófikus fogalom, Éva él.

E három személy egyéniségének hármasdimenziójában él a Tragédia is. Lucifer az, aki mindenült kényszerítő erejű szituációkba helyezi bele Ádámot. Éva visz dinamikát a Tragédiába, Ádám véghez viszi, amit véghez vihet, átküzdi magát néhány akadályon és ismét Lucifer vonja le a konkluziót a megtörtétekből.

Ennek megfelelően jelöli ki Isten az utolsó színben feladatukat is: Ádám-nak cselekednie kell, Évának kötelessége költészetté szűrni a prózai valót. Lucifer tiszte pedig hibamutatással létrehívni Ádám munkáját. S halad a történelem előre lázas sietéssel, keresik egymást a személyek, hogy egymásra találva Istenné legyenek, hatalmuk legyen, de minden törtetés hiábavaló *ebben* az irányban. Tülekedés, lázas keresés mozgatják a gép rugóit, a gép simán, nyugodtan végzi a maga munkáját... és „az alkotó pihen.“

III. AXEL MUNTHE.

(Gondolatok „San Michele regénye“ és „Régi írások emberekről és állatokról“ olvasása után.)

Bürger Ferenc VIII. gimn.

Kialudt a fény. A ragyogó napsugarak nem gyönyörködletik többé a fényre vágyó lelket. Sötét lepel borul a világra, színek és formák belevesznek az örök sötétségbe *A halál egy formája ez az állapot.* Test és lélek még itt időzik a földön, de egy tartó kapocs már elszakadt. Bármerre fordulnak is, a vak szemek nem közvetítenek új benyomásokat. Ami egykor az élet volt, most már csak egy távoli hangzavar.

Gyötrelmes lehetett ez az állapot Axel Muthe számára, aki örökké a fényre vágyott, akit semmi sem gyönyörködletett jobban, mint a színek és a formák harmóniája.

Rettenetes lehetett San Michelén, az örök fény szigetén, vakon, örök sötétségben élni. Csak egy vigasz maradt a számára. Vak szemei, ha nem is láthatták a jelent, visszapillanthattak a múltba. És San Michele szigetének egy ódon, sötét tornyában kopogni kezd az írógép.

Betűk szavakká, szavak mondatokká formálódtak és megszületetik „San Michele regénye“, majd a „Régi írások emberekről és állatokról“.

Régi események elevenednek meg újra. Régi arcok bontakoznak ki a homályból. Immár, mint mindenek kívül álló, mint egyszerű néző, újra éli elmúlt életét. Csodálatos és színpompás élet elevenedik meg soraiban, *telve apró örömmel, nagy tragédiákkal*, felvetett és meg nem oldott örök problémákkal.

Axel Munthe nem ad összefüggő, befejezett regényt. Sok kis, egymástól független és befejezetlen történetet tartalmaznak könyvei. A problémákat csak fel-

veti, de nem oldja meg őket. Rájuk mutat és felénk kiált: nézzétek, mi minden mellett mentek el és nem veszítetek észre a nagy rohanásban... Figyeljétek és lássatok!... Töprengjétek és kínlódjatok, mint ahogy én töprengtem és kínlódtam...

És mégis! Bármennyire lazán függnek is össze az egyes részek, ennek ellenére egy nagyszerű egészet alkotnak. Megdöbbenő erővel elevenedik meg az olvasó előtt Axel Munthe *alakja és élete*.

Csupa szív, csupa lélek ember, aki talán éppen ezért nem tulságosan kedveli az embertársait. Különösen azokat nem szereti, akiknek jó dolguk van. Úgy hiszem azért, mert ezeknél sem szív, sem lélek nem igen szokott mutatkozni. Annál többre becsüli az állatokat, igazabbaknak, jobbaknak tartja őket, mint az embereket. Valami csodás hatalma van fölöttük. Minden állat szereti és engedelmeskedik neki. Egyedüli barátai a nyomorultak, akik a nápolyi sikátorokban, vagy a párizsi szegénynegyed idegen kolóniájában tengetik életüket. Mégis *mindig a szépre vágyik*. Boldoggá teszi őt az örökké derűs olasz ég, a kilátás a tenger végtelen vizeire, az egyszerű, romlatlan emberek társasága, a pacsirtadal, bár mindig ott jár, ahol a halál... , mert orvos.

Axel Munthe *orvos*, mégpedig született orvos. Valami isteni kegy folytán megadatott néki a gyógyítás művészete. Ez talán nem egyéb, mint az, hogy az *emberek hisznek benne*. Ő maga nem sokra értékeli a tudományát. Egy helyen némi rezignációval jegyzi meg: „sose jutottam túl orvosi könyveimben az emberi tehetetlenség fejezetén, ott keresztel kellett megjelölni a lapot.“

Valamelyik kritikusa „San Michele regényét“ a halál könyvének nevezte.

Talán igaza volt. Dr. Munthe hivatásánál fogva mindig és mindenütt *szembe-találkozik a halállal*.

Mint fiatal orvosnövendék, napról napra látja keresztül sietni a kórházak termein. Mint kész ember, találkozik vele Nápoly és Párizs szegénynegyedeiben, ahol százan, meg százan omlanak porba érintése nyomán. És látja fényes paloták selyemmel bélelt szobáiban, ahol pillanatok alatt válik semmivé előtte gazdagság, fény, pompa és hatalom.

Végül alkalma van megfigyelni Verdun alatt, ahol mint a hadvezér, valamely magas domb tetejéről, mozdulatlanul nézi végig, mint arat a számára a szolgálatába szegődött, megtévelyodott ember. Bár élete abban telik el, hogy küzd ellene, végül már nem ellenséget lát benne, hanem egy sötét és *titokzatos kollégát*. Szinte megszereti. Csak az a tudat gyötri, hogy nem képes felfogni a lényegét. Számtalanszor teszi fel a kérdést, hogy igazságos bírával áll-e szemben, vagy egy más hatalom vak eszközével? Hogy miért érinti meg az egyiket szelíden, szinte simogatva, senki sem veszi észre, hogy itt van és miért kínozza a másikat kegyetlen szorítással...? Fájdalom nélkül, békében, miért hal meg az aggastyán és mért vív rettenetes haláltusát a gyermek...? Miért oly tehetetlen, miért oly kicsiny vele szemben az ember...? Miért kell neki az örök harcban mindig alul maradnia...? És, ha a sötét kolléga olyan kegyetlen, legalább is emberi szemmel nézve az, és ő tudja, hogy az életért hiába küzd, nem kötelessége-e nyujtani a fájdalommentes halált? Hiszen módjában van a legkegyetlenebb szorítását is szelíd simogatássá cnyhíteni...

De vajjon tényleg van-e joga ehhez...? *Szabad-e az orvosnak örök ellenfelével szövetségre lépni...?*

A kolléga győz, ő mindig elbukik. Hiába vív rettenetes csatákat vele Nápolyban, ahol százan, meg százan hullanak el kolerában és Párizsban, ahol az olasz negyed gyermekklakói pusztulnak torokgyíkban.

Összetörve kénytelen vallania későbbben: „A másik, az eszméletlen bolond, aki azt hitte, hogy megállíthatja a halált diadalútjában, még él, de szeme mindörökké elhomályosult, hogy ne nyithassa többé a borzalmas valóságra.

Ő is nemsokára a feledés sírjába hull és mind azokból, akikért hiába küzdött, nem marad meg belőle semmi, de semmi.“

Volt azonban valami, ami *mindenért kárpótolta: a fény*. Ha ott lehetett imádozott San Michelején, felejtett mindent. A végtelen tenger, a ragyogó verőfény, a pacsirta-dal elfeledtették a sok szenvedést. A Fény és színek harmóniája megbabonázta a lelkét. Ilyenkor úgy érezte, hogy mindenért kárpótolva van. De a túlságos fény megárt az emberi szemnek. A fény kihunyt és vele együtt megsemmisült minden, amiért érdemes volt élni

Ódon, sötét torony San Michele szigetén. Kopog az írógép. Vak szemű aggastyán visszatekint a múltba.

Vágy és szenvedély, meg nem oldott kérdések, csalódások és kiábrándulások szakadatlan láncolata vonul el lelki szemei előtt. De őt már nem bántják többé. Minden oly kicsinyes, oly mindegy neki. Megszűnt az értelme, mikor kialudt a fény. A vak szemek elhagyva a múltat, most már a jövőbe tekintenek. ahol már várja régi ellenfelét a „sötét kolléga“: a *halál*.

ADJ' ISTENRE FOGADJ' ISTEN.

Ablonczy Dániel II. é. hh.

Pitymallik.

A hegyek hátán emelkedő fény világít hamvas messzeségből.

Ébred a falu népe. Már kint fut Zsuzsa néne kócos hajával az udvaron. Farkas szomszéd kivetett mellel pőfékeli makra pipán keresztül tüdejét a levegőbe és nagy pöffeszkedéssel feszít az istálló előtt. Pesta inas meg a ganajat hányja. A sok apró jószág ott rohanászik az udvaron. A kúton megcsörren a vedér, kolompoló tehenek zavarják az ébredés csendjét.

Azután a nap is előkukkant álmosan. Sávoilyos sárga szegély szegi álomban kipirult arcát. Aztán villant egyet s nevetve hull sugara. Átvág az akol ablakán. S ráömlik a priccsen fekvő juhászra. Belesüt az arcába, szemébe. Nem hagyja aludni. A homlokán eltorzul egy véres daganaton.

A juhász megmozdul. Ébred.

Megdörzsöli szemeit. Szétnéz nagy kókadtan. Körülötte hullámszik az egész akol. Fel-felzúdúl a nyugtalan bégetés zaja.

Sándor juhász még mindig nem lát. Felkönyököl... Nyög egyet... Nagyot nyújtózik... Dörzsöli újra a szemét, de nem lát. Az a betyár nap ép a szemébe mer tekinteni... Morog... Odébb teszi a fejét. Most már lát is... Csak a feje ne fájna... De mié' fáj?... Tapogatja a homlokát... Nedves... Megnézi a kezét. Véres lett tőle.

E már meggondolkodtatja.

Gondolkozna, de nem tud. Mindene fáj. Érzi... Nehéz a lába is. A szája keserű, mintha orvosságot ivott volna. A lélek megmeszesedett benne. A haja őszszegubancolódot. A ruhája tele van piszokkal, gyűrött.

Felül. Ásit egy hatalmasat, jóízút. A szája azonban újra eltorzul s a juhok közé köp.

De mi van a homlokával?...

Sajog, fáj a seb rajta. Érzi, valami történt.

Lassan megindul a gondolkozása. A kerekek csikordulnak egyet-egyet. Jönnek elő jelenetek.

Igaz isz'...*-on vót ő tennap. A vásáron. A jó sikerült. Mulattak hát a János komával. Az is birkás. Mulatós.

No... és tovább?...

Ittak a kocsmában. A Vámon. A fene ette vóna meg. Aha... oszt begyött a Varga János. Az. Az a híres.

No... és?

Az oszt kihajigálta őket a kocsmából. Őt meg a Jancsi komáját.

E már nehezen ment a fejébe.

De hát igaz. A homloka is véres, daganatos.

Hijjába vót a nagy száj, hijjába vót a juhászbót, meg hijjába vóttak ketten is. Az csak kipakolta őket.

Őszszecsikordul a foga. A szemei egyet villámlanak.

Ezt nehéz elviselni.

A fészkes fene vinné el őket... most majd hire terjed a faluba is.

E fáj a legjobban. Büszke juhász vót Sándor örök életibe. Hogy megbámulták a jányok, mikor vonult serege után.

De most... vége mindennek.

Valami különös érzés futott át rajta. Ezt megbosszúlja. Meg. Ijjen szégyent nem hagy a nyakába.

E már gyalázat vóna.

Nyújtózik. Lekél a priccsról. Le a birkák közé.

Most, a bosszú gondolatára egész megelevenült. Egy a gondja, ki a szabadba... Tépelődni. A dógot megbeszéli János komájával.

* * *

A nap süt. Perzselő sugara elől fa alá menekül a juhász. Messze, mindenütt kaszapengés, buzasuhogás, aratóbeszéd hallik a határon. Fenn a hegyháton két juhász könyököl a botján. A birkák odébb legelnek kutyaőrizzettel. Egymásba néz a két juhász. A Sándor meg a János. Nyalka alak mind a kettő. Fekete, alkonyatos az arcuk. A Sándorén még most is ott a daganat.

Lassan mozog a nyelvük.

— Hallottad e Sándor?

— Ugyan no! . . . Mit?

Várakozás. Csend. Aztán megint.

— Há' valami mulactság lesz Erzsókékná'.

— Az?

— Az.

Megint csend. Lassan, ütemesen dolgozik az agy, tempósan.

— Ott lesz a Varga fiú is.

— Ott?

— Ott.

Megkomorodnak az arcok. Hallgatás. Tudja mind a kettő miről van szó. Mégis nehezen jön a szájukra. Most már lefele a földre néznek. Mindenik a másiktól vár szót. Végre Sándor megszólal.

— Tudod hova mén utána?

A nevet nem is mondja már.

— Tudom. Mesélik a faluba. A Terihe jár.

Hallgatás.

Lassan tisztázódik az egész.

— Este . . . Későn . . . Éjfél fele.

— Hm.

— Hm.

— Hm.

— Ott lehetnénk mink is.

— Ott.

— Az árokba meg lehet húzódni.

— Meg.

— Ott megvárhassuk.

— Meg.

Mindezt komolyan, egyszerűen, minden indulat nélkül. Csak a szemük villog. Ők nehezen felejtének.

* * *

Fázós szél hasított végig a falun. Megzörgette az ablakokat. Meghajtogatta a fák ágait. Pergette a leveleket. Suhogott, mint a szellem. Hirtelen jött. Lekapta egy suhanc fejről a kalapot. Pörgette tovább, mint ördögszekeret. A gazd'uram orrával cinkét fogatott. A rokolyás lánynak meglengette a ruháját, megbillegtetten, belerugaszkodott, mint vitorlába. Kuvasz kománk vékonyába húzta a farkát, eleresztette a füleit. Nézett bele búsan a világba. Sietett mindenki fedél alá, csak a fiatalok húzódtak sietve Erzsóké felé. Az ítélet pedig villámosan közeledett a láthatáron.

A homályosodó estében két alak ül az akol előtt a falu végén. Várják a sötétet, a gonoszok cinkostársát. Hallgatnak. A füttykőst, az ólomvégűt ott szorongatják a markukban. Bizonyára gondolkozik mind a kettő . . .

— Te Sándor?

— Ha? . . . Csend.

— Zivatar van készülóban.

Az felemeli fejét. Feláll. Körülnéz, mintha eddig nem vette volna észre. — Az. Újra csend.

— Te az elmossa a mi ünnepönket.

— Nem a. A Varga elmegyen azé... a kedves Terijéhe'.

— Hát el.

— És mink félnénk.

— Nem. Mink menönk.

— Az. Oszt rájok köszöntönk.

És elhúzza a száját, mintha mosolyogna.

— Rájok.

Csend.

— Te igen fú ez a szél.

— Fú, mintha felakasztottak vón valakit.

— Hm.

— Hm.

A sötétben odasompolyogtak a pulik gazdáik lábához. Az ő sörtéjükét is felborzolta a szél. Néznek fel a gazdáik szemébe.

Lassan egész sötét lett. Vágni lehetett volna. Megjelent a vihar is. Villám villám után hasította az eget. A két juhász meg nézett nyugodtan az égre. A szemük villog. Arcuk sötétebb, mint az est. Csendesek, de tüzes a vérük. Sötétek, mint a zivatar, szemük villog, mint a villámlás.

* * *

Elfutott a zivatar. Sártócsákat hagyott maga után. Csend van mindenütt. Csak Erzsókéknál hangzik a lárma, nótaszó. A Teri háza csendesen, várakozóan áll. A hátsóházban még ég a lámpa. Oda várnak valakit. Kutya nincs az udvaron.

Most két éjsötét alak lép be a kapun. Odacsoszognak, szuszognak a kerítés tövébe. Az árok tele lett vízzel, hát ide jöttek. Sötét van. Nen látja őket itt se senki. Nem szólnak. Csendesek, komorak, mint az éjszaka. A toronyban éjfélűt üt az óra. Számlálják magukban. Egy... kettő... három... tizenkettő.

Nem türelmetlenkednek. Nem zsörtölődnek. Ezek tudnak várakozni is. Minden pillanatban készek a lecsapásra.

Hallatszik is a lépések zaja. Jön valaki.

Meglöki Sándor a másikat. Sűgva.

— Ez a. Vigyázz!!

— Pssz.

Összehúzódnak. Kezüik ráfeszül a botra. Az ólmos végét hagyják szabadon.

A Varga fiú lassan jön. Nyugodtan. Néha-néha freccsen a sár, ha tócsába lép. A kapu előtt megáll. Körülnéz, ha nem látja-e valaki. Nagy, drabális ember. Különösen így a sötétben.

A juhászokban megfagy a szusz. Megrezenek. A szívük verése felerősül. Az inaik megfeszülnek. A fiú meg csak jön. Most odaért a kerítéshez...

Azután hirtelen visszaugrik.

Észrevette a sötét alakokat.

Lendülnek a botok. Már kiáltani sincs ideje. Suhan két felől a fűtykös.

Juhászbok érce zúzta be a koponyáját.
Összerogyott. Fejéből szivárgott ki a velő.
Az éjszakában két alak suhant ki a kertek alatt.

* * *

Pergett az orsó.

Asszonyok, lányok tereferéliek a fonóban az asztal körül. Nyálazták a kender-t, nyálazták a falu eseményeit is. Ott hallottam ezt a történetet. Rég volt. Talán nem is így történt.

Igy adott a két juhász adj' istenre fogadj' istent.

MI VÁR REÁNK?

Fűrjész István szerkesztő

Mennyi vérrel és étellel fizettek érte apáink... És ebből meg kell tanulnunk, hogy még annál is többet ér, mint amennyit ők fizettek. Most már másképen kell megvennünk, a legbiztosabb értékű valutával kell fizetnünk ezután. Ezt a valuta-alapot az *egységben* látom.

A mostani örökségünk ez a csonka ország vajjon ezzel az alappal rendelkezik-e? Ha *nemzetiségi* térképünket vizsgáljuk, akkor rögtön meg-bomlik ez az egység. Fekete pontú tót és kereszt-jelzésű német falvak nagyszámmal tarkítják a piros magyar térképet. Még a szépérzékünket is sérti ez az egyik helyen ritkás, másik helyen pedig aránytalanul csoportosuló feketeség — az örökségünknek pedig egyenesen veszedelme.

Ha a nemzetiségi térképünk tarka, akkor lehetne egy még foltosabb

képet festeni, amely a magyar *társadalmat* ábrázolná. A futurista színek különösen érvényesülnének, mert itt ágálhatnának egymásmellett a különböző színfoltok, csak a valóságot mutatnák: magyar társadalmunk képét. Az egyes osztályok között akkora súrlódások, differenciák állanak fenn, melyeknek megmaradása nem valami kecsegtető jövőt jósol számunkra. A város és a falu még mindig farkasszemet mereszt egymásnak, úgy néznek ki, mintha a gabona gyökér elkezdené a törzset ütni: nagyra nőttél, kiszívod a vérem, nem bírom a hizott pocakod. A törzs viszont a gyökért szidná: még azt a csepp táplálékot sem bírod nyujtani te ostoba, te utolsó, te földben túró féreg. Meg kell látnunk a szárnak napban csillogó, ragyogó arcát, azonban a földre is be kell néznünk, hogy mi van a gyökérrel, nem támadta-e meg valami féreg... Nem lehet elvágni egyiket a másiktól, mert abból szalmaszár lesz csak, melyen a gyermekek színes szappanbuborékokat fújnak, ebből pedig tarló, mely felhasítja a mezítelen lábat, míg az ősizsántás el nem pusztítja.

A nemzeti egységnek ma különösen éles megbontói a *felekezetek*. Talán minden eddiginél csúnyább és felelőtlenebb módon éleződnek ki az ellentétek. Az ebből származó viták aztán semmiképen nem építők, sőt egyenesen rombolók.

Mint utolsó nagy egységbontó hatalmat említem a *politikát*. Ennek már igazán nem lehet evidensebb célja, mint a nemzet építése és bizony a legtöbbször rombol.

Erdélyi útunk alkalmával mondotta egyik vezető egyéniség, hogy a románság masszív életerejé abban volt, hogy nem volt meg náluk a társadalmi tagozódás s ma ott kezdi elveszíteni erejét, hogy ez a tagozódás rohamosan megindult. Az erdélyiek is ezen az alapon akarnak újraépülni. Eggyé forradnak, mert érzik, hogy egységben van az erő. A szenvedés jó kovács, szépen összeforrasztja a segítségért kinyújtott és a segítségre siető ölelő karokat. — A mi szenvedésünknek, pusztulásunknak sem lehet más értelme: összeforni, eggyé lenni, újrakezdeni!

A kérdés az volt, hogy *mi vár reánk* ebben a munkában? Az ideálunk a magyarságnak egy sziklaszilárd egységben való léte. A pusztuló magyarság helyére egy életerős népet szeretnénk ültetni. A formájából kivetkőztetett, a másnak eladott magyart szeretnénk visszaadni saját magának. Hogyan lehet ez? Úgy hogy megkeressük, felkutatjuk azt, ami még ősi, romlatlan és magyar. Ezt pedig ott találjuk meg ahol legkevésbé veszítettük el faji mivoltunkat: a falun. Ezért fejlődött ki közöttünk a falukutató fiatalság. Pusztuló értékeket, beroszdásodó kincseket, darabos életerőt, az ősmagyart, a romlatlant keresi. Kibányássza, feldolgozza s aztán újból visszaadja ezt az életelixirt. — Ebből a forrásból akarunk elindulni és egy egész nemzetet meghatározó, *nemzetnevelő* munkát végezni. Ez a nemzetpedagógia azért értékes, mert ez magáé, a magyarságé.

FALUSZEMINÁRIUM.

• Kis és nagy-Ráth-Közs. (Ung. m. Tiszaföld.)

Egy bodrogközi falu életéből.

Vágó István III. é. hh.

mócs, Golyóbis, Cakófészek, Átalhegy, Kányás, Doboskúti-dülő, Csóré, Szék, Sziget, Batoknya, Fődesláp, Elekes.

* *Semjén.* Lakóinak száma: 754, akik 152 házban laknak. Az összes lakosság 90 százaléka református. A falu határa 1399 katasztrális hold, amelynek nagyrésztét a láptól és a Tisza áradásától hódították művelhetővé. Multjuk szorosan összekapcsolódott az árvíz és a láp életével. A láp volt az átkuk és az adta nekik az áldást is: halat, csíkot, vizi-szárnyast, nádat, gyékényt. Még ma is sok megmaradt emlék vezet vissza ebbe a letűnt régi világba.

Érdekesek azok a nevek, amelyekkel a falu egyes részeit, dülőket, homokdombokat, réteket, legelőket, „mesdéket“ jelölik. Ezek között nem egyben benne van az ér, sziget, láp szó. Legérdekesebbek: Törökóla, Vitézere, Magoshomok, Fábnyárka, Juharjas, Balázs-dülő, Diófahomok, Bélessütő, Rekesz, Bezsere, Pócsikes, Hidere, Mancsika, Gyü-

* „A Sárospataki Főiskola Faluszemináriuma“ szervezését 1931 őszén kezdte meg Újszászy Kálmán dr. professzor nagy szakszerű körültekintéssel. A szemináriumnak állandó tagjai ekkor még nem voltak s a munka pusztán a faluszeminárium, propagálását célzó előadásokból és beszélgetésekből állott, melyeket szerda esténként vezetett Újszászy professzor. Az 1932–33. munk évben erőteljesen megindul a szervezkedés munkája. 2 teológus-szeminárista elkészíti a sárospataki alsó- és felsőhatár térképét. 1 tag a szegedi munka tanulmányozására indul, tizenketten pedig kisebb csoportokban kiszállanak a pataki alsó-határ tanyáira, aminek eredménye 12 tanyai beszámoló dolgozat lett. Mai formájában 1933–34-ben alakul meg a Faluszeminárium. 17 tag 11 hegyközi és 8 bodrogközi faluba végez kiszállást. 1934–35-ben tovább erősödik és szélesedik a munka. 2 tag tanulmányozza a dunántúli egykésfalvakat. A szeminárium meghívja és 1 hónapig vendégül látja Győri Elek östehetség-festőművészt. Lehetővé teszi a cigándi gyöngyösbokréta Patakon való bemutatkozását. Kiszállásaival kapcsolatban propagálja a Rákóczi-évet. 34–35-ben 30 tag 21 kiszállást végez 11 hegyaljai és 10 bodrogközi faluba. Közben évről-évre szaporodik a szeminárium könyvtára és néprajzi gyűjteménye Bodrogközi szöttesekből álló gyűjteménye szinte egyedül áll. A Faluszeminárium 4 éves munkájának látható eredménye tehát a köv.: 1. 12 tanyai beszámoló, továbbá 11 hegyközi, 15 bodrogközi és 11 hegyaljai falu részletes szociográfiája. 2. Néprajzi gyűjtemény megalakulása. 3. faluszemináriumi könyvtár létesítése. 4. „A faluszemináriumi füzetek“ első füzetének a megjelenése.

(Felelős szerk.)

A falu homokdombon épült. Tavaszi áradáskor úgy emelkedett ki a tengersok víz közepéből, mint valami sziget. Öt főrészből áll: Pusztai, Folyó, Domb, Temetőalja, Alvég. Legrégibb része a falunak a Domb. Ide épültek az első házak. Itt van a templom, parókia és iskola is.

A régi elszigeteltség az emberekre is rányomta a bélyegét. Egyes családok évszázadok óta laknak a faluban. Ezek mind egymás között házasodtak. Alig-alig fordul elő, hogy egy-egy legény más faluból hozzon magának feleséget. Ez az oka annak, hogy a faluban valósággal észrevehető embertípus alakult ki. A legrégebbi családokat *hadak*-nak nevezik. Legtekintélyesebbek a Sipos, Géresi, Veres és Tóth hadak. Sok családnak előneve is van s ezeknek az eredetét nem minden esetben lehet kikutatni. Így pl.: Palkó Veres János, Páli Tóth Albert, Paksi Illés Imre, Béres Veres stb. Azután vannak valami testi tulajdonságra vonatkozó megkülönböztető előnevek, pl.: Nagyorrú Sipos, Nagy Illés Péter, Kis Illés Péter, Szeplős Illés István, Barna Tóth János. Vannak olyan előnevek, amelyek viselőik lakóhelyére vonatkoznak, pl.: Domboni Veres, Templomi Illés, Gödöri Sipos, Folyói Tóth, Pusztai Veres. Sok előnév az apára, illetve valamelyik rokonra utal, pl.: Ferenc Tóth Albert. Illés Lászlónak a fiát, akinek István a keresztnéve, pl. csak Laci Pityunak hívják. Az egyik Veresnek még él a nagyanyja, az egész falu Náni-nak hívja: a család előneve Náni lett. Egy másik Veres téglából építtette házát, lett belőle Téglás Veres. Illés Lászlónak valószínűleg valamelyik öregapja 48-as honvéd volt, mert az ő teljes neve: Illés László Kossuth.

Szép ennek a szép típusú népnek a lelke is. De csak lassan, lépésről-lépésre lehet megismerni. Ha ismerjük a multját és küzdelmeit, bemegyünk házaiba, megértjük problémáit, látjuk hétköznapijait és ünnepeit, halljuk nótáit, meséit, áldozatul esünk szelíd humorának, csak akkor nyerünk egy kis bepillantást nehezen nyíló lelkébe.

Néhol kinyílik egy-egy szekrényajtó. Előkerülnek a szebbnél-szebb, magyarabbnál-magyarabb *szóttlesek*. Hosszú, téli napokon és esteken szótt, féltett kincsei az eladó lánynak. Bámulatosan szépek, bámulatosan egyszerűek és értékesek ezek, mert a magyar lélek alkotásai. A laikus nem meri még csak jellemezni sem őket, mert érzi, hogy sokkal több előtanulmány és felkészültség kell ehhez, mint amivel ő rendelkezik.

Dalaik közismert népdalok. Csak itt-ott változtatnak az eredeti szövegen és beleszövik a falujuk nevét.

Bádogozik a semjényi tornyot,
Három kisjány horgya rá a bádogot...

Az öregek most is jobban szeretik a nótát, mint a fiatalok. És többet is tudnak. Nem egy öregasszony emlékszik vissza rá, hogy de szép is volt, amikor a legény eldalolta este az ablak alatt:

Ami elmúlt, vissza nem jó,
Sose búsujj, mer mán késő.

De sok szívbeli fájdalmat, de sok szomorúságot is fejeznek ki ezek a nóták.

Lesétálok a Tiszára, meg vissza, Tetejébe bús gellice kijabál,
Kilevedzett ott egy árva ficfa, Édesanyám meg alatta sirdogál.

Nótába ömlik a csalódott lány haragja is :

Végigmentem egy asszonnak az udvarán,
Bétekintek árva szívvel az ablakán,
Szeretőmet láttam, más karján tanáltam,
Verje meg az Isten, hej, de megutáltam.

Hosszú téli estéken az öregek sohasem fogynak ki a *meséből*. Mesélnek hátborzongató meséket a lápról. Az elásott aranyról, amely még ma is lángot vet fel a Batoknyán, meg az Elekes-mesdén. Azután a boszorkányokról, akik tilón lovagolnak. — De tudnak vidám, kacagató történeteket is a géresiek együgyűségéről. Olyanok voltak ezek a környéken, mint a Dunántúl a rátótiak. Egyszerű, naiv nép voltak a géresiek, elkövettek egy pár csacsiságot, de rájuk fogtak tízszer annyit s ezekkel bosszantották őket:

Egy este jönnek haza a géresiek a szomszéd faluból. A templomukhoz érnek, amely valami árok, vagy kanális mellett fekszik. A torony árnyéka az útra vetődik, épen az árok mellé. Egy kicsit ihattak is a jó géresiek, mert a torony árnyékát ugorják át az igazi árok helyett és épen beleugornak a vízzel telí igazi árokba. Volt köztük egy okosabb is. Mikor kikecmeregnek a vízből, számba akarja venni, hogy mind megvannak-e. Nem maradt-e valaki az árokban? Számolja a társait. Nyolcan vannak. Pedig kilencen indultak el. Félóráig piszkálják az árok vizét, keresik az elveszett kilencediket s csak jó későn jönnek rá, hogy a számbavevő magát nem számolta. — Egyszer meg új harangot rendeltek. Megérkezik a harang, nézegetik, olvassák a felírását: készült xy prédikátor, xy tanítómester idejében. Megmérgeskednek erre a méltatlanságra. Ők adakozták össze a harang árát, aztán a pap, meg a rektor neve van ráírva. Baltát kerít valamelyik s lefaragja róla a betűket. Azóta bosszantják őket azzal, hogy megborotválták a harangot. — Máskor meg megállapítják nagy bölcsen, hogy a torony nem jó helyen van. Odébb kell tolni. Az egyik le is teszi a ködmönét a torony leendő helyére, hogy el ne tévesszék az irányt. Azzal nekivetkőznek mindnyájan, erőlködnek, hogy a tornyot a kívánt helyre tolják. Közben valami cigány ellopta a letett ködmönt. Mikor abbahagyják a nagy munkát, hogy megfigyeljék, halad-e a torony, látják, hogy nincs a ködmön sehol. Biztosan már rátolták a tornyot. Megelégedve mennek haza s csak az egyik sajnálja a ködmönét. — Ráfogták a géresiekre azt is, hogy nem szeretnek dolgozni. Két feleségük van. Egyik héten egyiket, másik héten másikat küldik munkába. — Egy géresivel meg az történt, hogy borjut ellett. Az pedig úgy volt, hogy kinn aludt az istállóban s reggel, amikor felébredt, egy újszülött borjut talált maga mellett. Megrémül, szalad a feleségéhez, tanakodnak és rájönnek, hogy másképp nem lehet, mint hogy ő ellette. Ez pedig nagy szégyen. Ha kitudódik, nem marad meg a faluban. El kell titokban pusztítani a borjut. Szegény borju el is pusztult. A jó géresi, meg a felesége pedig csak később jött rá, hogy nekik az istállóban tehenük is van, meg azután épen esedékes is volt. De hát már nem lehetett segíteni a bajon. — Lubuz Pesta meg egyszer eladta a saját feleségét Pátrohán a vásárban. Hogy és mint történt, senkise tudja, csak azt látták, hogy szomorkodik igen szegény. Költöttek is rá egy nótát:

Bádogozik a géresi tornyot,
Rászállott vagy harminchárom tűzok,
Mind a harmincháromnak van párja,
Lubuz Pesta csak magad vagy árva.

Persze a géresiek sem hagyták magukat. Ők is csináltak egy pár tréfát a szomszéd falusiak rovására.

Ellenállhatatlan humor csillan meg a kedvenc zsidóknak adott csúfnevekben is. Egyik falubeli zsidónak, Isten tudja miért, *Tokesz* a csúfneve. Egy másikat vörös haja miatt *Rózsaszínfiúnak* hívnak. A harmadik gyakran hajtogatta a napi ár szót, ma mindenki csak *Napiár*-nak hívja.

Speciális semjéni szólás, amit akkor használnak, ha valaki nem jól csinál valamit: „*Úgy bánik vele, mint Cifra a borjuval.*“ Magyarázata az, hogy egy Cifra nevű embernek megellett a tehene, de ő nem nagyon értett ahhoz, hogy hogyan kell a borjut elvenni az anyjától, rosszul vágta el a köldökét s a borju megdőglött.

A *népszokások* mindinkább kipusztulnak, de az emlékük még él. — Minden falubeli eseménynél nagy szerepük volt a legényeknek. Ők mindeütt ott voltak és sok mindennek ők voltak a kezdeményezői. Nagy szó is volt *legénynek* lenni. Nagy különbség volt a felecseperedett, iskolából kikerült fiúgyerek és a legény között. Annak lányokhoz nem volt szabad járni, az utcán nem volt szabad énekelni és este aludnia kellett, mert ha a legények szürkület után az utcán látták, megverték és hazakergették. Mindaddig ilyen volt az élete, amíg ünnepélyesen legénnyé nem avatták. Ez pedig úgy történt, hogy egy csomó pénzt a zsebébe tett, elment a kocsmába, odahívta a falu összes legényeit és mindegyiknek kellett fizetnie egy deci pálinkát. Ez volt a „*legény pálinka.*“ Azután a többi leendő legényekkel együtt bált kellett rendeznie. Ezután már ő is legény volt, darutollas kalapot, piros keszkenőt viselhetett. Szeretőt is választhatott magának.

„*Luccakor*“ nagy maskarát csináltak a legények. Különböző, tréfás ruhákba öltöztek, szalmával kövérré tették magukat, szoknyát vettek fel és úgy mentek a lányok házakhoz a lányokat rémíteni és nevetetni. — *Húshagyókor* este csengővel, kongókkal, láncokkal, ostorokkal, rossz faze-kakkal mentek a farsang alatt el nem kélt lányok ablaka alá. Szörnyű zajt csaptak, azután elkiáltották magukat: „*hajcsák mán ki az üszöl.*“ A lányok azután forró vízzel, seprűvel, piszkafával kergették el őket. — Ha pedig valahol kézfogó volt, elmentek a ház elé, ott is óriási zajt csaptak, kongattak, énekeltek és addig nem mentek el, még valaki ki nem jött a házból s pálinkát vagy bort nem hozott nekik.

A *lakodalmak* 3—4 napig is eltartottak. Minden nap tele tréfával mulatozással. Először a hívogató vőfélyek nagy vers-felkészültséggel összehívták az illetékeseket. — Esküvő előtt volt a „*konyhatánc.*“ Össze gyültek a konyhában rokonok, hőrészesek, meghívtottak, vőfélyek, főző-asszonyok és szörnyű nagy mulatságot csaptak, táncoltak. — A lakodalom első napján a menyasszony, a második nap a vőlegény házánál folyt le a másnapig tartó vacsora, szűk családi körben. Ilyenkor csak 40—50 ember volt jelen. A harmadik nap azután a lakodalmas házhoz gyűlt az

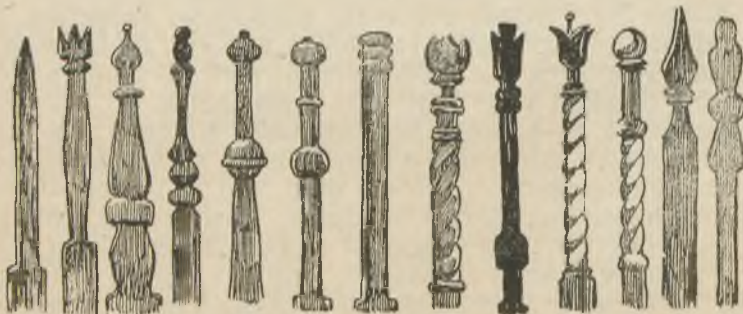
egész falu. — A legények egy üres szekérbe fogták be magukat s elmentek vele a násznagyért. Nagy zajjal, pattogással hajtotta a „legények csordása“ a szekeret. Persze ez az utazás nem mult el felborulás nélkül, de a násznagy úrnak sem lett semmi baja, mert hiszen tudta, hogy fel fogják borítani.

A temetéssel kapcsolatban ma már csak az énekes virrasztás van meg. Azelőtt megvolt a halotti-tor is, amely azonban mulatozássá sohasem fajult. — A halott körüli teendők érdekes iparost termeltek ki, akit a faluban „halottas ember“-nek hívnak. Ő készíti a fejfákat, a szegényebbeknek a koporsót, ő végzi a temetés körüli teendőket, virrasztást, halottmosást, öltöztetést, borotválást stb. — A koporsó régebben egyszerű, gyalulatlan deszkából készült. Alakja háromoldalú hasáb volt. Leszögezés után az egészet beborították fekete vászonnal.

Babonák még mindig vannak. De már nem nagyon hisznek benne. Csak egy pár öregasszony osztogatja őket, mint jó tanácsot. — Ha tavasszal a marha kihajtásának megszokott napja péntekre esik, csak a következő nap szabad kihajtani. — Szeptemberben az iskola megkezdésének napja nem szabad, hogy péntekre essék.

— Szemverés ellen füstölést használtak. A szemmelvertet a szemverő ruhájából, vagy hajából megszerzett darabokkal kell megfüstölni. — 1873-ban, mikor kolera ütött ki a faluban, egy halottat hasrafektetve temettek el, mert ez megszünteti a kolerát. — Ha a baromfi beteg, le kell hajtani a Tiszára, a Tisza vize meggyógyítja. — A lábtájást trágyával gyógyították. — Ha a gyermek beteg, el kell menni éjszaka a temetőbe, éjjelkor leszakítani három szál füvet valamelyik sírról, azután úgy kell hazavinni, hogy közben senkihez egy szót sem szabad szólani, megfőzni a füvet s a gyermeket annak a levében megfürösztetni.

Ma már pusztulóban vannak ezek a szokások. A múlt kezd homályba veszni. Új gondolatok, új gondok, új érzésvilág, új lélek foglalja el a régi helyét. Még külsőleg is nagy változások vannak folyamatban. A házak új alakban épülnek. A ruhák az úri, városi divathoz igazodnak. Sok régi, szép szokásnak már csak az emléke van meg. Sietni kell az értékmentéssel, mert pár évtized múlva egészen megváltozik a magyar falu.

Tiszaháti kopjafák.

Rákóczi elfogatása.

Széll Imre VIII. gimn.

1700-at irtak. Szomorú tavasza volt akkor a magyarnak. Igaz, hogy akkor is nyíltak a virágok, zöldelt a mező, hangzott a madárdal, de benn a szívek mélyén fagyos tél volt. Pedig mennyire vágytak már egy boldog tavasz után. A szabadságnak nemes virágai és szabad dalai után. S míg erdőn, mezőn zengett a madárdal, s míg ezer színben pompázott a várkert, a *pataki vár* egyik félreeső termében tavaszt készíteni *gyűltek össze* a nagyszívű magyarok. Rákóczi volt a vezér. Minden tekintet rajta függött, minden szív őbenne bízott. Nem sokat beszéltek. Mégis határoztak. Az a szomorú, bús magyar nézés, az a határtalan nagy bizalom és szeretet, amellyel Rákóczira tekintettek, mindent eldöntött. Ugy határoztak, hogy a francia királyhoz fordulnak segítségért. Bécsben adta át a fejedelem a leveleket egy

Longueval nevű cs. kapitánynak azzal a megbízatással, hogy azokat a francia királynak és Barbesieuxnak juttassa el. Mindenki szívszorongva várta a választ. Sajnos ez az akkori közlekedési viszonyok miatt késett. A következő év elején azonban megérkezett: a francia hadügyminiszter, Barbesieux biztosítja a fejedelmet királya hűségéről, egyben kéri, hogy a további intézkedésekhez Rákóczi egy megbízólevelet küldjön Longueval aláírásával.

A megbízólevél azonban Rákóczi és Bercsényi között folyó tárgyalások következtében késett. A fejedelem mégis jónak látta, nehogy a tárgyalások félbeszakadjanak, hogy két levéllel visszaküldje Longuevalt. Ekkor azonban már egyre tornyosultak a viharos felhők a magyarság felett. Egy *szabadságért vágyó nemzet* keserű sóhajtásai kísérték a levelet. Az ország népe itthon áhitattal várta a választ, szemeit a *vezérre* függesztette. Rákóczi pedig bízott Longuevalban s a francia királyban. S a válasz meg is érkezett. Már szürkülni kezdett, midőn a vár felé vezető úton vágatva egy lovas közeledett a vár felé. Igen sietős lehetett a dolga, mert a kérdezősködő örnek kurtán felelte, hogy a nagyságos fejedelmet keresi. A vár udvarán leszállt lováról, sártól, portól megtisztogatta magát s így kért bebocsájtást a fejedelemhez. Oda benn a fejedelem, német tisztok társaságában kártyáztatott, midőn jelentették, hogy egy futár érkezett, ki a *fejedelemmel* akar beszélni. Midőn bebocsájtották a futárt, tisztelettudóan átadta a levelet. A fejedelem izgatottan vette át s bontotta fel. Arca mindjobban elkomorodott. Nem a várt levél érkezett meg, hanem *Zboton* nénjétől érkezett a levél, melyben közli, hogy amint Longueval a két levéllel

Páris felé tartott, útközben Linz mellett elfogták. A leveleket elszedték tőle, egyikét azonban a nagy ijedségében *lenyelte*. Kínos, nehéz percek következtek ezután. De a fejedelem, mintha mi sem történt volna, folytatta tovább a játékot. Midőn a játékot befejezték, hitvesével együtt tért nyugovóra. Előtte is titkolta a levél tartalmát, nem akarta megrémíteni e szörnyű hírrel. Álom azonban nem jött Rákóczi szemére. A menekülés lehetőségeit mérlegelte, bár még bízott abban, hogy Longueval épen az ő levelét nyelte le, bízott továbbá a francia királyban. Így töprengett magában, midőn éjfél felé szokatlan zajra lett figyelmes. Nemsokára azután a szolgálja jött be lihegve s jelentette urának, hogy meneküljön, mert *két osztrák tiszt* keresi s le akarja tartóztatni. De már késő volt. Alig hogy kimondta ezeket, nagy robajjal felnyilt az ajtó s két német százados lépett be pisztollyal s gyertyával a kezükben s a császár nevében *fogolynak* nyilvánították Rákóczit. A fejedelem a nem várt események ellenére sem vesztette el lelke nyugalma. Néhány megnyugtató szóval lecsilapítván hitvese felindult lelkét, méltóságteljes hangon kérdezte meg a császár akaratát. A felelet az volt, hogy a parancs szerint *Eperjesre* fogják vinni „további intézkedésig.“ Annyit azonban megengedtek neki, hogy szolgál felöltöztessék s saját hintóját fogassa be.

Történt pedig ez 1701 áprilisában...

Kedves Olvasóink!

Szellem és anyag harca.

Kovács István kiadóhiv. főnök

A harc mindeneknek atyja. Örök mozgékonyság, tevékenység, harc az élet ösztökélője. Harcból, belső vívódásokból született meg ötven évvel ezelőtt, egy dúsreményű hajnalon az *Ifjúsági Közlöny*. Elöttem van boldogemlékezetű dr. Rácz Lajos, az első felelős szerkesztő, aki a filozófiát magyarázva, harciasan dobbantott s lelkesedéssel mondta: *pierra íéi*, minden folyik, minden halad tovább. Elhaladt ötven év s mi ennek folyásában feszült figyelemmel vizsgáljuk a *szellem és anyag harcát*.

Az Ifjúsági Közlöny legelső számának első oldalán az olvasókhoz intézi szavait, előfizetési felhívást hirdet. Már akkor is, *fél-évszázaddal ezelőtt keveset szól az anyagiakról*; szellemi célkitűzésekről, gazdag lehetőségekről beszél, az ifjúság lelki-szellemi kincseit akarja nyujtani. *Patakon a*

szellem nem önmagában lévő, száraz elvontság, hanem életteljes üde valóság. Nincs szó az ötven évvel ezelőtt induló ifjak anyagi fontolgatásairól, nehézkes számításairól; mindössze ennyit olvasunk a felhívás utolsó soraiban:

Előfizetés : helybelieknek : 1 frt. 60 kr.
vidékieknek : 1 frt. 75 kr.

A béke világában hódító útjára indult a daliás szellem, hogy uralja az anyagvilágot, a *forintokat és krajcárokat*.

A Kiadóhivatal munkáját akkor a nyomda végzi. Az anyagi gondokat a Sárospataki *Irodalmi Önképző-Társulat* hordozza. A második év második számában felbukkan és megszólal az anyag; gátat akar vetni a szellem nagyratörésének s belopja a lelkekbe a: „*kénytelenek leszünk megszüntetni*“ fájdalmas szavait. A szellem megrázza magát, kordába szorítja, szolgálatra készíti az anyagot. Az első előfizetés-felelmes 1892-ben történik: helybelieknek és vidékieknek 2 forint. 1899-ben találkozunk először ezzel a névvel: *Kiadóhivatali főnök*. A tisztet ekkor: *Gyarmathy József* látta el. A megprésett anyag 1900-ban levette lábáról az Irodalmi Önképző-Társulatot. A Kiadóváltásról az 1900. év novemberi számában ezt olvasuk: „Lapunk jelen számával tizenkettedik évfolyamába lép. Itt-ott csonkák ugyan az esztendőök (tavaly egy szám jelenhetett meg), de reméljük, hogy a kiadó-cserével a lap időnkénti szüneteléseit finálisan zavarai véget fognak érni. Tudatjuk ugyanis olvasóinkkal, hogy lapunk megvált a Magyar Irodalmi Önképző-Társulattól s az „*Ifjúsági Egylet*“ kezébe ment át. A szép múltú társulat őszintén sajnálja, hogy az Ifjúsági Közlönyről le kell mondania, de már az elmúlt iskolai évben is ez a körülmény volt oka a lap csaknem egy évi szünetelésének. Az idén — elég *kedvező auspiciumok* között — új erőre kapva kezdi meg újra pályafutását a mi diákujságunk. Az Ifjúsági Egylet legutóbb tartott közgyűlésén minden tagjára kötelezővé tette lapunk költségeinek fedezéséhez, az arányos hozzájárulást. Így az Ifjúsági Közlönyt ezentúl *gymnasiumunk két felső osztályának* tanulói s *akadémiánk összes hallgatói* kapni fogják. Míg lapunk ezen átmeneti korszakon keresztül eshetett, megjelentetése kérdésében időt voltunk kénytelenek veszíteni. Kérjük t. olvasóink elnézését.“

1901-ben találkozunk *Benda Kálmán* nevével, aki a második kiadóhivatali főnök; feladatát nem ismerjük, az expedialást még mindig a nyomda végezte. 1905 januárjából van az első előfizetési nyugtázás, melyet mindig ezzel a mondattal vezetnek be: „előfizetésüket újabban beküldötték.“ Nem sok volt az újrázás, mert 1905—1906. évben 48-an küldötték be előfizetésüket (összehasonlítás kedvéért: 1926—27-ben 326-an küldték be a nyugtázások szerint). A Kiadóhivatal életében, harcaiban 1913-ig a különböző rovatokban elhelyezett előfizetés-kérés tarkaságain kívül jelentősebb esemény nincs. 1913 februárjában a 6. szám 83. oldalán olvassuk a következőket: „*Lapunknál az expeditio lelkiismeretes lebonyolítása végett egy egészen új állás szerveztetett s ennek az állásnak a betöltésére az Ifjúság C s a b a y István IV. hhallgatót kérte fel.*“ — Az új állás rend-

szeresítése azért történt, mert a nyomdai expedició felületessége miatt a Közlönyt sokan nem kapták meg.

Az Ifjúsági Közlöny, az anyag ellen szakadatlan harcot viselő kiadóhivatali főnökei a következők voltak:

1913—14 : Kőrössy István.	1924—25 : Horkay László.
1914—15 : Kiss Pál, } Pungur Béla. }	1925—26 : Horkay László, } Oláh István. }
1915—16 : Adorjáni Győző.	1926—27 : Főző László.
1916—17 : Halász Ernő.	1927—28 : Bagócsy Lajos.
1917—18 : Kiss Pál.	1928—29 : Gáthy Lajos.
1918—19 : Cseh István.	1929—32 : Tóth Lajos.
1919—20 : Vincze Károly.	1932—34 : Fürjész István, } Kovács István. }
1921—22 : Kádár József.	1934—35 : Kovács István.
1923—24 : Kádár József.	

Az előfizetési díjak hullámnzása a következő képet mutatja:

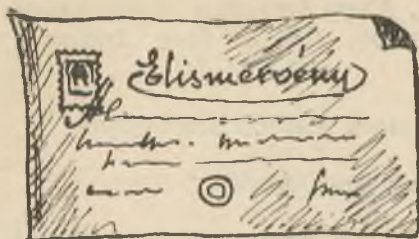
A megindulástól : 1884—1892 : 1 frt. 60 kr. és 1 frt. 75 kr.	} Egész évre.
1892—1916 : 2 forint.	
1916—1919 : 5 korona.	
1919—1920 : 10 korona.	
1921—1922 : 50 korona.	
1923—1924 : 6000 korona.	} Fél évre.
1924—1925 : I. félév: 20.000 korona. II. félév: 30.000 korona.	
1925—1926 : 40.000 korona.	} Egész évre.
1926—1927 : 4 pengő (50.000 korona).	
1927—1931 : 4 pengő.	
1931— : 3 pengő.	

Az idők folyamán ilyen kiáltásokat hallattak a kiadóhivatali főnökök: Szeretettel hívjuk fel előfizetőink figyelmét arra az igazságra, hogy: „Aki gyorsan ad, kétszer ad.“ (Ma is időszerű!) Vagy pedig: Hátrálékos előfizetőink: S. O. S. (Ugyancsak időszerű!). Egy másik: „Most is fogadtatást és ellátást kérünk. Nem sokat. Egy évre 10 kis órának ellátási díja: 4 P. Vajjon megadod-e?“ (Ma csak: 3 pengő. Vajjon a jubileum idején megörvendetz-e?)

Már régóta legyőzve tartja a szellem az anyagot, nem akadt meg a Közlöny. (1932-ben a szellem túltengése akasztotta meg egy időre!)

Nem élhet a pataki ifjúság e lap nélkül, amely ötven év múltán győzelmes fiatalságának örvendetes jele. Anyagi szegénységben, szellemi erői birtokában deo volente et favente újabb évszázadok, eljövendő ötvenesztedeit a diákság megértő szeretetére és kedves olvasóinak áldozatkészségére alapozza.

Isten azért teremtette az embert, hogy uralkodjék az anyag fölött!

Külföldön tanuló pataki diáktestvérünknek jubileumi Közlönyünk segélyezésére küldött 10 P-ös adományát hálásan köszönjük. Szolgáljon például a belföldi olvasók serege előtt; aki teheti — sokan vannak — küldje el szíves adományát.

Köszönettel nyugtázzuk a március 25-ig beérkezett előfizetéseket: Dr. Mezőssy Béla (Ujfehértó) 5 pengő, Meskó Sándor (Bp.), Takács Mihály (Felsőábrány) 4—4 pengő; Csabay István (Kiskinizs), Dobozy István (S-patak), Császár József (Miskolc), dr. Pintér László (Pálháza), dr. Juhász József (Kispest), Kósa Szabó Pál (Mád), Balsay Bertalan (Spatak), Molnár Gyula (S.-ujhely), Nagy Ferenc (Keszthely), ifj. Szabó Sándor (Zsujta), Zsoldos Benő (Bpest), Kéler Margit (Mád) 3—3 pengő. — Sarkady Ferenc (Penyice: 6 P; Berzeviczy Andor (Prügy), Fekete László (Eger), Fodor Géza (Jósvafő), Kató János (Láca), Kiss Elek (Spatak), dr. Kondor Miksa (Spatak), vitéz dr. Kossuth Ferenc (Bpest), Palesó László (Dunaszentgyörgy), Pallay Sándor (Bpest), Pósa Péter (Miskolc), Szabó Lili (Miskolc), Szilágyi Benő (Spatak), Hazay Béla (Spatak), Tatár Balázs (Sarkad), Szücs István (Spatak), Tóth József (Göncruszka), dr. Pervey Tamás (Debrecen), Téglássy András (Korlát), dr. Macsatay József (S.-ujhely): 3—3 pengő; — Biró Lajos (Tállya), Horkay István (Szentes) 1'50—1'50 pengő.

Köszönettel nyugtázzuk sárospataki előfizetőink helyi kiküldöttünk-nél rendezett előfizetéseit: dr. Mátyás Ernő, dr. Szabó Zoltán 4—4 pengő; özv. dr. Batta Istvánné, Benkő Béla, Boros Adolf, Csontos József, Darányi Lajos, Dávid Zoltán, dr. Fischer Fülöp, Halász Dénes, dr. Izsó Bertalan, dr. Jakob Károly, dr. Katona Géza, Kókai Kun Dániel, Kósa Sándor, Koncz Ferenc, Lázár Károly, dr. Marton János, dr. Miskey István, Némegy Gyula, Novák Sándor, Neumann Mór, Orbán István, Rác Miklós, Sárospataki Takarékpénztár, dr. Szabó Gyula, Szabó Gyula, Szabó Ernő, Szabó Károly, Szathmáry Ferenc, id. Szepessy István, Mészáros Lajos, özv. Tárczy Sándorné, dr. Urbán Barnabás, Ujváry Dezső, Várszély Béla, özv. Végh Bertalanné, Vitek Ferenc, dr. Zsiros József, dr. Harsányi István, Müller Ármin, Irsa Tibor, Molnár Benjámin, Nyitray Lajos: 3—3 pengő; Padrah Sándor, Tömösközy Józsefné, Képes Géza: 2—2 pengő; Kocsis János, Zilahy Ferenc: 1'50—1'50 pengő.

Szeretettel köszönjük Lenkey Gyula (Bánhorvát) és S. Szabó József (Cegléd) jubileumi számunk költségeire küldött 3 pengő, illetőleg 2 pengő adományát.

Ugyancsak itt mondunk köszönetet azoknak, akik március 15-i jubileumi ünnepélyünkön felülfizetés, vagy jegymegváltás címen segítettek:

Szentiványi Lajos : 8:50, Harsányi Gyula, Nagy Bertalan : 2—2 pengő,
Szabó Gyula, Hazay Béla : 0:50—0:50 pengő, özv. Swáger Andorné :
1:50 pengő.

Ezúton is köszönjük a tombola tárgyakat küldők szívességét.

Várva-várjuk a hátrálékos előfizetések beküldését !

**Köszönettel nyugtázzuk Kisfaludy László kedves nyomdászunk
20 pengős adományát.**

Amennyiben az elmaradt előfizetések nem fognak befolylni,
anyagi fedezet hiánya miatt Közlönyünk 2 utolsó számát nem tud-
juk kinyomtatni. Senkit ne érjen tehát meglepetés, ha a hátrá-
lékosok mulasztása miatt Közlönyünk nem jelenik meg.

KIADÓHIVATAL.

ÁLLOMÁSON.

*PATAKI DIÁKKÖLTŐK
ANTOLÓGIÁJA.*

IRTÁK:

- Békés Géza III. é. tn.*
Deák Márton V. gimn.
Fodor József III. é. tn.
Göndöcz László II. é. hh.
Haller Gábor gróf IV. hh.
Horváth László III. é. tn.
Kaffka László II. gimn.
Mecsér Miklós III. gimn.
Mészöly Dezső VII. gimn.
Molnár István V. é. tn.
Orgoványi György II. é. hh.
Sohajda Mihály II. é. hh.
Szabó István IV. é. hh.
Tóth Gusztáv II. é. hh.
Valai László III. é. hh.
Vágó István III. é. hh.
Vilimszky László II. gimn.
Vincze József VIII. gimn.
Zsuffa Tibor III. é. hh.

AZ ÁLLOMÁSON

Ime kijöttünk mind az állomásra.
Ismerősök és ismeretlenek sokan itt vagyunk,
de valahányan az érzés borától összeborultan
a dal ezüstsínén síkló aranyvonatját várjuk.

Tiszta lélek nemes jegyét váltjuk
az Ábrándország fele zúgó aranyvonatra,
mert így, ha az úton a lélek énekre gyúl,
talán szebb lesz az élet holnapra...

A magunk sorsát is magunkkal batyuzzuk,
mert azt az Isten kötözte lelkünkre,
ne csodálkozz azért, ha néha sírunk,
hisz' a könny is köt szárnyat a mozdonyra...

Kis és nagy poéták kóruscsapata
énekel most e virágos állomáson:
lehet, hogy daluk kürtzengésig feszül,
de lehet hogy az egész: csak vasutnyi álom!...

GRÓF HALLER GÁBOR
IV. é. hh.

ÖRÖK SORS.

Milyen kicsiny vagyok.
Földre görnyed erős vállam,
Büszke homlokomat
A porba ejtem.
Lázadt agyam
Az életen túl nem szárnyal.
Végtelen voltomból
Ember lettem újra.
Több lett a valóság
E sápadt földön
Egy néma árnyal.
Fölöttem magasban
Ártó szelek zúgnak,
Míg a földet némán
Megölelem.
Minden boldogságom
A gondban, a fájdalomban,
Az emberi létben találok.
Tiszta világosság,
Isteni-ember...
Messzi álom.
S büszke homlokomat némán
A porban ejtem.

Én gyáva ember.

Vatai László III. é. hh.

A JUHÁSZ.

A nap felkelt s ragyogott
fenn a tiszta égen,
mindent bearanyozott
a széles nagy réten...
A juhász csak furujált,
gyönyörködve nézte
nyáját, amint ballagott
kifelé a rétre.
Jól van dolga a juhásznak,
nyája után ballag,
kedve tartja: furulyát,
ha megunta: hallgat.

Deák Márton V. gimn.

ŐSZ A VÁR ALATT.

— (Sárospatakon) —

A parton a sok görbe fa
Megadta mind magát az ősznek:
Hullajtják drága kincsüket
S kopárabb mindig fönt az ág
S puhább itt lent az őszi szőnyeg...

Hajnalban már köd áll a tájon
S a ködben minden mélyen alszik,
Olyan nagy csönd van...
Szinte hallszik,
Amint a víz a partra loccsan...
Csönd.
Őszi béke, álmos álom,
A ködben alszik fönt a várrom
Az álmos őszi altatóra...

S tán fönt a várban egy mohos toronyban
Alszik, száz évig alszik:
Csipkerózsa...

Mészöly Dezső VII. gimn.

APÁM.

Az én jó apám nem rohan autón,
Csak ballag lassan zörgő szekeren.
Szomorú mindig, bánat ül az arcán
Felhő homlokán, kéreg a kezén.

A kenyérgondok örökké követik,
Vágyai nem szállnak soha a magasba.
Mindene, álma, reménye belefér
Egy csendes sötét, kis diákszobába.

A fáradt, ráncos, kerges kezeket
Óh! Úgy szeretném megcsókolni lágyan,
Amikor leírja remegő betűkkel,
Könnyes szemekkel imádkozva: „Fiam!”

A lelkét küldi egy-egy biztatásban,
Jóság-íz érzik mindegyik szaván.
Gazdag vagyok, mert van, mert az enyém,
Az én szomorú, bánatos apám.

Fodor József III. é. tn.

AZ ISTENNEL SZOMSZÉDSÁGBAN.

Húsz éven keresztül mindig idevágтам
embermesszeségből: lenni, élni
az Istennel meleg szomszédságban.
De mire felkúsztam mankós érzéslábon
apró cókókókkal Montblankesúcsára
a vén gondoknak, — be, ki is fáradtam.
Jaj belőlem sok melegséget kiloptak a bűnök.
Ember-órák során nem vettem észre:
jég lett a szívem. Még most is csak
jég vagyok, merev fagyott jég. De néha
szomszéd melegétől a jó Istennek
szűz olvadások csepegnek le rólam.
Csepegnek . . . Jégember — én elfogyok.
Nem baj.

Jégmagamat apró versárkokban,
magas csúcsáról a vén Montblanknak,
mint lavinát, lezúditom az emberekre.
Tóth Gusztáv II. é. hh.

FELÉD MEGYEK URAM.

Feléd megyek: viszem a szívem
Rongyokba burkoltan, véresen.
— Legyen Tiéd az életem!

Vezess, ha kell, sziklapárkányon
Szédítő nagy mélységek felett:
Csak Veled lehessenek, Veled!

Vezess, ha kell, rózszaerdőn át,
Puszták száraz, bőjtős csendjébe:
Csak tekints rám megbékélve!

Vezess, ha kell, angyal-zene közt,
Az élet kegyetlen vásár-zajába:
De megigazítva és megáldva!

Ó Te vezess, majd ha szétlebben
A titkok fátyla lelkem előtt,
Hogy megláthassam jobboldon Őt! . . .

Feléd megyek: viszem a szívem
Rongyokba burkoltan, véresen.
— Legyen Tiéd az életem.

Vincze József VIII. gimn.

FEHÉR HOLLÓ A GANGESZ PARTJÁN.

Elfogtak a benszülöttek
Egy érdekes fehér hollót.
Lent a Gangesz partján,
Hol piros az égbolt.

Üldözték sokáig,
Míg a törbe lépett.

— — — — —
Fehér holló vagyok.
Fehér és fiatal!
Éles a szemem
Minden tört meglátok.
Tán el soh'sem esem?

— — — — —
Üldöztek. Kidültem.
Öreg lettem. Nagyon öreg!
Réveteg a szemem.
Kezem, térdem remeg.
Mert hálójába fogott
Kint az élet szerűn
A vén benszülött: a Bűn.

— — — — —
Ti sötét benszülöttek!
Ti álszent árnyékok!
Mért árnyékoltok be?
Mert fehér holló vagyok?!

Göndöcz László II. é. hh.

BESZÉLJ A CSENDDDEL.

Mikor álomra hajtod a fejed,
Hallgasd, hallgasd csak mit súg a szíved,
Mikor nem zavar senki,
Oly' édesen jó pihenni,
A csend sokat beszél hozzád,
A csend a legmegértőbb barát,
Beszélj, beszélj a csenddel,
Mi fáj, mond, újra ismételd el,
S meglátod, mindenre megfelel:
Ha igazán beszélsz a beszédes csenddel!
Sohajda Mihály II. é. hh.

ADÓS VAGYOK.

Adósa vagyok földnek, égnek,
Istennek, úrnak és szegénynek,
S mindenkinek, akik ma élnek.

Adós vagyok sok számadással;
Sok holnapnak sok letűnt mával,
S lelkem, testem bús önmagával...

...Lent, legmélyén az éjszakáknak
Halk, szellemléptű álmok várnak;
Kérői a nagy tartozásnak...

Mindig pontosan megjelennek.
...Valami rejtett jót keresnek,
Megtört derűjét holt szemeknek...

Ilyenkor én rettenve várok,
Hogy szétlopnak e vétkes álmok.
...És sírva, kérve, térdreállok:

Jaj, hát tőlem még mit reméltek?
...Hagyjatok meg a vaksötétnek!
Csendes, szürke, buta verébnak...

Halk, szellemléptű álmódások,
Ágyamhoz még hát miért is jártok?!
...Adósságomra átok szállott.

Molnár István V. é. tn.

HA FÁJ A MUNKA.

Ha az ekeszarvát markolja a kezed,
vagy szegecseket versz rohanó vizeket
átívelő robusztus hidakba,
ha írás fölé hajlik a fejed,
ha havat lapátolsz,
vagy hideg márványba vésel
lázasan álmódott képeket,
ha az állam rugókkal mozgató munkása
[vagy,
vagy rongyos cipőket varrsz pállott
[lábakra:

Az Istennek énekelsz szent zsoltárokat.

Ha fáj a munka,
ha ezer mérgezett tű kínozza
munkára feszülő izmodat,
ha napestig dolgoztál
és asztalodon nincsen tálalva párolgó étel,

ha egy életen át kérgessé dolgoztad a kezed
s a fiad mégis
penészes szobában
várja köhögve a halált:

A Megváltónak készítel pálmázott utat.
Vágó István III. é. hh.

AZ UTOLSÓ RÓZSA.

Most nyit ki az utolsó
Rózsa a kertben,
Elmaradt, mint én
A szerelemben.

Hegyes tüskéjével a lelkembe karcoltam.
Drága neved.
S csókokkal borítva,
Ez utolsó rózsát elküldöm
Neked.

Horváth László III. é. tn.

JÖTTEM...

Nem rejthettek el búvőrejtekek,
bántó szégyenek sárga bokra
...bánatos fűzek hulltak szemembe,...
Ősvadságom néma berkéből,
kítőrkök még az életfokra.

Jöttem... Mögöttem a Hallgatásnak
titkos ázsiai csendje,
halász-vadászó ősléleknek
mástól remegő, idegen félő
csodálatos maga szerelme.

Jöttem... karom keménynek érzem,
nem kopirozottnak dalom,
hős rianású volt mindig a vérem,
de hívásom lobogó lángját
a szívem alatt hordozom.

Jöttem... mert a parázs kilobbant,
fojtó hamúval hiába szórták
— sok kialvó szív kormos üszkére, —
fekete éjben biborvörösén...
hullatom a reménységszikráit.

Szabó István IV. é. hh.

AZ ÉJ.

Nyugodni tér a fáradt Nap,
Kifáradt égi útján,
És elbúvik a hegy mögé
A földi zajt meguntván.

És elkezd most az esti szél
Fütyülni lány meséket,
S zendül szavára sok-sok szép,
Szívekhez szóló ének.

És most leszáll az esthomály,
S a csillagok ragyognak ;
Majd szelid képe feltűnik
Az ezüsthényű Holdnak.

És míg az óra csöndesen
Dolgozza bús robotját,
Feljő ismét a pihent Nap,
S mutatja fénykoronáját.

Vilimszky László II. gimn.

A VERÉB.

A veréb egy szürke
Szemtelen kis madár,
Ahová csak elszáll,
Mindenütt nagy a kár.

A buzatáblákon,
És a szérüskertben,
Épp olyan nagy kárt tesz,
Mint a gyümölcsösben.

Haragszik biz ezért
Reá minden gazda,
Igyekszik is arra,
Hogy őt kipusztítsa.

Pedig az nehéz lesz,
Mert ők vígan vannak,
Folyton csiripelnek,
És sok tojást raknak.

Minden kis tojásból
Egy-egy veréb kel ki,
Biz ezt a madarat
Nem irtja ki senki!

Mecsér Miklós III. gimn.

AJÁNDÉKOT VISZEK A NÁZÁRETINEK.

Köröttem leng a titkos Alkony
Szürke, borongó palástban,
Két oldalt halott jegenyék
Összesusogva, mély barna gyászban.
Utánam halkan lépked az Éj ;
Némán, hűen és feketén,
Előttem három halkszavú apród.
— A jegenyéken ring a harmat,
Hosszú úton az Élet hallgat :
Itt viszem a szívem . . .
Bíbor tálcámon bíbor szívemet . . .
Csendben megyek . . , halkan megyek ;
A városomba viszem hitemet,
Életemet . . . mindenemet . . .
— Valahol az Alkony puha ölében
Ring a város . . . Élet városa
Egy más városnak voltam eddig
Farizeusa . . . vámosa . . .
Most a Názáretinek örök vándora.

Békés Géza III. é. tn.

ANYUKÁMNAK.

Dolgos, munkás, simogató,
Minden bajunkban ápoló,
S jóra vezet : ez a te kezed.

Ragyogó, tiszta, égi kékség,
Benne van a jóság és
Kacag, nevet : ez a te szemed.

És adni, adni, mindég csak adni,
Mástól semmit el nem fogadni,
Mindnyájunkat forrón szeret : ez a te szíved.

Nyári zivatar, mely mögött látom
A szívárványt, s újra feltűnni
A napot : ez a te haragod.

A jó Isten adja, hogy örökké
Simogató legyen a kezed,
Könnyes, fénytelen ne legyen a szemed,

Ne fájjon a szíved s ne
Adjunk rá okot, hogy
Multhatatlan legyen a haragod.

Kafka László II. gimn.

ÖRÖK VÁGY.

Akarok írni egy verset, Uram —
amit még soha meg nem írtak ;
amihez a szívem
adnám oda zokogó papírnak.

Ami úgy szakad ki énbőlőlem
nem is sejtve, nem is várva
és vinne véremmel
elfolyva egy hosszú ájulásba.

Amit megírnék s azután talán
meg is lehetne halni vidáman
vagy járni szomorún
áhitattal, búval, testet-örlő gyászban

és csak jönne nesztelen suhanással,
ahogy halkan esik . . . esik a hó —
dús aranygályán,
arany vizeken érkező hajó.

Régi legendák bujdosó árnyán
— ahogy hamu alatt izzik a láng —
most nagy énekem elé
mormolom a hirt varázsló gyanánt.

Akarok írni egy verset, Uram
hogy felsírnának bénák és koldusok
— de hiába, Uram
ha én előttem csak dadogni tudok.
Orgoványi György II. é. hh.

PATAKIDIÁK BÚCSÚDALA.

Gyerünk fiúk, ha ütött az óra!
Gyerünk bátran, égreemelt fővel!
Váljék minden szép álmunk valóra,
Gyerünk, szálljunk a sűrű felhővel.

Óránk ütött, elhalt az ének:

Gyerünk fiúk! Vár ránk az Élet!

Vegyünk búcsút, keserveset, fájót
Mindenkítől, ki még itten marad.
Sok örömet, tudást, boldogságot
Nyújtottak a négyszázéves falak.

Hálát adva létünk hitének:

Gyerünk fiúk! Vár ránk az Élet!

Isten veled, öreg Főiskola,
Legyen áldott négyszázados neved!
Bárhogy folyik életünknek sora,
Tiéd marad hála, emlékezet.

Fejünk felett szállnak az évek . . .

Gyerünk fiúk! Vár ránk az Élet!

Isten veled, víg játékok helye,
Volt iskolánk árnyas, lombos berke!
Felénk suhan búcsúzásod szele,
Szívünk minden bokrodat ismerte.

Itt hagyjuk most bájos szépséged . . .

Gyerünk fiúk! Vár ránk az Élet!

Ég veletek, kicsinyek és nagyok,
Tanáraink, tanulótársaim!
Bús szemünkben hálánk könnye ragyog . . .
Szétszóródunk e kis hon tájain.

Válásról szól a búcsúének:

Gyerünk fiúk! Vár ránk az Élet!

Isten veled, Rákóczi városa,
Te büszke vár, történelmi helyek!
Hitünk, hálánk tündöklő záloga
Itt lebeg majd emlékeid felett.

Nevével e hon Istenének

Gyerünk fiúk! Vár ránk az Élet!

Zsuffa Tibor III. é. hh.

KÖNYVISMERTETÉS.

* Draskóczy László és Virágh Sándor szerkesztésében: „Félelmetes Tibet“ címen jelent meg a Ref. Külmisszió Szemle III. száma. (Budapest, 1935). A körülbelül 100 oldalra terjedő könyvecske három nagyobb fejezetben foglalja össze a missziói életre vonatkozó előadások, tanulmányok, lélek-indítások egy-egy kerek képét. I. A *Világmisszió* fejezet alatt a minden kulturától erőszakosan és mereven elzárkózó, de az evangélium hódítása előtt legalább egy rövid ideig megnyíló félelmetes Tibetnek életéből rajzolódik elénk pár kifejező kép. Jóllehet Tibet missziója korán megszületett

a lelkekben, mégis Tibet ma még félelmetes és ismeretlen a keresztyén missziók számára. De az is bizonyos, hogy minden emberi „kínai fal“ ellenére Isten Szent-Lelkével és egyes kiválasztott embereivel el fogja végezni a maga munkáját. A „Nacionalista törekvések és a misszió“ kölcsönös vonatkozásában a változás lényeges. Megbukott az „Ecclesia praecedit“ (Krisztus szuverénitása nagyobb, mint egy nemzet államhatalmi szuverénitása) gondolata, mely a közel multig fenntartotta magát s az újjáébredő modern nacionalizmus sok helyütt gögösen szárnyát szegi a misszió kibontakozásának. E fejezet világmissziós körvonala a keleti misszió hármas arcának: Japán, India és Oroszország missziós mozgalmának a megkeretezése után lesz teljessé, amikor bemutatkozik előttünk kelet három nagy birodalmának a különböző lelki struktúrákra épített gyakorlati keresztyénsége. II. *Az elvi kérdések* tág dimenziójú skálájában különösen közel áll a teológushoz a próféták missziói lelkületének az elemzése, valamint a szószerzőknek a szerepe a misszió szolgálatában. A próféták, az egyetemes értékű vallásos igazságok felfedezői magukban hordják a pogánymisszió (minden népek missziója) gondolatát; a missziót hirdető szószerző maga is táplálkozik a magából áradó s visszafolyó áldásokból. A szószerzői missziói szolgálat segítségére vannak az összeválogatott missziói textusok, előadástémák, missziói beszédvázlatok s illusztrációk. A könyv harmadik főrészének címe: *Magyar külmisszió*. A plantatio ecclesiae gondolata korán megragadta a magyar lelkeket is. K. Csoma Sándor, a tibeti zarándok kelet missziójának útegyengetője. Annak az igazságnak a felismerése, hogy a külmisszió nem néhány különcnek tartott lélek egyéni passziója, hanem egy nagy isteni parancs teljesítése — vezetett a magyar mohamedán misszió megindulására Bulgáriában. Az egyes ref. gyülekezetek külmissziói adományairól könnyen áttekinthető táblázat tájékoztat. Ha egyetlen lélekben felelősséget ébresztett a misszió ügye iránt e kis szürke könyv, célját elérte.

Gönczy Árpád III. é. hh.

* Dr. Jégh Gyula: *Az élő mítosz*. Kiadta: Ludvig nyomda. 1934. Miskolc. 170 l. Ára 2 P. Képeket készítette: Czókoly István. Jégh Gyula

dr. könyve megbízható katalógus és nélkülözhetetlen kommentár. Katalógus sok ember számára, kiknek az élete olyan, mint az a könyvtár, melyből elveszett a könyvjegyzék. Meg van a sok, talán vaskos adagokban is elraktározott ismerete, de nem tudja, honnan van, mikor s mit használjon fel belőle. Dr. Jégh Gyula könyve leghomályosabb ismereteink könnyen kezelhető világos jegyzéke. Jó kommentár is ez a munka. Idei téli táborunkon a Baross-aknai szénbánya térképét is láttuk. A papirra rajzolt sok pont, vonás, kúsza vonalak értelmetlen színzavarrá váltak. De ott volt a főmérnök s egyszerre átláttuk a vonalak titkait. Most dr. Jégh Gyula az a mérnök, aki alapos készültségével egy könyv 170 lapján magyaráz sok fogalmat, javít téves felfogásokat, helytelenül használt szólásformákat, melyeknek kúsza össze-visszaságával naponként találkozunk. A könyv olvasása furcsa érzéseket ébreszt az olvasóban. Ismeretlenül is ismerős talajon vagyunk. Naponként hivatkozunk a görög mondavilág eseményeire, lépten-nyomon egy-egy görög istennek, vagy hősnek neve tolúl ajkunkra, anélkül, hogy tudnánk, mit mondunk. Hasonlításban, magyarázásban következetesen visszatérünk a görög világ alakjaihoz és beszédünket jól, — rosszul tele szurkáljuk neveikkel. A miskolci ref. reálgimnáziumban a classica filologia tudós tanára: dr. Jégh Gyula alapos hozzáértéssel ad feleletet ezekre a kérdésekre. A ma is „élő mítosz“-okat (mintegy 50-et) magyarázza s az az érzésünk, hogy igazán csak az ő könyve elolvasása után élnek ezek s táplálnak naponként. Legnagyobb értéke a könyvnek, hogy nem az összehasonlító történettudomány, vagy vallástörténet talaján tárgyalja a kérdést, hanem alapos ismeretek nyújtásával azt helyes evangéliumi szellemben átértékelve erkölcsnemesítő, jellemfejlesztő céllal adja diákjai kezébe. A nevelni akaró, evangéliumi lelkületű, tudós tanár ezen a területen valóban uttörő munkáját igazán őszinte örömmel fogadjuk. Könyve jó példa arra, hogy a hívő lélek a legszárazabbnak tetsző tudományt is élettellel telíti meg. A könyvnek szembeötlő értéke az újabb időkben megjelent munkák mellett az is, hogy szerző gondosan, zamatos és helyes magyar nyelven írta meg művét. Hosszú évek távlatából elmúlt, kedves görög órák emlékei elevenednek fel előttünk. Ekkor kezdett bennünk lélekkel teljes életté válni a holt mítosz s most a könyv betűin át szól a lélek s mi ismét új görög órán érezzük magunkat. Az óra végét most nem a csengetés, hanem a könyvnek utolsó lapjáiig való elolvasása jelenti. Régen óra után még órák következtek s a hét görög bölcset után jött a kilenc Múza s a három Párka is. Reméljük e könyvből is csak tévedésből maradt ki e két szó: Folyt. köv., amit őszintén várunk is. A 49. lapon olvassuk Thalész mondását: *γνώθι σεαυτόν*. Ismerd meg magadat! Ismerd meg e könyvet s magadból ismersz meg egy részt. Diáknak, felnőttek egyaránt bizalommal ajánljuk az értékes munkát. Kapható a Teol. Egylet iratkeresésében is.

Bíró Sándor IV. é. hh.

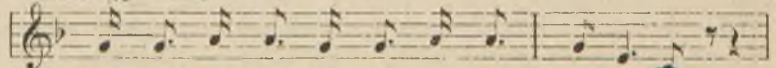
* **Szegedi kis kalendárium 1935.** Az igazi érték szerényen húzódik meg, de aki megtalálja, nem maradhat néma. *A Bukovinába szakadt székelységnek a „vadrózsái“* értékek számunkra: a kincésők közkinccsé is akarják tenni. A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollegiumának pompás

gyümölcse ez a naptárka. Értékét az a 15 csángó dal adja, melyet Balla Péter gyűjtött és Buday György illusztrált. Sokat mondanak már ezek a nevek is, de a 15 melódia még erősebben szól hozzánk. Hogy megértsék és szívesen fogadják székelyek és nem székelyek, földjükön élők és onnan elszármazottak, ime kiragadok kettőt közülük. Akik szeretik a magyar nótát és ezt a népet, azok megérik a dal üzenetét.

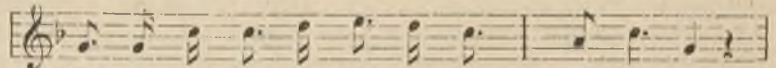
1. Andrásfalván nem sok idő van hátra...

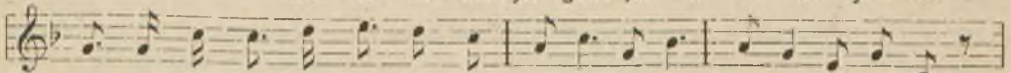
Giusto (♩ = 104)

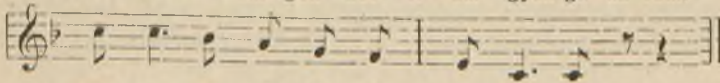
And-rás - fal - ván nem sok i - dőm van hát - ra
Test - vé - re - im ar - ra kér - lek ti - te - ket

Fel - sze - re - lek, me - gyek az ál - lo - más - ra
Szü - le - im - nek jól gond - ját vi - sel - jé - tek

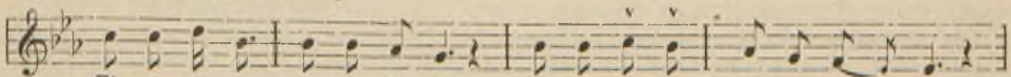
Itt ha - gyom az a - pá - mat, az a - nyá - mat sej test - vé - re - i - met
Mer én re - ám gon - dot vi - sel gyen - ge ka - rom, ha meg - for - ga - tom

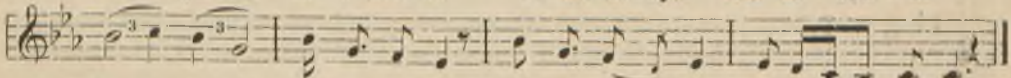
meg a ré - gi szép sze - re - tő - met.
ej haj fegy - ve - rem s a bag - né - tom.

2. Elmész fiam, járj békével...

Parlando rubato. (♩ = 88-96).

El - mész fi - am, járj bé - ké - vel Ró - lam se fe - led - kez - zél el
Ak - kor jus - sak én e - szed - be Mi - kor ke - nyér lesz ke - zed - be

Csen - des fo - lyó - vi - zet i - gyál Ott es ró - lam gon - dol - koz - zál.
Ak - kor se jus - sak e - gyéb - ről Csak az a - nya sze - rel - mem - rül.

Ilyen gyöngyszemek húzódnak meg a naptárka lapjain. Az össze - gyűjtött dalok akkor érnék el céljukat, ha a néma lapokról ismét szét - szóródnának az ajkakon és a zeneszerszámokon, azután pedig a szétszórt dalokat lelkünkben gyűjtenénk össze. A magyar lélek üzen a még mindig kishitűeknek: Kinczsások, kincsgyűjtők, munkára fel. Z. Elek Béla II. é. hh.

* **Dr. Adolf Köberle: Evangelium und Zeitgeist.** Studien zum Menschenverständnis der Gegenwart. Verlag von Dörffling — Franke. Leipzig. 1934. 186 lap. Hiba volna azt állítani, hogy az evangélium és a korszellem párhuzama ez a könyv. Nem úgy áll a dolog, mintha a tudós bázeli tanár a mérleg egyik serpenyőjébe az evangélium igazságait, a másikba pedig a korszellem nagyszerűségét mérceikélné s a balanszírozást hideg objektivizmussal figyelne és az eredményeket lejegyezne. Azt kell mondanunk, hogy ennek a könyvnek abban van a legnagyobb jelentősége, hogy minden során előmlik a meleg subjektivizmus és minden gondolatát átszővi az evangélium felségéről való bizonyágtétel. Az teszi modernné ezt a könyvet, hogy benne nem rejtőzködik el a tudós egyéniség mögé a *hívó személyiség*. Főfejezetei: Az emberi és az isteni szellem, A jelenkor evangéliumi és humanisztikus embermegértése, A keresztről való beszéd és a német nép, Hit, babona és hitetlenség a kor szellemi harcában, A korprobléma a ker. etika fényében a logikus tagolású alfejezetekkel együtt nemcsak a spiritizmus, antropozófia, okkultizmus, fajelmélet stb. stb., mélyreható evangéliumi analízisét és kritikáját nyújtják, hanem meggyőző evangéliumi világnézetet is biztosítanak. Így a könyv nem utolsó érdeme, hogy a tudományoskodó apologetikus hangot mindennütt átüti a *missziós hév* letagadhatatlan lendülete. Látszik, hogy a Szerző nem hiába tölt be egyetemi katedrája mellett külmisziós tanácsadói szerepet is. Stilusa is eltér az ismert unalmas. tudományos német stílustól és lüktető előadói élénkséggé, mozgalmassággá emelkedik fel. Igazi teológiai mű, mert az üresen boncolgató szószaporítás helyett, *Igét hirdet a tudományban.*

Koncz Sándor.

* **Miskolczy Kálmán: Holdas esték.** Tárca és novellák. Szerző kiadása. Nyomtatta: Vajda József Sátoraljaujhely. 1933. 140. l. 8. r. Kapható a szerzőnél: Miskolcon. Lokális hegemonián kívül, különben ismeretlen írónak nagyon felkészült és minden kritikát kiálló munkát kell adnia, hogy neve fennakadjon, a sokszor szemérmertlenségig közömbös közérdek-lődés horgán. *Miskolczy Kálmán* neve a miskolci „*Magyar Jövő*“ publikuma előtt — mint tárcaíró — nem ismeretlen. Első novellás kötete határozottan ígért. Gondolatai egy kifinomult pedagógus lélek strukturáját lehellik. Van mondanivalója, bár sokszor gördülékenyebbnek, néhol elbeszélőbbnek kellene lennie. Stilusa zamatosan magyaros, pongyola nélküli, csak vigyáznia kell, mert szórendje többször fésületlen. Új faragású szavak ritkán futnak tollából, mégis eredeti. Eredeti, mert azt adja, amit át él és úgy, amint átéli. Amint írja is: „Nem selyembe burkolt szavakkal, ahogyan a legtöbben cselekszik, hanem olyan egyszerűen és őszintén, ahogy a lelkemben megszülettek.“ (22. l.) Kitűnő karakter-fotografus és nagyszerű jellem-karikaturista. Alakjai élnek, egytől-egyig a szórakoztatás mezébe bujtatott tanítás mesterkéi. *Miskolczy Kálmán* istenes ember. Ez a titkos kegyesség szinezi apró epizódjait. Szereplői sokszor a naivságig gyermekdedek. Felvonultatja a városi és falusi életet a maga notabilitásaival, de nem marad el a falu muskátli színes s rozmaring illatos egy-

szerű élete sem. A nyolc különálló kis fejezet egy-egy külön lélekdarab. A csinos kiállítású könyv *Imreh Zsigmond* tanár, rendkívül izléses címlapját viseli. Szívesen vennénk — s ez felhívás is — ha *Miskolczy Kálmán*, mint volt pataki diák hú maradna önmagához s előkerülnének mihamarább a pataki diákélet romantikus eseményei is. *Novotny Gyula.*

*** Medgyesi Pál: Rövid tanítás a presbitériumról.** 1653. Az „öregbik Fejedelem Asszony“ udvari papjának Medgyesi Pálnak írása egyetlen példányban a Sárospataki Főiskola könyvtárában maradt fenn. Ezt rendezte sajtó alá dr. Ince Gábor. Kiadta a Magyar Ref. Külmisziói Szövetség. Medgyesi párbeszédés formában előadja mindazt, amit a XVI. sz.-ben a presbitériumról tudni kellett. Először a szót magyarázza meg, majd ősi eredetét a bibliából vett idézetekkel igazolja. Szól fontosságáról; végül a presbiterek kötelességét foglalja össze. Érdemes volt a kis füzetet a közönséggel megismertetni. *Czege Imre I. é. hh.*

*** Dr. Kiss Ferenc: A szekszuális kérdés.** M.E.K.D.Sz. kiadás 62 l. 1935. Budapest. A legrégibb és örökké új problémára, fiatal életek legnagyobb kérdésére nyújt feleletet ez a könyv. Az adott vélemény is kérdés, melyre a megnyugtató, befejező feleletet az olvasó élete adja azáltal, hogy a felvetett gondolatok benne életté csucsosodnak. Örömmel kell fogadnunk ezt a könyvecskét is, mint azt a néhány keveset, mely ezen a téren eligazítója szeretne lenni a botorkáló fiúnak. Értékét akkor látjuk, midőn több-kevesebb hozzáértéssel, sokféle melléktendenciával megírt könyvek, cikkek után ilyet is olvashatunk és adhatunk diákjaink kezébe. A betű nem hat az élő szó átütő erejével, de jó az, ha ifjaink legalább a fekete sorokból kapnak támaszt, erősítést nagy tanácstalanságukban. A Pro Christo Szövetség felkérésére tartott dr. Kiss Ferenc orvosprofesszor három előadást e kérdéstről a budapesti Tudományegyetemen. Könyvünk a három előadást, illetve az előadások után feltett kérdésekre adott feleleteket foglalja magában. Az első előadás korunk szexuális életének, közelebbről bajainak rövid vázolója. A hozzáértő szakember biztos ítéletmondása nyugtat meg a különböző bajok tárgyalásánál. A második előadás a szexuális bajok orvoslására irányuló kísérletek rendszeresen megfogalmazott ismertetése. De itt is észrevesszük azt, hogy egy előadás idői megkötöttségében kellett az előadónak a problémával foglalkoznia. A kísérletek tanulsága az, hogy egyik sem éri el kitűzött célját. A valódi megoldást a harmadik, egyben legsikerültebb előadás tárgyalja. Nem emberi erő oldja meg a szexuális kérdést, hanem a benső emberben a rendszeres imádkozás és bibliaolvasás által megújuló Krisztus. Az utolsó rész a hallgatóság által feladott aktuális kérdésekre nyújtott válaszokban világít meg néhány pontot azzal az evangéliumi tisztalátással, mely az egész munkán végigvonul. *Bíró Sándor IV. é. hh.*

Ha barna hantok között, barázdák sarába ragadva, roppant táblák rendjeit vágva, embereket láttok hajladozni, tudjátok meg, hogy azok a hősök. (Terescsényi György).

(Hireink: febr. 2-től ápr. 1-ig.)

DIÓSZEGHY LAJOS

IV. osztályos gimnazista diákunk március 25-én rövid betegség után Budapesten meghalt. A tanulásban középuton járt. Csendes magaviseletével osztálytársai halk misszionáriusa volt. Elsőben úgy indult, hogy végig pataki diák lesz. Isten azonban úgy végzett, hogy korán behívta az örökkévalóság diákosztályába. A szeptemberi ősz avatta pataki diákká és a friss, tavaszi március magasztalta fel halála által az Élet diákjává. Emlékét a jubileumi Közlöny fekete keretbe zárja, élete itt-hagyott drága tanulságát pedig társai kegyelele őrzi.

Medgyasszay Vincét, a Dunántúli Egyházkerület új elválasztott püspökét a pataki diák ragaszkodó szeretetével köszöntjük és sok áldást kívánunk Istentől elkövetkező nehéz munkájára.

Farkas Istvánt, egyházkerületünk püspökét a dr. An'ál Géza halálával megüresedett felsőházi tagságra a magyar törvényhozás felsőháza már behívta, ahol a bejelentés alkalmával a közoktatásügyi bizottság tagjává is megválasztották. Ifjúságunk hálás szeretete ebből az alkalomból is melegen köszönti a lelki vezért.

Hóman Bálint dr. kultuszminiszter február 2-án meglátogatta a Főiskolát. Az iskola részéről a hivatalos fogadtatás az imateremben ment végbe, ahol Farkasfalvi Farkas Géza főgondnok, Novák Sándor közigazgató, Palumbo Gyula szenior köszöntötték a minisztert, aki válaszában a kultuszkormány jóindulatáról biztosította a Főiskolát.

Makkai Sándor erdélyi református püspök március 23-án a teológus ifjúság meghívására előadást tartott az imateremben. — Mondanivalóit 3 főkérdés alá foglalta: 1. A magyar szellemi élet és kultúra Erdélyben, 2. Hogyan lehet ezt fenntartani? 3. Mit tehetnek a magyarországiak Erdélyért? Az előadást mindenütt jellemezte a vaslogika, a gondolatok kristálytisztasága. Legtöbbet azonban ott nyújtott, ahol a hang és a hév a magyar prófétizmus döbbenetét szólaltatták meg benne.

Nyirő József erdélyi író az Ifjúsági Közlöny meghívására a március 15-iki estélyen felolvasást tartott. Novellájának tartalma, témája és kidolgozása igen ritkán tapasztalt hatásokat váltott ki. Másnap Nyirő még egy előadást tartott az ifjúság számára az imateremben, ahol felelőséges és prófétai látással beszélt a nehéz magyar jövőről. A március 15-iki estélyen Nyirő szereplése a következő programba illeszkedett bele: Megnyitót énekelt a Kórus; a Tavasz köszöntése címmel prólógot mondott Koncz Sándor; három tételes zenedarabot adott elő Szabó Ernő és Szabó Ernőné, ami után a Nyirő remek novellája következett; a kompakt, rövid, hangulatos és frázis nélküli estet befejezte a Kórus énekszám. A műsor után tánc következett. Az éjfél szünetben pedig tombolasorsolás élénkítette a hangulatot.

II. Rákóczi Ferenc emlékének hódolt a Főiskola, amikor február 2-án megrendezte a nagyszabású Rákóczi-estet, melyen az előadást Farkas István püspök tartotta. Novellát olvasott P. Gulácsi Irén, a kiváló tehetségű erdélyi írónő. A műsor egyéb számainak nagystílusú ének-, zene- és szavalati számok alkották. A résztvevők között volt a kultuszminiszter és sok más magas méltóság is. Az est után tánc következett.

Ady Lajos debreceni tankerületi kir. főigazgató február 19—21 napjain miniszteri megbízással hivatalos látogatást végzett a gimnáziumban, ahol mindent „szép rendben” talált.

Brunner Emil, a világhírű zürichi egyetemi tanár teológus március 11-én meglátogatta Főiskolánkat, ahová dr. Kovács J. István budapesti teol. tanár és Pógyor István KIE titkár kísérték el. Délután 5 órakor az imateremben dr. Mátyás Ernő üdvözlő szavai után tartotta meg hatalmas előadását a „Je-

németül. Itt az Oxford-mozgalomról beszélt a professzor kedves, szellemes modorban. Azt mondhatjuk, hogy ilyen kedves, lenyűgöző, közvetlen, puritán és intelligens idegen csak svájci lehet hazánk földjén, mint amilyen Brunner professzor is. Látszott, hogy nemcsak mi éreztük jól magunkat az ő kör-

A PATAKI ÁLLOMÁSON.

Elöl áll Prof. Brunner, mögötte dr. Kovács J.
(Batta Sarolta teológus felvétele.)

lenkori református teológia“ címmel. A szigorúan tudományos, mindvégig logikus előadást végig elöntötte a sugárzó hit bizonyosságtétele. Este Brunner tiszteletére a teol. ifjúság szeretetvendégséget adott, ahol Novák Sándor közigazgató köszöntötte, utána pedig Koncz Sándor üdvözölte az ifjúság nevében

Bereczki Albert és id. Viktor János február 10-án a teológus ifjúság számára külmisziói előadásokat tartottak. Bereczky Albert a külmiszió és a belmiszió viszonyáról, id. Viktor János pedig a külmiszió

nyezetében, hanem ő is jól találta magát minálunk. — Külön köszönet és hála kell, hogy illesse dr. Kovács J. professzort is, aki az előadásokat és ahol szükséges volt, a hozzászólásokat is fordította nagy lendülettel és kitűnően élvezhető magyar nyelvvé.

egyes kiváló személyiségeiről beszélt. Az utóbbi a teológusok előtt egy vasárnapi iskolai mintatanítást is bemutatott a ref. elemi iskola IV. osztályú tanulóival, Bereczky Albert pedig másnap a diákistentiszteleti ige-

hirdetési szolgálatot végezte. A két illusztris előadó a tanítóképzőintézetben is tartott hasonló tárgyú előadást.

Pándy Árpádot alkalmazta a ef. tanítóképzőintézet igazgatótanácsa az elhalt Varga Gábor tanári örökére helyettes tanáruul. Az ifjúság ez alkalommal szeretettel köszönti és nevelő-barátot vár benne.

Dr. Zsíros József professzorunk 2 hétig tanulmányi szabadságot kapott, így előadásai szüneteltek. Zsíros professzor most írja egyetemi magántanári vizsgájára készülőkönnyvét.

A rádióban március 17-én a főiskolás falumunkáról előadást tartott Bisztray Gyula kultuszminiszteri népművelési titkár és előadásában részletesen megemlékezett Főiskolánk faluszemináriumának munkásságáról és kiemelte rendszeres és odaadó munkáját.

Horkay Barnát, volt pataki teológust és tanítóképzőintézeti vallásoktatót a nagyszülősi gyülekezet egyhangúlag meghívta lelképásztorává. Az Úr áldása legyen gyülekezeti munkáján!

Hézsei Mihály, aki 20 esztendei orosz fogság után orosz feleségével és 3 gyermekével ez év februárjában jött haza Végardóra, a faluszeminárium meghívására a kishitatteremben március 13-án élményeiről és az oroszországi viszonyokról beszélt. Jó volt hallani egy olyan magyar bizonyagtételét hazája szeretéséről, aki „tűzben” próbáltatott meg.

Öt teológus erdélyi útja. Főiskolánk Teol. Akadémiájának öt hallgatója névszerint: Novotny Gyula teol. elnök, gr. Haller Gábor IV. é. hh., Bertha Zoltán III. é. hh., Humbert Günter IV. é. hh. német teológus és Dabóczy István III. é. hh. január 30-tól február 21-ig Erdélyben jártak. Utjuk kettős célt szolgált. Először azt, hogy mint a sárospataki Teol. Akadémia képviselői résztvegyenek a kolozsvári Teol. Akadémián lezajlott négy napos teológus konferencián, amelyre Nagymagyarország összes református Teológiája elküldötte képviselőit. Másrészt az volt utjuknak célja, hogy utazásokat téve Erdélyben, megismerhessék az

erdélyi magyarságnak és az erdélyi reformátusságnak a helyzetét. Utjuk sikeres és szerfelett hasznos volt. Sok tapasztalatot szereztek a váratlanul hosszúra nyult uton. Utirányuk folyamán kiszállottak több-kevesebb időre: Nagyváradon, Bánffyhunadon, Sztánon, Kolozsvárt, Marosvásárhelyt, Harczon, Mezőpaliton, ismét Marosvásárhelyt, Brassóban, Szinajában, Bucurestiben, Tövisen, Aradon és a magyarországi állomásokon Szegeden, Budapesten, odafelé menet pedig Nyíregyházán, Debrecenben, Bihar-keresztesen. A kolozsvári konferencián rendkívül szívélyesen fogadták teológusainkat, akik a nagynevű, értékes előadók előadásai után élénk részt vettek a megbeszélésekben. Előadók között volt Makkai Sándor erdélyi ref. püspök, Imre Sándor, Tavasz Sándor dr., Maksai Albert dr. teol. professzorok, Debreceni László, László Dezső, Földes Károly stb. Utjuk folyamán látogatást tettek sok neves, országoshírű erdélyi írónál: Reményik Sándornál, Kós Károlynál, Makkai Sándornál, Tamási Áronnal, Duida Jenőnél stb. Meleg barátságot kötöttek a fiatal erdélyi írókkal is. Az út folyamán szélesedett ismeretük, tisztább lett Erdélyt figyelő szemük és erősebb lett hazaszeretetük. Bárcsak utjuk készítés lenne arra, hogy az ezután következő teológusok közül minél többen mennének el Erdélybe.

Theofil Funk tübingeni német teológusdiák február 21-én Patakra érkezett, ahol a Főiskola stipendiumán folytatja egy félévig tanulmányait. Magyarul tökéletesen beszél, mert évek hosszú során át Budapesten lakott. Kívánjuk, hogy a magyarság iránt érzett rokonszenvét hazájában se titkolja majd el.

Az I. Rákóczi György Egyesület március 2-án tartott gyűlésén dr. Soós Géza a Soli Deo Gloria Szövetség főtikára tartott igen értékes előadást „Szabad élet” címen. Előadásában rámutatott arra, hogy nem elégséges megszabadulnunk a bűn szolgaságából, de meg is kell maradnunk a szabadságban.

„**Modern Krisztus-képek**“ címmel tartott előadást dr. Szabó Zoltán a „Péntek esték“ során március 8-án. Nemcsak a Rosadi, Papini, Mereskovszkij irodalmi Krisztus-képeit vázolta, hanem egyéni élete nagyfeszültségű bizonyágtevését is beleszötte mondanivalójába.

Günter Humbert, aki három szemesztert töltött köztünk, mint hallei egyetemi diák, március 9-én visszatért hazájába: Németországba, hogy részt vegyen a kötelező munkatáborban. Kedves egyénisége ígéretes jel a felől, hogy hazánktól távol sem fog megfélemlkezni rólunk.

Csendes napot tartottunk a II. félévi munka megkezdése előtt, melyen az áhítatot a 126-ik zsolttár alapján dr. Szabó Zoltán végezte. Dr. Marton János az internátusról beszélt az I. félévi internátusi jelentésekkel kapcsolatban. A mai magyarság rendeltetése Európában tárgyú témakört boncolgatta előadásában dr. Ujszászy Kálmán, melyet hozzászólások követtek.

Szabó Lajos missziói lelkész a tiszakarádi tanyavilágról érdekes előadást tartott március 6-án a faluszemináriumban.

A vallásstanári vizsgán, melyet február 12—14. napjain tartottak a budapesti teológián, a konvinti kirköltött dr. Marton János professzorunk volt.

Stefan George-ről tartott előadást a február 15-iki „Péntek-estén“ Képes Géza gimnáziumi tanár. Az előadás magas színvonalával bekapcsolta a hallgató közönséget a világirodalomba és nem csupán szép gondolatokat, de új ismereteket is bőven nyújtott.

A debreceni ref. diákok Soli Deo Gloria Szövetsége és a sárospataki Hittanhallgatók Egylete 1935 március 8—9—10. napjain, Sárospatakon, a főiskolai imateremben konferenciát rendezett, melynek műsora a következő volt: Március 8. Délben 12 órákor. Vendégek fogadtatása a pályaudvaron. Üdvözlő szavakat mondott Palumbo Gyula szénior. Elszállásolás a teológiai internátusban. Délután fél 3 órákor: A konferencia megnyitása. 1. Közének: 68-ik

dicséret 1. v. 2. Igehirdetés: Koncz Sándor IV. é. th. „A lélek forradalma“. 3. Közének: 68. dics. 5. v. 4. A konferenciát megnyitotta: Novotny Gyula ifj. elnök. 5. Üdvözlő szavakat mondott: Kalmár Lajos S. D. G. titkár. 6. „A debreceni falumunka“. Előadás. Tartotta: Ungvári Sándor. 7. „A sárospataki faluszeminárium munkája.“ Előadás. Tartotta: Kovács István IV. éves th. Hozzászólások. 8. Záróének: CXXXV. zsolttár 1. v. Egynegyed 6 órákor: Részvétel a sárospataki főiskolai tanári kar által rendezendő „Péntek esték“ előadásorozatán. „Modern Krisztus-képek“ címen előadást tartott: dr. Szabó Zoltán teol. tanár. — Március 9. Dél előtt 8 órákor áhítat. 1. Kezdő ének: XLII. zsoltt. 1—2. v. 2. Irásmagyarázatot tartott: Pókos Ferenc IV. é. th. 3. Közének: XXV. zsolttár 1. v. 4. „Az intelligencia szerepe az egyházban“. Előadás. Tartotta: Barcza Geodeon. Hozzászólások, 15 perc szünet. 5. „Nemzetiségi kérdés“ címen előadást tartott: Simon László. Hozzászólások. 6. Imádkozott: Szabó István IV. é. th. 7. Záró ének: XXV. zsolttár 2. v. — Délután fél 3 órákor: Konferencia: „Pusztuló Erdély“ címen. 1. Kezdő ének: XC. zsolttár 1. v. 2. Imádkozott: Bertha Zoltán III. é. th. 3. „Az erdélyi székelység problémája.“ Előadás. Tartotta: gróf Haller Gábor IV. é. th. Hozzászólások, 15 perc szünet. 4. „A regáti kérdés“ címen előadást tartott: Novotny Gyula IV. é. th. Hozzászólások. 5. Imádkozott: Mágori Sándor. 6. Záróének: Himnusz. — Március 10. Dél előtt 10 órákor: Istentisztelet, amelyen az Igét Tamás Ferenc debreceni szenior hirdette. Délután 5 órákor debreceni testvéreink elutaztak. A konferencia minden tekintetben ápolta a debreceni — akik 20-an jöttek hozzánk — és a pataki ifjúság barátságát

Az új gimnáziumi jégpályán február 11-én a gimnázium ifjúsága jégkarnevált rendezett. Nagyszerű látvány volt a különböző jelmezekben felvonuló korcsolyázók csoportja, melyet komoly és víg korcsolyabemutatók követtek.

A pataki tanítóképző tanári kara és ifjúsága február 9-én hangversenyt rendezett, melynek műsora a következő volt: 1. Haydn: Katona-szimfónia I. tétele, előadta az ifj. zenekar. 2. Halmos L.: A XCVII. zsoltárból és Klein B.: XLVI. zsoltár, énekelte az ifj. énekkar. 3. Schubert—Oesten: A lányka panasza és Mendelsohn Reinhardt: Dal szöveg nélkül, harmónium-zongora-kettős, előadták: Klacsó Béla tanár és Éles Kálmán IV. é. tn. 4. Kovács Dezső: Magyar népdalegyveleg, Énekelték Várady Lajos, Oravec Lajos, Éles Kálmán, Horváth László tanítónövendékek. 5. Klacsó—Vajda: Husz év múlva és Demjén D.: Szerenád, előadta az ifj. énekkar. Kovács Dezső—Tóth Mihály: Amor ítélt, énekes játék. A hangverseny kitűnő sikert ért el, így méltán rászolgált a közönség nagy tetszésnyilvánítására.

Faluszemináriummunk március 2—4 én tartotta meg II. félévi kiszállásait a Hegyalja és Bodroghöz községeibe. Összesen 19 teológus szállott ki 9 községbe. Több helyen műsoros Rákóczi-estélyeket tartottak. Egyesek a faluszemináriumi múzeum számára értékes szöttes-kendőket is gyűjtöttek.

Járványszünetet rendelt el a felsőbb hatóság a gimnázium alsó négy osztálya számára a tömeges járványos influenza megbetegedések miatt. A szünet március 5-től 17-ig tartott.

Külmissziói bélyegeket gyűjt a teológus ifjúság a külmisszió céljaira. Olvasóinkat is kérjük, hogy támogassák a használt bélyegakcióval a Magyar Ref. Külmissziói Szövetséget (Budapest, IX., Ráday-u. 15.)

A világszövetségi imnapot február 17-én teológus ifjúságunk is megtartotta az öt világrészben azonos angoleredetű liturgia szerint. A liturgia vezetését Koncz Sándor látta el.

A debreceni falu-ankéton március 3-án dr. Szabó Zoltán és dr. Újszászy Kálmán előadásokat tartottak, Ezenkívül a debreceni egyetemi istentiszteleti szolgálatot március 8-án ugyancsak dr. Szabó Zoltán végezte.

Március 15 Sárospatakon. Kezdődött a reggeli istentisztelettel, ahol írást magyarázott Benyhe Imre IV. é. hh. Délelőtt 11 órakor volt a képző ünnepe a tanítóképző-intézeti díszteremben, amin az ünnepi beszédet Lázár Gyula ifj. elnök mondotta. — Délután 4 órakor tartotta a Főiskola szokásos népiünnepélyét, ahol Koncz Sándor teológus beszélt a magyar reménységről. Utána a diák- és a levante ifjúság a Kossuth-táblához vonultak, ahol Novotny Gyula mondott alkalmi beszédet.

A debreceni „Diétán“, amelyik március 22—26- napjain tartotta üléseit a debreceni diákegyesületek rendezésében. teol. ifjúságunkat Gönczy Árpád és Vatai László III. é. hh.-ók képviselték.

A tanítóképzőben csendesnapok voltak március 1—2-én. Előadásokat tartottak: dr. Főnyad Dezső, dr. Kiss Sándor, dr. Soós Géza és Morvay István S.D.G. tisztviselők és konventi lelkészek.

A Pusztavárhoz rendezte első számú Rákóczi-kirándulását március 24-én a Timótheus öregcsapat. Az egész kirándulás nagyon hangulatosan folyt le. A Rákóczi-évvél kapcsolatos többi Rákóczi-kirándulásra is fokozatosan sor kerül még ezen a tavaszon. Ezek a kirándulások azoknak a környékbeli helyeknek a felkeresését célozzák, ahol a nagy fejedelem maga is többször megfordult.

S. D. G. avatás. Lélekemelő ünnepegenben volt része a pataki Soli Deo Gloria Collégiumoknak. Március 2-án 48 leány és fiú kollégista állott az Ur színe előtt, hogy fogadalmat tegyen arra, hogy egész életét az Ő szent céljának szolgálatába állítja. — Morvay István missziói lelkész bevezető áhítata után dr. Soós Géza, a Szövetség főtitkára Ige mondással és kézfogással avatta fel az új tagokat.

Besoroztak és feleskedtek a haza szolgálatára február 19-én 15 teológust, 2 képzőst és 1 gimnazistát. A teológusok a tényleges katonai szolgálat alól természetesen felmentésben részesülnek.

Az intelligencia számára konferenciát rendezett az alsózempléni egyházmegye belmissziói elnöksége a Főiskola imatermében, melyen a megnyitót Főző László vajdácskai lelkész tartotta. Dr. Révész Menyhért sárospataki orvos pedig: A ker. egyház lelki válsága címmel egy nagyvonalú előadást tartott, melyet hozzászólások követtek.

Télitáborban voltak a teológus öreg cserkészek dr. Szabó Zoltán parancsnok vezetésével február 3-tól 11-ig. A főhadiszállás Parasznya volt, ahol a község sok kedvességnek és előzékenységnek adta bizalmát. A csapat innen sikirándulásokat tett a környékre és volt egy nagyobb síturája is Lillafüred—Jávor és Bánkút utirányával. A résztvevők megtekintették továbbá a miskolci múzeumot és a barosaknai szénbányát is és vallásos-, meg cserkész estélyeket tartottak Percesen és Parasznyán. Ugyancsak a táborban folyt le a csapat céllövő- és sí-járőr-versenye is.

Cserkésztszti tanfolyamot végez a teol. öregcsapat „tiszti” őrsé. A vizgára készítő előadások során eddig dr. Újszászy Kálmán, Szabó Károly, dr. Szabó Zoltán és Szabó Lajos tartottak szakelőadásokat.

A lillafüredi MAK. 3 km. lesikló versenyén, melyet 1935 január 21-én tartottak, a gimnázium Szabó Károly testnevelési tanár vezetésével 11 tagú csapattal vett részt. A csapat minden tagja kiváló helyezést nyert. Első Borbás Lajos VII. oszt. t., ideje 3 perc 56 másodperc, III-ik Faragó Lajos VII. o. t., ideje 4 p 8 mp., IV-ik Bürger Ferenc 4 p. 18 mp.-el.

A 134 sz. „Hegyaljai Erő” cserkészcsapat ezidei téli táborát február 5—8-ig tartotta Szabó Károly csapatparancsnok vezetésével Füzérkomlóson. A táborban résztvett 13 cserkész. A napi program: sietés, ródlizás volt. Két nagy kirándulást is tettek a közeli vidékre sível: a Füzéri várhoz és a Nagymilicre.

Nevetöestét, minden évben szokásos zártkörű farsangi előadást, rendezett a tanítóképzőintézet március 5-én. A vidám előadást reggeli 6 óráig tánc követte.

Az „Erdélyi János” Önképzőkör február 16-án tartotta jól sikerült műsorral egybekötött bálját. Az estély műsorán, mely nagy számú és előkelő közönség jelenlétében folyt le, szerepelt Göndör Márta hegedűművésznő és Novák Ica művésznővendék. Az estély teljes bevétele 420 P.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Mindenkihez: A jelen jubileumi Közlöny számba csak volt, vagy jelenlegi pataki tanárok és diákok írtak. — **H. B. S.** Értékes hozzászólását és indítványát köszönjük, közlésére azonban csak a következő számban kerülhet sor — ha egyáltalán lesz anyagi erőnk kiadni. — **Dr. H. K. G. B.** Szíves ajánlata, nagy sajnálatunkra, elkésett. — **K. S. St. Ch.** Örülök neki, hogy annyira várod a Közlönyt. Remélem, megelégedel kiadós olvasnivalóival. Sok szíves üdvözlé! — **O. J. T. D.** A konferenciáról beszámolhatnál, közölnénk. Minket nagyon érdekel.

Az olvasókhöz: Ha netalán több Közlöny ebben az iskolai évben nem jelennek meg — a hátralékos előfizetők miatt — itt bucsúzik el és kíván minden jót a jubileumi szerkesztőség.

Kiadóhivatali vezető: Kovács István.

Kiadja: a főiskolai Ifjúsági Egylet.

Hirgyűjtők: Tóth Lajos teol., Békés Géza képz. n., Széll Imre glmn.

Nyomtatta: Kisfaludy László
a ref. főiskola betűivel, Sárospatakon.

GONDOLATOK

Istenről és az emberről; az életről és a halálról.

Ahol Isten jelen van segítségével, még a pókháló is erős fal. Ahol nincsen jelen, még a falnak erőssége is pókháló. Isten nélkül a fegyver, tábor, erőhatalom: árnyék — semmiség, emberi gyarlóság. Te Istenben bizakodjál! (Faludi Ferenc.)

Az ember néha jóval túlél egy olyan korszakot, amelyben otthon volt és belekerül olyanba, amely idegen neki s ebben az esetben az emberi komédia legkülönösebb látványa tárul az érdeklődők szeme elé. (Somerset Maugham.)

Mindig a kicsi és jelentéktelen dolgok azok, amelyek elviselhetővé teszik az életet. (Herczeg Ferenc.)

Aki az elhunyt felett könnyeket ejt, magáért ejti azokat. Jól nyugszik az eltemetett. (Kölcsey Ferenc.)

Olyanok vagyunk, mint a vízbeesett ember, akinek mindaddig kell vergődnie és minden ághoz kapni, míg ki nem szabadul, vagy el nem vész. (Mikes Kelemen.)

A legtanulságosabb könyv maga az élet, de szükség olyankor magunkhoz és szívünk belvilágához visszatérnünk. (br. Jósika Miklós.)

Nincs a földön fenségesebb, mint midőn az ember belsejében Isten eszméje fejlődik és a végesben, mint egy végtelen jelenik meg. (Bolyai Farkas.)

A futásban szégyenletes a halál, a győzelemben dicsőséges. (Cicero)

A hiábavaló élet — korai halál. (Goethe.)

Isten így szólt hozzám: Én sohase hagylak el téged. Nos, ha Isten nem hagy el, mi baj származik abból, ha az egész világ elhagy is? (Defoe.)

Az emberek legnagyobb része inkább javasolni szeret nagy tetteket, mint azokat gyakorolni. (gr. Széchenyi István.)

Az égő csipkebokor csodája Magyarország. — Mióta borítja láng és még mindig megmaradt s nem emésztődött fel. — Isten jelenléte!

(br. Eötvös József.)

Senki sem akar közönséges ember lenni. (Balzac.)

Akit az Isten el akar veszíteni, annak előbb az eszét veszi el.

(Sophokles.)

A társaságban született ember nem önmagáé. (Kölcsey F.)

Isten felé csak ésszel nem közeledhetünk, oda jó, nemes, tiszta szív is kell. (Prohászka Ottokár.)

Akiket az Isten megáld, azok nem a szó, hanem a tett emberei.

(Herczeg Ferenc.)

Két eltörölhetetlen jellemvonása van az Isten képének: az igazság és a szeretet. (Bolyai Farkas.)

Előttem és mögöttem Isten jár s minden rendben.

(John Greenleaf Whittier.)

Zsuffa Tibor III. é. hh. gyűjtéséből.

